

Zadání bakalářské práce

Autor: David Pfeifer

Studium: F12239

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví - historie

Název bakalářské práce: **Odboj na Holicku na konci 2.světové války; Holické ozbrojené povstání v květnu r. 1945**

Název bakalářské práce AJ: The resistance at the end of 2nd world war in Holice: Holice armed insurrection on May 1945

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Holický odboj a partyzánské hnutí v okolních lesích sehrály významnou roli na konci druhé světové války, zejména v květnových dnech, kdy došlo k povstání v Praze. Vedoucí představitelé partyzánů, města i odboje se spojili a vystoupili se zbraní vůči hitlerovským okupantům. Toto období bylo zlomové v životě mnoha holických rodin a osob. Při potlačení povstání byla německou armádou nasazena letadla i větší jednotky pěchoty. Práce popisuje průběh povstání a sleduje postoje hlavních osob a okolnosti, které vedly k tragickému zakončení povstání v podobě poprav, nejprve českých občanů, následně zbytků německé armády. Všímá si také nevyjasněných událostí, ke kterým došlo několik týdnů po skončení války, zejména zastřelení představitel partyzánské skupiny, operující v lesích nad Holicemi. Metody zpracování: - Pramenný výzkum doplněný o další prameny

Zdeněk Balcar; Ve vzpomínkách přímých svědků. KD města Holic 1995. Hana Faltysová; Holický odboj za druhé světové války. Klub přátel Pardubicka 2012. Hana Faltysová, Lenka Šindelářová; Hrst vzpomínek židovské rodiny z Holicka. Monte Christo 2009. Jiří Frajdl; Květnové povstání ve východních Čechách. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74 Jiří Frajdl, Josef Kmoníček; Květen 1945. Východočeské nakladatelství 1965. ISBN 46-008-65 Karel Hromádka a kol.; Přímým pohledem, květen 1945 ve východočeských kronikách. Kruh, Hradec Králové 1985. ISBN 46-004-85 Boris Charitonov; Zápisky rozvědčíka. Kruh, Hradec Králové 1971. ISBN 46-022-71 Miloslav Chmela; Naplněný čas života. Naše vojsko 1989. ISBN 80-206-0055-8 Zdeněk Jelínek; Leškovice, z historie partyzánské brigády MJH. Okresní vlastivědné muzeum a SOka Havlíčkův Brod 1994. Miroslav Pich-Tůma; Útek a návrat. Kruh, Hradec Králové 1986. ISBN 46-016-86 Zdeněk Plachý; Protektorát proti Londýnu, 38 dní Heydrichiády. Vydavatelství & Nakladatelství Plachý, Nové Sedlo u Lokte 2006. ISBN 80-903556-2-5. L. Štoll; Partyzáni na Železných horách, stručné vylíčení historie bojů partyzánské brigády Mistra Jana Husi ve východních a jihovýchodních Čechách. František Ottmar, Holice 1945. František Ťopek; Lidé stateční a ti druzí. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1961. N-13-02366 Karel Veselý Štainer; Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938-1945. Sfinx Bohumil Janda, Praha 1947. Svazek 1021.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Grulich, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 27.11.2014

Datum odevzdání závěrečné práce:

14.4.2015

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Odboj na Holicku na konci 2. světové války

(Holické ozbrojené povstání v květnu r. 1945)

Bakalářská práce

Autor: David Pfeifer
Studijní program: B 7105 Historické vědy
Studijní obor: Archivnictví – historie
Vedoucí práce: Mgr. Petr Grulich, Ph.D.

Hradec Králové 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškerou použitou literaturu a prameny.

V Pardubicích 1. 3. 2015

.....

Anotace

David PFEIFER; *Odboj na Holicku na konci 2. světové války, Holické ozbrojené povstání v květnu 1945*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové 2015, 90 stran.

Bakalářská práce.

Ozbrojené povstání na konci druhé světové války v Holicích mělo svůj původ v podpoře partyzánského hnutí v lesích nad Holicemi. Partyzáni, kteří sem přišli z Vysočiny, zejména K. Korovin, na sebe byli schopní navázat uprchlíky z pochodů smrti a uprchlíky nuceně nasazené v Říši. Společně s českými obyvateli, kteří se jim starali o zázemí, vytvořili 5. oddíl brigády Mistra Jana Husa. Tento oddíl aktivně vystupoval proti okupantům, německým vojákům a konfidentům a svojí přítomností podpořil místní ilegální pracovníky, kteří v nich na Holicku získali zkušené velitele a organizátory.

Právě přítomnost ozbrojených partyzánů, na železniční trati odstavených vagonů s válečným materiálem a davové nadšení ze zpráv o konci války strhlo většinu obyvatel k povstání, při kterém došlo 5. 5. k zatarasení průjezdu Holic pro ustupující německé jednotky, zatýkání a k bojům se zbraní v ruce. Při těchto bojích se německým vojákům, se zkušenostmi z fronty, postavili i civilní občané a mladí junáci, kteří bohužel neměli šanci přežít. Ke konci druhého dne dosáhlo povstání vrcholu a po nasazení několika bombardovacích letadel do města pronikly jednotky SS a Holicím hrozila zkáza podobná té v Lidicích, nebo v Ležákách. Díky několika okolnostem k takové události nedošlo, přesto při povstání zemřelo mnoho civilistů.

Posloupnost jednotlivých událostí, jak na sebe navazovaly, to jak události zaznamenali pamětníci ve svých vzpomínkách, nejen co se týká událostí, ale včetně činů hlavních představitelů a vzájemné srovnání, bylo předmětem této práce. Další souvislosti, nejen politické, by bylo zajímavé zpracovat, s přihlédnutím k dalšími archivními zdroji, v obsáhlejší práci.

Klíčová slova

Holice, ozbrojené povstání, druhá světová válka, partyzáni, květen 1945

Annotation

David PFEIFER; *Resistance at Holicice at the end of 2nd World War, Holicice's armed insurrection on May 1945*. Hradec Králové, Philosophical Faculty, University of Hradec Králové 2015, 90 pages.

Bachelor Degree Thesis.

Armed resistance on the end of 2nd World War at Holicice area had their origin in the support guerrillas movement in the woods above Holicice. Partisans, which come here from Highlands, especially K. Korovin, could be able to bound refugees from death march and from refugees forced working in German empire. Together with Czech residents, which created rear for them, they made 5. unit brigade of Mistr Jan Hus. This unit actively forced again occupiers, German soldiers and informers and bolstered illegal workers by yourself. They had got a commanders and organized with a lot of experiences in the Holicice's.

Just the attendance of armed partisans, parked carriages full of war's material on the railway and mob-enthusiasm for news of end of war got carried away most of people to resistance. By this got issue to block up the way across Holicice for the retreating German troops, arresting them and to fight with guns. Civil people and young Scouts take on German soldiers with experiences from front line, but they hadn't to chance to survive during these fightings. The resistance reached own height on the end of second day and troops of SS broke into Holicice after deployment a few bombers. There were a danger of destruction similar like Lidice, or Ležáky to Holicice. This not happened thanks for a several circumstances, nevertheless died a lot of civilians during the insurrection.

The sequence of individual events, how they continued to each other, how these took a note by the witness in their memories, not only of view of events, but including actions of main representatives and the compare these would be the topic of this work. Other coherences, not only political, should be interested to elaborate, with considering more archival sources, in an extensive work.

Keywords

Holicice, armed resistance, second world war, partisans, May 1945

OBSAH

1.	Úvod	... 6
	1.1.Prameny a literatura	... 10
2.	Počátek a rozvoj odbojového a podzemního hnutí v Holicích	... 13
	2.1.První ilegální národní výbor	... 13
	2.2.Druhý ilegální národní výbor	... 14
	2.3.Revoluční národní výbor v Holicích	... 18
	2.4.Lesníci, četnictvo, úřady a spolky	... 19
3.	Partyzáni v lesích nad Holicemi	... 21
	3.1.Odkud se na Holicku vzali partyzáni	... 21
	3.2.Předpoklady úspěšného formování partyzánských skupin	... 25
	3.3.Hierearchie, způsob řízení, struktura a kontakty partyzánů	... 28
	3.4.Běžný život partyzánů a jejich soužití a komunikace s obyvateli	... 30
	3.5.Destrukční a záškodnické akce	... 31
4.	Holické povstání den po dni	... 33
	4.1.Atmosféra a události na přelomu dubna a května 1945	... 33
	4.2.Den první – sobota, 5. květen	... 35
	4.3.Den druhý – neděle, 6. květen	... 49
	4.4.Den třetí – pondělí, 7. květen	... 62
	4.5.Den čtvrtý – úterý, 8. květen	... 64
	4.6.Poslední válečné hodiny a první dny svobody	... 66
	4.7.Oběti a následky	... 68
	4.7.1. Seznam padlých během bojů	... 68
	4.7.2. Seznam osob odvečených do Vysokého Mýta	... 75
	4.7.3. Seznam četníků spolupracujících s odbojem	... 75
5.	Události po osvobození	... 76
	5.1.Politické události a souvislosti	... 79
	5.2.Nevyřešené otázky	... 81
6.	Závěr	... 84
7.	Seznam pramenů	... 86
8.	Seznam literatury	... 88
9.	Seznam použitých zkratk	... 90
10.	Fotografická příloha	... 91

1. Úvod

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolil téma domácího odboje a partyzánského hnutí na Holicku během druhé světové války. Jedná se o téma, které nebylo pro oblast Holicka zatím samostatně zpracováno, ačkoliv právě Holice hrály důležitou roli během posledních válečných dnů ve východních Čechách a svým aktivním odporem se zcela jasně vyhranily vůči okupačním silám německé Třetí říše.

Je složité, i dnes, hodnotit konkrétní činy a skutky osob, které v té době v Holicích žily. Někteří žijí dodnes a jejich osobní prožitky a vztah k dané době jsou poznamenány nejen osobními emocemi, ale i několik desítek let trvajícím tlakem komunistického režimu, který perzekvoval jedny a glorifikoval druhé, aniž by se opíral o hlubší analýzu skutečností. Také literatura, která vycházela na toto téma, je mnohdy tendenční a někdy je těžké odlišit, do jaké míry byl spisovatel (i vydavatel) ovlivněn snahou zvýraznit převahu komunistického smýšlení v odbojovém hnutí. Pravdou je, že většina obyvatel v poválečné době hodnotila mnichovskou zradu jako zklamání z demokracie a nechtěla připustit opětovné nastolení politického soupeření různých politických stran a klik. V *Našem desateru* PVVZ¹ je vyhlášen boj např. „*postavení kapitálu do služeb práce a převedení velkých závodů z rukou soukromých do vlastnictví národa*“ v bodě č. 6., nebo „*bod č. 4. boj proti sobectví hospodářskému, stavovskému a politickému a proti vykořisťování lidské práce*“². V této době byly hodnoty, které přinášel komunismus, podpořený Sovětským svazem v roli hlavního osvoboditele, pro většinu obyvatel nejpříjemnějším řešením poválečného politického uspořádání. Bez ohledu na další vývoj po r. 1948, kdy komunismus ztratil lidskou tvář, utopil své odpůrce v jejich vlastní krvi a mnozí ztratili své iluze o bratrské pomoci z východu, v poválečné době byl komunistický socialismus blízký mnohým nerozhodným demokratům.

Holické události byly i několikrát zneužity k osobnímu prospěchu a ze statečnosti bojovníků těžilo i několik prospěchářů, kteří si přisvojovali více zásluh, než ve skutečnosti měli, pokud nějaké vůbec měli. Ale to je zřejmě úděl každé revoluční doby, že skromní bojovníci, na jejichž bedrech leží hlavní zodpovědnost a kteří prokazovali svoji odvahu ve zlomových situacích, se jen neradi prezentují ve veřejných kampaních. Zvláště, pokud by k tomu byli nuceni, nebo by to znamenalo podporu režimu, který je podobně totalitní jako ten, proti kterému vedli svůj nedávný odpor.

Je těžké hodnotit jednotlivé osoby během holického povstání a vůbec celé protektorátní doby. Je to stále velmi citlivé téma i pro potomky těch, kteří v té době

¹ Petiční Výbor Věrní Zůstaneme – jeden z hlavních iniciátorů podzemního hnutí, zaměřujících se na Českou korunu a opírající se odborové organizace.

² Karel Veselý – Štainer; *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938-1945*. Sfinx Bohumil Janda, Praha 1947. Svazek 1021. Str. 131.

byli nuceni každý den postupovat osobní zkoušky odvahy a vlastenectví. Ne každý obstál, to je srozumitelné. Ne každý ovšem zklamal národ vědomě a aktivně a bylo by nerozumné ukazovat na někoho prstem, nebo vytrhávat věci z kontextu okolností. Neznáme všechny příčiny, které donutily některé osoby vzdát se svého národního přesvědčení a spolupracovat s okupanty, nebo alespoň aktivně nebojovat. Není smyslem této práce odhalovat a poukazovat na ty, co žili v závěťtí, nebo dokonce kolaborovali. Ale i toto téma by si zasloužilo širší zpracování. Udavačské dopisy v pardubickém archivu jsou smutným dokladem této pohnuté doby a také důkazem naivity těch, kteří nedovedli vždy domyslet neštěstí a souvislosti, které mohou způsobit několika prostými větami, napsanými na kus papíru. Proto, pokud se v této práci hovoří o konkrétních osobách, jedná se hlavně o ty, co ve zkoušce z vlastenectví obstály. Z hlediska případných kolaborantů se záměrně vyhýbám spekulacím a konkrétním jménům, pokud se nejedná o případy evidentní a obecně známé, nebo přímo odsouzené.

Holickou oblast jsem si vybral, jelikož z této části pochází moje rodina a s válečnou dobou zde jsme silně spojeni. Podnětem ke zpracování tohoto tématu byla brožura³, která se mi dostala před rokem do rukou a na základě které jsem se rozhodl zpracovat události holického odboje do souvislosti, které zatím nebyly vyhodnoceny. V této práci pracuji s obecně známými fakty, které lze vyčíst z knih a článků uvedených v závěrečném seznamu literatury a pramenů, ovšem obohacuji je právě o podklady z rodinných archivů hlavních aktérů a doplňuji navíc o dokumenty, které mi poskytlo Muzeum města Holice. Holický archiv v minulosti dobře zpracoval František Ottmar, coby archivář města a právě na osobních zážitcích jednotlivců jsem vypracoval časovou osu celého povstání. Jejich vlastní zkušenosti jsem zpracoval v kontextu probíhajících událostí, popisovaných v této práci. Jelikož ty jsou v podstatě známé, považuji za hlavní přínos své práce právě v zapracování jednotlivých postřehů různých osob z různých míst Holic té doby.

V úvodní kapitole, tedy hned po úvodu, se zabývám vznikem podzemního hnutí v Holicích, jeho organizací, prací ilegálních národních výborů a spolupracujícími úředníky, lesníky, četníky a dalšími účastníky, kteří přispěli svojí iniciativou k vytvoření organizovaného odporu.

Třetí kapitola se věnuje zejména partyzánskému hnutí na Holicku. V této souvislosti stojí zejména za zmínku příchod prvních partyzánů BJMH⁴ ze Železných hor, který je prostoupen konfliktem mezi K. Korovinem a M. Pich – Tůmou a dále se obšírněji věnuji spolupráci partyzánů a civilního obyvatelstva. Partyzáni v lesích nad Holicemi se stali brzo veřejným tajemstvím a postupně se jejich řady rozrůstaly o uprchlíky z pochodů smrti, které šly přes Holice v zimních měsících roku 1945, nebo o zajatce a nuceně nasazené, kteří se rozhodli nepracovat pro Říši a museli se tudíž skrývat.

³ Hana Faltysová; *Holický odboj za druhé světové války*. Klub přátel Pardubicka 2012

⁴ Brigáda Mistra Jana Husa

V souvislosti s partyzány je také nutné zmínit jejich hlavní bojové akce, kterými prezentovali svoji přítomnost na Holicku.

Čtvrtá kapitola potom sleduje události bezprostředně předcházející lidovému ozbrojenému povstání v Holicích a popisuje den po dni, včetně časového rozpětí, k čemu došlo během bojů. Tato kapitola je nejrozsáhlejší. Zaměřuje se na popis příčin, snaží se zachytit jednotlivé a konkrétní skutečnosti a jednání. Vzhledem k omezenému rozsahu této práce v některých případech používám stručnější vyličení, než by si události zasloužily. Sestavení časové osy vývoje v různých částech města - co se kde stalo, proč, kdo u toho byl, kdo o tom rozhodl, jaké byly důsledky, jak se daná událost projevila v souvislostech dalšího děje atd., mi poskytlo nejlepší orientaci při představě o průběhu povstání. Sestavil jsem si proto z dostupných zdrojů časový harmonogram a z něj čerpal při popisu, vyhodnocování a vzájemném porovnávání vzpomínek přímých účastníků. V některých případech uvádím více zdrojů informací. Zejména tam, kde jsem objevil rozpory v zachycených vzpomínkách, nebo tam, kde každý zdroj dokresluje celou situaci jinak. Nespekuluji, pokud nemám k dispozici přesnou informaci od pamětníků, ovšem v některých případech se výpovědi dokonce rozcházejí (nejen co se týká času, osob, událostí a zásluh). Přestože některé fáze vyhodnocuji z mého úhlu pohledu a přikládám vlastní názor, podložený literaturou, nebo jinými archivními materiály, nesnižuji tu, ani nezpochybňuji udaná fakta. Z toho vyplývá, že některá mohou být v přímém rozporu s většinovým názorem ostatních vypovídajících.

Ze získaných pramenů se vymykají vzpomínky Jožky Čermáka Rovenského, které jsou uloženy v Muzeu Holice. Ten popisuje povstání v Holicích jinak, než ostatní. Vzhledem k okolnostem nepovažuji tento materiál za zcela hodnověrný. Právě proto, že v některých zaznamenaných událostech, činech, místech a osobách podává zcela zásadně jinou výpověď o povstání, uvádím jej zde také, ale vždy v odděleném odstavci.

Čtvrtou kapitolu doplňuji o seznamy osob, které jsem čerpal z různých pramenů. Někdy se opět nemusí přesně shodovat s těmi, které jsou obecně uváděny v literatuře a v novinách, ale jména odpovídají dokumentům, se kterými jsem pracoval.

Období holického ozbrojeného povstání, kdy civilní obyvatelstvo otevřeně vystoupilo vůči německým okupantům, zachycuje nejtragičtější část celého odboje. Čerpám zde především ze vzpomínek, které jsou sepsané očitými svědky přímo po válce. Nejen období několika málo dní, kdy holičtí stáli na protitankových zábranách se zbraní v ruce, ale i události bezprostředně následující po osvobození, jako odsun některých sovětských partyzánů a smrt K. Korovina jsou dodnes zahaleny tajemstvím, proto se jim v páté kapitole věnuji jen okrajově a spíše se zaměřuji na politické souvislosti povstání.

Na závěr přikládám seznamu pramenů a literatury a použitých zkratk a doplňuji, spíše pro zajímavost, tuto práci o několik fotografií v příloze.

Celková koncepce této práce mi nedovoluje použít veškerý fotografický a obrazový materiál, který mám k dispozici. Snad budu mít za několik let příležitost pokračovat ve zpracování tohoto tématu. Třeba právě díky novým dokumentům, které se mezitím objeví, dojde i k dalšímu rozšíření a třeba i revizi, zde uvedených faktů. Za každý další podnět, který nám pomůže prozradit více o odboji a povstání v Holicích, jsem předem vděčný.

Hlavní hodnotu své práce vidím v tom, že čtenáři poskytne přehled o událostech v Holicích během povstání. Zejména se zaměřuji na chronologické uspořádání těchto událostí, tak jak šly za sebou, abychom si díky této posloupnosti mohli vytvořit lepší představu o stavu a situaci v jednotlivých fázích odboje a částech města. Pokud je některá z událostí potvrzená z více zdrojů, uvádím je, čímž se taková informace stává více hodnověrnou a naopak, události zaznamenané pouze jedním pamětníkem mohou mít zkreslenou vypovídající hodnotu. Přesto je také uvádím, ve většině případů s podobným slovosledem i slovy, jak byly zaznamenány. Citace z pramenů uvádím zvýrazněné kurzívou, jelikož vyjádření pamětníků by působilo v dnešním textu poněkud archaicky.

1.1. Prameny a literatura

V průběhu vytváření této práce jsem mohl pracovat nejen s obecnými a dostupnými informacemi z literatury, kterou uvádím v závěru, ale podařilo se mi zpracovat i další materiál, ve kterém jsou uvedené souvislosti s odbojem a Holickým povstáním.

Díky spolupráci s paní Hanou Faltysovou jsem získal kontakt a možnost pracovat s rodinným archívem hajného Františka Černého z Borohrádku, hajného Jana Kubína z Poběžovic a letce Stanislava Srazila. Navíc jsem mohl použít archiv naší rodiny, kde jsem získal některé, zatím nikde neuveřejněné a nezpracované informace a mohl jsem jimi obohatit současné znalosti o této problematice Holicka. V ideálním případě bych pracoval i s podklady z několika dalších zdrojů, ale vzhledem k časovému omezení jsem nebyl schopen si je vždy zajistit. Zejména by mě zajímal rodinný archiv komisaře BMJH Miroslava Pich – Tůmy, pokud existuje, stejně jako výpovědi a prohlášení ruských partyzánů Michala Orlova, Michajlova a dalších. Dalším, zatím nezpracovaným, materiálem jsou jistě i rozkazy sovětského velení Rudé armády (dále v textu jen RA), zejména v souvislostech se smrtí Konstantina Korovina a tomu předcházejícímu sporu s velením BMJH. V archivu bychom jistě našli i zajímavé informace k ukončení činnosti 5. oddílu BMJH a následnému postoji Sovětské vlády vůči zúčastněným partyzánům a uprchlíkům, kteří se přidali na stranu bojujících partyzánských skupin, bohužel ruské archivy jsou pro mě zatím nedostupné. Stejně tak by bylo zajímavé pracovat s rozkazy z velení německých ozbrojených sil, zajímalo by mě, jaké kompetence a příkazy stály za popravami občanů Holic po znovudobytí města a s jakými rozkazy pracoval v posledních dnech války velitel Kečkemetu⁵ Pfaffenhuber⁶. Otázkou zůstává, kteří vojáci z Wehrmachtu a SS v Holicích padli, nebo byli popraveni při a po ozbrojeném vystoupení holických občanů, zejména viz. foto č. 15., fotografická příloha.

V linii této práce, zpracované v širších souvislostech, by bylo jisté zajímavé v archivech dosledovat i obsahy a záznamy Mimořádných lidových soudů (dále i MLS), ke kterým docházelo po válce a kde se řešily osoby spolupracující s nacisty. Výpovědi těchto osob a dalších svědků přidávají vzpomínky na toto období i u těch, kteří jinak své vzpomínky po válce nikdy nese-psali a nepublikovali. Pro současnou práci využívám toto jen okrajově, rozsah práce mi nedovoluje uvedené prameny více zpracovat. Stejně jako záznamy z odsouzení některých aktérů holického odboje v komunistických politických procesech v padesátých letech by mohlo přinést další vysvětlující souvislosti, hlavně tam, kde se mohlo jednat o vyřizování osobních účtů a prospěchářství některých jednotlivců.

Většina pramenů, které zde uvádím, byla zapůjčena z Muzea Holice, Památníku Dr. Emila Holuba. Tyto prameny jsem zdigitalizoval, tedy naskenoval, případně nafotil,

⁵ Továrna na výrobu obuvi v Holicích, zvaná též *Hirschovka*. Stojí pod kopcem po příjezdu od Pardubic, po pravé straně.

⁶ Nepodařilo se zjistit křestní jméno

pokud se jednalo třeba o velkoformátové plakáty, noviny a vyhlášky a v současné době jsou k dispozici v elektronické podobě na vyžádání přímo u ředitelky Muzea Marcely Jeřábkové. Holický archiv v minulosti uspořádal archivář František Ottmar, nicméně vzpomínky, záznamy, noviny, letáky, plakáty atd. nejsou řazené ani podle evidenčních čísel, ani podle kartónu apod., tak, jak bychom v archivu předpokládali. Z těchto důvodů, pokud prameny uvádím pod určitým názvem, jde většinou o nadpis, kterým je určitý pramen opatřen v elektronické podobě, nebo o nejuvážnější zkrácený popis. Tak, jak jsou prameny nazývány v této práci, jsou pojmenovány a k dohledání i v elektronickém formátu v souboru *Muzeum Holice*, který je dále členěn na další soubory a podsoubory (*vzpomínky; mapy a nákresy; kroniky; dopisy* atd.) a je k dispozici, jak jsem uvedl výše, na vyžádání u ředitelky Muzea Holice.

Věřím tomu, že mnoho materiálu se také stále ukrývá v šuplíkách rodin, které měly své rodinné příslušníky zapojené do holických událostí a jeho vyhodnocení by dokázalo přinést některé zajímavé odpovědi, jakož i další otázky. Čím delší časový odstup, tím se snižuje pravděpodobnost, že se objeví něco výrazně převratného, co by holické události postavilo do jiné roviny, než jak ji známe dnes, nicméně každý střípek historických fakt a autentických záznamů nám může pomoci s vytvořením skládačky, kde zaplníme co nejvíce bílých míst. Rád bych touto prací apeloval na všechny, kterým se tato práce dostane do rukou a kteří mají možnost tyto informace získat a zachovat, ačkoliv se zdánlivě jedná o bezvýznamné papíry se vzpomínkami nebo dopisy prarodičů, nebo různá potvrzení, prohlášení, fotografie z té doby apod., aby se rozhodli podělit s ostatními, kteří se chtějí výzkumu tohoto tématu více věnovat. Prosím, aby v takovém případě kontaktovali Muzeum Holice – Památník Dr. Emila Holub, SOKA Pardubice, nebo mně.

Literaturu, kterou uvádím v závěru, používám v citacích této práce a úzce souvisí s tímto tématem. Širší souvislosti otázky druhé světové války, domácího odboje a poválečných politických i xenofobních persekucí jsou zpracovány ve velkém počtu další literatury, která má různou úroveň zpracování, odbornosti i faktické dokumentace. Proto neuvádím žádnou další literaturu, pokud se nedá v této práci přímo citovat, ačkoliv na téma partyzánského hnutí a odboje jsou zpracovány desítky publikací.

Rád bych poděkoval všem, kteří mě podporovali v dokončení této bakalářské práce.

Chci poděkovat Zdeňce Černé z Borohrádku, které mi poskytla k naskenování a k práci rodinný archiv Františka Černého a vše, co se týkalo jeho osoby i jeho synů. Dle jejího vyprávění se po pádu komunismu pokusila vdova po Fr. Černém zažádat o satisfakci a vyrovnání za prožité válečné útrapy. Po vyplnění mnoha dotazníků byla tato žádost snad zamítnuta, a tak skončila většina materiálů z té doby v kamnech. Pracovali jsme tedy pouze se zbytkem, ale vše co zbylo, je naskenováno a případně k dispozici i dalším badatelům.

Vřelé díky patří Holickému muzeu Dr. Emila Holuba, jeho ředitelce Marcele Jeřábkové a její spolupracovnici Jitce Koudelkové, které mi poskytly pro můj výzkum všechny dostupné materiály, které jsou zde v Muzeu uloženy. Tyto materiály jsme naskenovali, popsali a rozřadili, takže pro následovníky, kteří se chtějí pustit do vlastního bádání, jsou na vyžádání u M. Jeřábkové v elektronické podobě.

Stejně tak chci poděkovat pracovníkům Pardubického archivu, kteří se mi vždy ochotně věnovali v badatelně i mimo ní a poskytovali mi požadované archiválie i s návodem na další zdroje.

Největší poděkování patří člověku, který mě prvně přivedl na myšlenku věnovat se v bakalářské práci Holickému odboji, a to paní Haně Faltysová. Její publikace *Holický odboj za druhé světové války*, vydaná roku 2012 Klubem přátel Pardubicka, mě inspirovala k tomuto tématu a ukázala mi možnosti, kterým je vhodné se dále věnovat. Také ona se mi vždy snažila pomoci, nejen odkazem na další literaturu, osoby, dokumenty, ale i svými znalostmi a přehledem holického prostředí, za což děkuji.

Poděkování patří také mnohým dalším, kteří mi buď poskytli informace, nebo mě navedli na zajímavý zdroj, nebo mi byli vedoucími, či oponenty této práce, ať už z oficiálního důvodu, nebo jen z vlastní vůle. Děkuji.

2. Počátek a rozvoj odbojového a podzemního hnutí v Holicích

2.1. První ilegální národní výbor

Již roku 1939, po uzavření vysokých škol, starali se František Pilný a Antonín Pfeifer, aby byli v Holicích vysokoškoláci umístěni dříve, než padnou do rukou gestapa, nebo úřadu práce. Fr. Pilný dojížděl do Pardubic, kde byl ve spojení s učitelkou Růženou Vojtěchovou, která byla ovšem na konci roku 1941 odsouzena k trestu smrti⁷.

Roku 1940 sdružilo se v Holicích několik osob, které neuznávaly německou nadvládu a politické zřízení Protektorátu. Zůstaly věrni čsl. státu a jeho prezidentovi Dr. Edvardu Benešovi. Za vedení Fr. Pilného bylo organizováno osvobozené hnutí, které můžeme také označit jako první ilegální národní výbor (dále v textu i jako NV) v Holicích a v literatuře je i takto pojmenován.

Členy tohoto výboru byli⁸:

Pilný František

Pfeifer Antonín

Dvořáková Lidka

Rataj František

MUDr. Tomis Rudolf

Vohralík Karel

Dne 23. 10. 1941 byl Fr. Pilný zatčen. Ještě před svým zatčením, které očekával po zatýkání v Pardubicích, svolal schůzi, kde udělil zbývajícím členům NV pokyny pro další práci po jeho očekávaném zatčení. Tato schůzka se konala v ředitelně Okresní hospodářské záložny. Po zatčení Fr. Pilného byli vyšetřováni i další členové NV. Zřejmě nikdo nic neprozradil, jelikož oproti ostatním členům ilegálního hnutí z Pardubic, kteří byli většinou odsouzeni na 4-8 roky, učitelka Vojtěchová dokonce k trestu smrti, byl odsouzen Fr. Pilný na 2 roky vězení. Po uplynutí této doby byl propuštěn a mohl se ihned znovu zapojit do ilegální práce proti nacistickému systému⁹.

⁷ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

⁸ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

⁹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

2.2. Druhý ilegální národní výbor

Tento výbor vznikl v roce 1942 za nepřítomnosti Fr. Pilného pod vedením Ant. Pfeifera a oproti I. NV došlo k úpravě konspirativních pravidel, takže se nyní již nescházeli všichni pravidelně, ale vždy pouze dva členové, buď na radnici, nebo v záložně, nejčastěji však venku na náměstí, nebo na ulici. Každý měl své přesné určení, vedle kterého pracoval i na svoji pěst.

Členy II. ilegálního NV byli¹⁰:

Pfeifer Antonín

Klepáč Josef

Dvořáková Lidka

Kment Václav

Kučera Antonín

MVDr. Tichý Josef

Ant. Pfeifer z pozice starosty města Holice získával a dodával potřebné zprávy a pokyny, které získal na úřadě, policii a z písemných příkazů a nařízení¹¹.

Václav Kment, policejní revisor, oznamoval starostovi příchod Gestapa, Kripa, cenové a hospodářské kontroly. Přechovával také zbraně, které byly ukryty přímo na radnici a po atentátu na Heydricha je ukryl ve dvoře. Tímto podáváním zpráv bylo umožněno včas varovat a upozornit ty, kterých se týkal zásah represivních složek německé státní správy. Stejně tak docházelo ke včasnému odstranění usvědčujících materiálů.

Dokonce byl za tímto účelem zařízen starostovi přímý telefon do jeho úřadovny v záložně, takže jej bylo možné upozornit kdykoliv, bez zapojení pošty. Při předávání zpráv se velmi osvědčil Karel Vohralík, který jako poštovník zařídil v květnu 1945 odposlech hlavní státní tel. linky Praha – Brno. Tento odposlech byl zpravodajsky důležitý pro rozvědnou činnost a partyzány, kteří předávaly tyto informace dále do štábu Ukrajinského frontu, který zajišťoval osvobození Čech a Moravy od fašistů¹².

Josef Klepáč s MVDr. Josefem Tichým opatřoval úřední listiny, jako domovské listy, policejní odhlášky, sám potom pracovní knížky, dokonce i pro rtm. Josefa Valčíka a Jana Motyčku. Křestní listy opatřoval farář ze Semtěše, domovské listy s razítkem obecního úřadu v Opatovicích učitel Janáček¹³. J. Valčík na jejich základě pracoval v nočním baru v podniku Veselka v Pardubicích a u restaurátora Arnošta Košťála.

¹⁰ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹¹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹² Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹³ Domovský list byl vystaven na jméno Jan Motyčka, to bylo pouze krycí jméno pro velitele výsadku poručíka Alfréda Bartoše.

V době Heydrichiády dostavilo se na holickou radnici Gestapo a žádalo o předložení všech úředních kulatých razítek a chtělo zatknout všechny úředníky, kteří je měli ve své správě a pod svojí zodpovědností. Předložili policejní odhlášku, na níž místo kulatého razítka úředního města Holic byl podepsán, samozřejmě falešně, bývalý policejní inspektor v Holicích Göbel¹⁴. Tato odhláška byla vyhotovena pro parašutistu J. Valčíka. *K zatčení místních úředníků nakonec nedošlo, jelikož by Gestapo muselo zatknout i samotného Göbela, za jehož působení byla na něho svedena a za jeho zády prováděna celá řada dalších věcí*¹⁵. Až do r. 1944 bylo mnoho soupisů a seznamů provedeno jeho jménem tak, aby vyhovovaly českým zájmům¹⁶.

Antonín Kučera dovážel z Prahy komunistické ilegální časopisy a letáky. V r. 1941 přechovával pod cizím jménem Dr. Fanfule, který byl hledán Gestapem¹⁷. *Dr. Rodlf [?] Fanfule byl u něj přechováván pod krycím jménem Rodolf Ressel a když měl stržm. Josef Arazim zjišťovat jeho nacionále, provedl to tak šikovně, že mu byl dříve umožněn útěk*¹⁸.

*Lidka Dvořáková převážela jako spojka důležité zprávy mezi Pardubicemi a Holicemi. Dle těchto zpráv bylo v Holicích často postupováno a tím zabráněno mnohým neštěstím. Když měla být jako učitelka totálně nasazena do Říše, byla přijata jako kancelářská síla na městském úřadu v Holicích*¹⁹. Podobně byla již předtím zajištěna místa pro Václava Vohralíka a Ladislava Javůrku. Oba sháněla po 17. 11. 1939, po uzavření vysokých škol, německá policie. Pro Václ. Vohralíka bylo zajištěno pracovní místo u jeho matky doma, pro Lad. Javůrku v Albrechtické pojišťovně, kde vydržel až do konce války²⁰.

Po návratu Fr. Pilného z vězení byla činnost II. NV více rozvinuta, přece jen doba Heydrichiády nepřála žádnému ilegálnímu hnutí. Ačkoliv se v Holicích několikrát objevilo Gestapo a jednalo se o zatčení bývalého starosty Josefa Hlaváčka, Václava Holuba, Václava Kmenta i starosty Ant. Pfeifera, nebyl nakonec v této době nikdo v Holicích ani zatčen, internován, nebo dokonce popraven²¹, ačkoliv popraveno bylo několik obyvatel z nedalekých obcí²². Některé zbraně byly ukrývány na radnici a teprve v období Heydrichiády byly zakopány na radničním dvoře²³.

¹⁴ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

¹⁵ Muzeum Holic: *Národní odboj v Holicích*, str. 3.

¹⁶ Muzeum Holic: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹⁷ Muzeum Holic: *Národní odboj v Holicích*, str. 3.

¹⁸ Muzeum Holic: *Zápisky účastníků*, str. 8.

¹⁹ Muzeum Holic: *Národní odboj v Holicích*, str. 3.

²⁰ Muzeum Holic: *Zápisky účastníků*, str. 8.

²¹ Muzeum Holic: *Národní odboj v Holicích*.

²² Zdeněk Plachý: *Protektorát proti Londýnu, 38 dní heydrichiády*. Vydavatelství & Nakladatelství Plachý 2006. Jednalo se o tyto osoby: Miroslav Provazník, František Sobotka, Zdeněk Rybin, Jindřich Dufek – všichni z Vysokého Chvojna; dále Rudolf Procházka, Otakar Walter z Kostelce nad Orlicí; dále Ladislav Brož, Ludmila Brožová, Marie Karásková z Týniště nad Orlicí.

²³ Muzeum Holic: *Vzpomínky B. Odehnalová*

Ještě předtím, 23. 3. 1942 byli pro sabotáže s vyživovacími lístky gestapem z Kolína zatčeni Kosář²⁴, vedoucí vyživovacího oddělení (pro vyšetřování propuštěn), Bedřich Rázek (odsouzen na 2 roky), František Tluchoř (odsouzen na 4 roky) a Oldřich Smetana (popraven)²⁵.

Fr. Pilný navázal styky s parašutistickým výsadkem Barium, skupinou Velký Josef. Ti se v r. 1944 přestěhovali do Holic i s vysílačkou a byli ubytováni u pí Boženy Rautenkranzové. Toto ubytování zajistil p. František Branda. Pí Bož. Rautenkranzová ovšem celou skupinu ohlásila u starosty Ant. Pfeifera 9. 7. 1944, čímž byli nuceni se přestěhovat. V té době byla skupina parašutistů hledána Gestapem a jejich pobyt v Holicích byl téměř veřejným tajemstvím. O jejich ubytování vědělo několik dalších osob i rodin. Vysílačka byla přenesena k p. Brandovi na náměstí a parašutisté odjeli na Rychnovsko a Žambersko. Odtud stejně často přijížděli do Holic, kde se mohli volně pohybovat. Tak vše probíhalo do doby, než došlo k jejich odhalení a likvidaci na Žambersku. Ačkoliv neprozradili nikoho z lidí, kteří jim pomáhali, byli Fr. Pilný, tentokrát i s Otakarem Teplým, zatčeni 24. 3. 1945 Gestapem a odvezeni k vyšetření do Hradce Králové. Ovšem pro nedostatek důkazů byli po 31 dnech propuštěni²⁶. Jiný zdroj uvádí, že občanka Bož. Rautenkranzová se dostavila ke starostovi A. Pfeiferovi až 10. 7. 1944 s hlášením, že v jejím bytě jsou ubytováni cizí lidé, kteří mají pod otomanem vysílačku. Bylo jí sděleno, aby šla domů, že bude vše potřebné zařízeno, načež druhý den byli tito neznámí odstěhováni i s vysílačkou na Žamberecko. Na vysílačku byla poskytnuta peněžitá podpora²⁷. Z materiálů vyplývá, že šlo o 6.000 K²⁸.

Výsledkem práce II. NV a zapojení jeho členů na různých místech místní správy byla např. i organizovaná pomoc zajatcům a vězňům, kteří v zimě r. 1945 putovali pěšky přes Holice a okolí obce směrem na západ. Celá řada jich utekla do lesů, proto byly neustále nařizovány prohlídky. Ty byly ovšem vždy prováděny tak, aby byla všechna nebezpečná místa včas předem varována prostřednictvím četnické stanice, takže nikdy nedošlo k žádnému zatčení uprchlých zajatců. Při jedné takové razii místním a pražským Gestapem bylo starostovi Ant. Pfeiferovi vytýkáno a vyhrožováno zatčením pro krytí a podporu zajatců, což prý bylo zjištěno již při průchodu těchto skupin. Na četnické stanici v Holicích se sešli všichni místní četníci i dalších 15 z okolních obcí a němečtí četníci z Pardubic a zde byl starosta atakován velitelem Gestapa. Ant. Pfeifer ovšem oponoval tím, že ani průvodci těchto transportů sami nevědí, kolik zajatců mají ve stavu a že nedbají vojenských předpisů. Jako důkaz doložil 2 bedny munice, které byly ponechány na Starých Holicích po odchodu jednoho takového transportu, a které musely být vzaté do opatrování. Jeden z četníků musel bedny dovézt a po otevření byly tyto ihned odeslány koloně, nacházející se ještě v Býšti. Tón velitele vůči

²⁴ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

²⁵ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 8.

²⁶ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

²⁷ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 9.

²⁸ Rodinný archiv A. Pfeifera – Stručný popis činnosti, str. 1.

starostovi se tím poněkud změnil. Jak vidno, někdy i nepatrná náhoda a výmluvnost na správném místě mohla zachránit situaci²⁹.

²⁹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

2.3. Revoluční národní výbor v Holicích

Začátkem dubna 1945, v době, kdy již většina vojáků německé armády přestala věřit na zázraky a vojska spojenců stála téměř na hranicích našeho státu, začaly se objevovat v Holicích i snahy dalších ilegálních skupin a pracovníků o vytvoření NV. Dle K. Korovina se jich v Holicích tvoří několik a z těchto důvodů byla prostřednictvím Fr. Klepáče a Čeňka Cimburka domluvena schůzka partyzánských představitelů K. Korovina a Volodi Prigodiče se starostou A. Pfeiferem v domě u Herelů, aby projednali ustanovení jediného revolučního NV. Za přítomnosti výše zmíněných, včetně četn. strážm. Karla Zvěřiny, byl zde ustanoven vlastně už III. NV v době okupace, jehož členy byli³⁰:

Antonín Pfeifer	Antonín Kučera
Josef Klepáč	Vondráček
František Branda	Josef Kašpar
Václav Sychrovský	František Odehnal
Jan Vajs	Jan Vohralík

Zde byl také, až do návratu Fr. Pilného, ustanoven důvěrníkem K. Korovina a vedoucím revolučního národního výboru starosta A. Pfeifer, jehož zapojení do ilegální odbojové činnosti bylo téměř veřejně známo a obracela se na něj celá řada lidí, např. Vojtěch Beránek. Ten, jako vedoucí Staroholicického sboru hasičského, za ním jednoho dne přišel a prohlásil, že ví o jeho práci v ilegalitě a pro NV a pokud by něco potřeboval, dává se, společně s celým hasičským sborem k dispozici.

Po ustanovení tohoto NV scházeli se jeho členové denně na četnické stanici a z tajného odboje se stával otevřený odboj za účasti všech četníků, kde každý měl svůj úsek práce. Na stanici docházeli přímo i partyzáni Konstantin Korovin, Volod'a Prigodič, Jožka Paldus, Čeněk Cimburek a Antonín Chaloupka, všichni plně vyzbrojeni automatickými pistolemi, ručními granáty a revolvery³¹. Odtud se ještě před 5. květnem 1945 plánovaly přepady Němců. Někdy se jen poslouchal zahraniční rozhlas, ačkoliv v I. poschodí radnice byli ubytováni němečtí četníci a příslušníci Todtovy organizace.

Úkolem obce bylo, kromě jiného, zajišťovat obživu a ubytování pro německé uprchlíky, kteří se houfně dostávali do Holic. Na jejich úkor byli živeni i partyzáni a uprchlíci v okolních lesích. O to se staral zejména četn. strážm. Adolf Prošek, který v občanském oděvu dopravoval potraviny na místa, kde se pro partyzány vařilo.

³⁰ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích* zmiňuje navíc p. Vondráčka. Ten ale není zmíněn v Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 10.

³¹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 10.

2.4. Lesníci, četnictvo, úřady a spolky

Jedním z lesníků, kteří se aktivně zapojili do odboje v Holicích, byl i lesní Jan Kubín. Ve svých vzpomínkách uvádí, že od 15. března 1939, kdy byl vyhlášen Protektorát Čech a Moravy a na lesy uvalena nucená správa, se po lese počaly ojediněle pohybovat různé osoby, skrývající se před okupanty. Již v r. 1942 byli lesní svoláni na lesní úřad, kde jim Gestapo vyjasnilo, že je čeká trest smrti s celou rodinou, pokud v jejich lese bude přebývat více jak 24 hodin parašutista, partyzán, nebo uprchlý zajatec³². Zřejmě se zde jednalo o situaci po atentátu na Zastupujícího říšského protektora, ke kterému došlo 27. 5. 1945 a po kterém následovala vlna persekucí a represí vůči obyvatelům Čech a Moravy.

Němci lesníkům stejně nevěřili, takže třeba v květnu 1944 přijela do lesů auta plná vojáků, obklíčili hájovny a provedli důkladnou prohlídku, probodali seno, prohlédli půdu i vše ostatní³³.

Dalším z lesníků, kteří žili v lesích nad Holicemi, byl František Černý, který bydlel v hájovně v Sedadlech. Jednalo se o strategické místo, jelikož hájovna stojí na lesní křižovatce, odkud se dá pokračovat na Borohrádek, Holice, nebo směrem na Hradec Králové přes Vysoké Chvojno. Kromě starostí o zajatce uprchlé do lesa, uvádí jich až 300, byl kontaktován ruským výsadkem, který seskočil v Borohrádku 23. 3. 1945. První rozhovor s ruskými partyzány vedl jeho syn Jaroslav, hajný právě nebyl doma. Jelikož byl výsadek hned udán, poskytl jim se ženou pomoc a starali se o jejich zásobování až do revoluce. Hajný František Černý byl prostředníkem mezi těmito ruskými a českými partyzány. Byl ustanoven zástupce kapitána a náhradním radiotelegrafistou. Tato partyzánská skupina byla spíše zpravodajskou, než bojovou skupinou, zprávy předávala přímo k 4. Ukrajinskému frontu. Přesto Fr. Černý uvádí, že při pochůzkách v lese a při výzvědných vyjížděnkách po okolí zabili mnoho německých vojáků, o jejichž hrobech dodnes veřejnost nic neví. Zmiňuje zejména nacisty z divize Herman Göring a Hirschberg, kteří byli usazeni v Holicích. Kromě hajného a jeho ženy pomáhali, jako spojky, i jejich dva synové ve věku 11 a 12 let, kteří o všem věděli a nic neprozradili³⁴. Za práci v odboji získal František Černý přiznání charakteru čs. partyzána³⁵, hrdý znak BMJH³⁶ a Čs. Vojenskou medaili za zásluhy I. stupně Prezidenta republiky³⁷.

Do Holického odboje byla zapojena také místní četnická stanice, která sídlila v budově radnice. Co je zajímavé, celé osazenstvo spolupracovalo s místní správou a společně

³² Muzeum Holice: Vzpomínky Jan Kubín.

³³ Muzeum Holice: Vzpomínky Jan Kubín.

³⁴ Rodinný archiv Fr. Černého, Borohrádek.

³⁵ Ministerstvo národní obrany, č.j. 41758-Če-76-Kleg-5, 1946

³⁶ Podepsaný velitelem BMJH M. Pich-Tůmou z 20. 9. 1947

³⁷ V Praze dne 10. 12. 1946, č. matriky 18.166

aktivně pracovali proti okupační moci. Seznam spolupracujících četníků uvádím na konci práce.

Také pošta a telekomunikace byla důležitým prvkem pro synergii celého odboje i povstání. Na poště spolupracoval s odbojem Jan Vohralík, coby poštovník. Staral se o odposlouchávání státní linky, ze které šly informace přes radnici a další prostředníky k partyzánům a odtud až do štábu 4. Ukrajinského frontu. Od konce dubna probíhal nepřetržitý odposlech přímo u J. Vohralíka doma. Tuto službu drželi převážně mladíci, kteří se hlásili o účast v odboji. Stejně tak se staral poštovní úřad o odpojení německého vojenského velitelství v Holicích v době povstání, čímž mu bylo znemožněno zavolat si posily. Jinými slovy, v první den povstání byl odpojen od telefonního spojení Kečkemet a zde umístěná vojenská jednotka tím byla izolována. Otázkou zůstává a ve vzpomínkových materiálech je několikrát zmíněno, že německý velitel přesto zajistil předání informací o situaci v Holicích pomocí vysílací radiostanice³⁸.

Spolky a dobrovolnické organizace, které pracovaly v Holicích, se také zapojily do odboje i povstání. Pro omezený rozsah této práce jsem nemohl jít více do hloubky, proto nejsem schopný posoudit, zda šlo o promyšlené akce celého spolku, nebo jen určité skupiny. Nemyslím ale, že šlo pouze o vlastenecké projevy několika jednotlivců. Zmínil bych několik příkladů, které dokládají, že se ve spolcích sdružovaly osoby s podobným smýšlením. Myšlenka svobodného Československa a návrat k demokracii zde byla hluboce zakořeněna. Důkazem je např. to, že družstvo junáků, kteří drželi hlídku na Pardubické silnici, zde v době povstání padlo, aniž by ustoupilo. Jiným způsobem se do podpory odboje a povstání zapojily např. i dobrovolní hasiči. Nemuselo jít vždy o přímou akci, někdy stačila i vyjádřená podpora a přihlášení se ke spolupráci.

³⁸ Muzeum Holice: Vzpomínky V. Kment.

3. Partyzáni v lesích nad Holicemi

3.1. Odkud se na Holicku vzali partyzáni

Partyzánské hnutí v Českých zemích a na Moravě se soustřeďovalo převážně do oblastí, které poskytovaly přirozené úkryty malým mobilním diverzním jednotkám. K pohybu v takovém terénu byly parašutisté cvičeni a bojové zkušenosti mnohých partyzánů ze SSSR byly získány právě z podobných partyzánských jednotek, které zůstaly za frontou v době *Blietzkriegu*³⁹. Dalším činitelem, který ovlivňoval pohyb a činnost partyzánských skupin byla i nálada a vstřícnost obyvatelstva, dostupnost zdrojů a blízkost fronty. Pokud bychom chtěli problematiku zobecnit, mohli bychom říci, že nejvíce partyzánských skupin pracovalo v oblasti Vysočiny, Dražanské vrchoviny, Beskyd a v blízkosti hranic se Slovenskem. Tyto skupiny se vyhýbaly oblastem Sudet, kde se smýšlení venkovského obyvatelstva neslučovalo s českým vlastenectvím. Jsou známy případy, kdy byly zabloudivší para jednotky udány, nebo přímo zničeny německými obyvateli Sudet. Někteří sudetští Němci byli také přijímáni jako přímí spolupracovníci Gestapa, čímž se zvýšila úspěšnost akcí zaměřených na odbojové a partyzánské hnutí. V Pardubicích sloužil např. Hubert Hanauske, nar. 19. 5. 1900 v Kuksu, jenž vykonával službu četníka na četnické stanici v Býšti⁴⁰ a byl vyhlášený svojí krutostí a způsoby práce.

Pro partyzánské hnutí na Holicku bylo určujících několik faktorů. V první řadě to byla zvýšená aktivita zahraniční odbojové centrály v Londýně a v Moskvě. Již na podzim r. 1941 a na jaře r. 1942 byly dopraveny do Čech výsadkové skupiny Silver A, Silver B, Antropoid, Zinc, Aut distance, Bivonac, Bioscope, Intransitive, Tin a Antimon. Navíc další skupiny byly v té době sestřeleny – Bronse a Iridium. Tyto para skupiny prováděly výběr kádrů pro vytváření domácích odbojových skupin, zpravodajskou činnost a měly na starosti i záškodnické akce. Po zásazích Gestapa, zejména v době Heydrichiády, došlo ovšem na domácí scéně k výraznému útlumu odboje. Následovala ale druhá vlna výsadků z Londýna, která proběhla na jaře a v létě r. 1944. V tomto období byly na naše území odeslány skupiny Calcium, Barium, Magnesium, Sulphur, Sodium, Aluminium, Spelter a Glucinium. Tři paraskupiny byly zlikvidovány Gestapem zanedlouho po přistání – jednalo se o Glucinium u Hluboké, Sulphur na Rakovnicku a Chalk poblíž Kamýku nad Vltavou⁴¹. Ve východních Čechách přistála 3. 4. 1944 skupina Calcium (přistála u Čejkovic na Chrudimsku) a Barium (přistála u Vysoké nad Labem). Skupinu Barium vedl štábní kapitán Josef Šandera, přezdíváný také Velký Josef, dalšími členy byli poručík Tomáš Býček a četař aspirant Josef Žižka. Tato skupina navázala kontakt s policií i četnictvem, napojila se na poštovní

³⁹ Nacisty prosazovaný model bleskové války, založený na rychlém postupu útočících jednotek.

⁴⁰ Jiří Frajdl; *Květnové povstání ve východních Čechách*. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74. str. 54.

⁴¹ Stanislav Zámečník; *Český odboj a národní povstání v květnu 1945*. Naše vojsko, Praha 2006. ISBN 80-206-0812-5, str. 33.

zaměstnance a na skauty. Snažila se o vytvoření rozsáhlé ilegální sítě a s pomocí kontaktů s lesními oddíly na Českomoravské vysočině a se skupinami severomoravských partyzánů a zbytky důstojnických organizací na Turnovsku, Semilsku a v Orlických horách se stala jedním ze spojovacích článků odboje v této oblasti. Usilovala rovněž o spojení západního a východního protifašistického odbojového hnutí pod jedno vedení, nebo alespoň o jejich koordinaci⁴². Až do svého prozrazení 16. 1. 1945 pracovala na přípravě ozbrojeného povstání. Další skupiny, vyslané z Londýna, přistály na konci r. 1944 – Tungsten 22. 12. 1944 u Kutné Hory a 16. 2. 1945 Platinium u Nasavrku.

Ovšem nejen z Londýna přistávaly výsadkové zpravodajské a diverzní jednotky. Také Moskva a komunističtí představitelé cvičili a odesílali na území Protektorátu mnoho bojových a zpravodajských jednotek. Se stupňujícím postupem RA a s blížícím se koncem války získával komunistický odboj a podpora ze strany SSSR převahu a přebíral iniciativu v domácím odboji, jak po stránce politické, tak i praktické bojové připravenosti a prováděných akcí. Do prostoru východních a severovýchodních Čech se dostalo ze SSSR mnoho skupin, zejména v období podzim – zima 1944. Většinou se jednalo přímo o bojové skupiny, které měly za úkol působit ztráty a chaos v týlu ustupující německé armády a tím vázat část jednotek, aby nemohly být nasazeny na východní frontě.

Pro oblast Holic neměly velký význam skupiny, které byly tvořeny domácími odbojáři, ať už se jednalo o R 3⁴³, do ní se včlenivší Zpravodajské brigády, PVVZ, KSČ, ROH a některé další, menšího rozsahu i významu. Za malým významem těchto skupin stála represivní politika ze strany německých orgánů a úspěšná práce Gestapa a dalších složek, zaměřených na protifašistické hnutí.

Rozhodující pro vznik partyzánské skupiny, která se poté přímo podílela na holickém povstání, byl útok na BMJH, respektive na její spolupracovníky, ke kterému došlo v obcích Lipovec a Licoměřice v Železných horách dne 19. 12. 1944. V ranních hodinách obklíčily vojenské jednotky za pomoci českého četnictva obě obce a byli zatčeni všichni muži od 15-65 let. Na základě dříve získaných informací od Oldřicha Pokorného a Josefa Novotného, kteří, coby spolupracovníci partyzánské skupiny Mistr Jan Hus, prozradili Gestapu po svém zatčení kontaktní osoby, manžele Bromovy a Ouřecké a na základě provokace, kterou zajišťovala kolínská služebna Gestapa pomocí konfidenta Ladislava Bambase, došlo k zátahu na celou oblast obou obcí s úmyslem zatknout odpůrce režimu a rozkrýt ilegální síť tvořící se v této oblasti. Oba, O. Pokorný i J. Novotný, byli po svém návratu k partyzánům, přes jejich ujišťování, že nic neprozradili, odsouzeni partyzánským soudem k trestu smrti a popraveni. Jejich vinu prokázaly poválečné materiály Gestapa. V případě O. Pokorného jednoznačně,

⁴² Jiří Frajdl; *Květnové povstání ve východních Čechách*. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74. str. 77.

⁴³ Rada tří – ustavila se na Vysočině v r. 1944, jednalo se o nekomunistickou odbojovou organizaci.

v případě J. Novotného bylo průkazné, že měl u sebe zapsané telefonní číslo na kolínského gestapáka Heinricha Meiera⁴⁴.

Odkud se vlastně vzali partyzáni na Železných horách, ze kterých se potom oddělil 5. oddíl, který bojoval na Holicku? Partyzánský výsadek skupiny Mistra Jana Husa byl proveden z polního letiště u polského města Rzeszów v noci z 26. -27. 10. 1944. Vedl jej Čuvaš, kapitán Alexander Vasiljevič Fomin a politickým komisařem byl Čech Miloslav Pich-Tůma. Výsadek se skládal z celkem 12 osob, kde pouze M. Pich-Tůma byl schopný se dorozumět česky. Jednalo se o bojovou skupinu, ale jejím úkolem byla i politická příprava a vytváření půdy pro převzetí moci komunisty po ukončení války. M. Pich-Tůma byl přesvědčený komunist, oddaný stoupenec Sovětského svazu a nadšený agitátor a tímto smýšlením dokázal ke spolupráci strhnout mnohé obyvatele vesnic na Vysočině. Ovšem ze stejných důvodů se dostal i do vážných rozporů s některými svými spolupracovníky. Ve všech směrech se jednalo o velmi aktivní jednotku, která se za dobu své působnosti rozrostla *na 444 partyzánů a šest samostatně operujících oddílů s přibližně 1.500 spolupracovníky. Zorganizovala 103 ilegální národní výbory, 3 okresní národní výbory, založila 96 organizací KSČ, pronikla do 175 míst, z toho do 15 měst. V bojích vyřadila 785 nacistických vojáků a důstojníků, popravila 7 zrádců a 28 kolaborantů potrestala jinak. Vykolejila 14 vlaků s válečným materiálem, zničila jedno letadlo (míněno sestřelení letadla FOCKE-WULF 190 při náletu na Holice), 138 aut, 27 motocyklů, poškodila 4 tanky, 10 pancéřových vozů, 3 děla atd.*⁴⁵.

Do partyzánské skupiny Mistra Jana Husa byli téměř od počátku přijati tři sověští uprchlíci, z nichž pro nás nejdůležitější postavou je Konstantin Korovin. Ten se již přes rok skrýval v Licoměřicích u Bromů. Při útoku na obě obce bylo, v důsledku pozdního příchodu dvou setnin obléhatelů a tím vzniklé mezery, umožněno při přestřelce uniknout dvěma ruským výsadbářům a hlavním pomocníkům partyzánů – manželům Bromovým⁴⁶. Jeden ze zdrojů uvádí, že se již 1. 12. 1944 dostali ze Železných hor na Holicko K. Korovin a Bohumil Brom (zvaný Horák) se svou manželkou, kteří zde postupně utvořili partyzánskou BMJH⁴⁷. Ovšem jedná se zřejmě o nepřesný přepis, nebo zkreslenou dataci v pamětech.

Z práce Konstantina Korovina mladšího (byl synem ústřední postavy odboje na Holicku a narodil se až několik měsíců po válce), který použil i vzpomínky své matky, Anežky Bromové-Korovinové, se dozvídáme, že poté, co Gestapo obklíčilo v noci z 18. na 19. prosince 1944 obce Lipovec a Licoměřice, podařilo se manželům Bromovým téměř zázrakem uniknout, když se předtím schovali ve stodole na slámě. Nacisté, kteří je hledali, vypálili vedlejší stodolu. Poté se Bromovi vydali na Štědrý den za štábem BMJH na Krucemburk, odkud dostali pověření, aby společně s K.

⁴⁴ Zdeněk Jelínek; *Leškovice, z historie partyzánské brigády MJH*. Okresní vlastivědné muzeum a SOka Havlíčkův Brod 1994.

⁴⁵ Miloslav Chmela; *Naplňený čas života*. Naše vojsko 1989. ISBN 22-052-89. Str. 47.

⁴⁶ Miloslav Chmela; *Naplňený čas života*. Naše vojsko 1989. ISBN 22-052-89. Str. 23.

⁴⁷ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 9.

Korovinem zorganizovali novou podpůrnou civilní základnu na Holicku. Spojením se štábem měl zajišťovat B. Brom.

Na cestu se vydali 6. ledna 1945. Šli do Ostřetína, jelikož zde žili bratr a sestra Anežky Bromové. Zde získali první spolupracovníky, ovšem po zkušenosti z Lipovce a z Licoměřic učinili přísná konspirační opatření. Načež po několika dnech odchází K. Korovin a B. Brom do Uhřinovic pod Orlickými horami, za nevlastním bratrem A. Bromové. Ten se také posléze aktivně zapojuje do odboje. Během ledna byli získáni další spolupracovníci v Borohrádku, Zdelové a v Čermné a v Holicích vytvořen základ pro revoluční Národní výbor, který tvoří F. Pilný, J. Klepáč, A. Pfeifer a F. Branda⁴⁸.

⁴⁸ Konstantin Korovin; *Náčrt historie partyzánské brigády Mistr Jana Hus*. Katedra historie a archivnictví, FF UJEP 1977; konzultant práce PhDr. František Mainuš, CSc.

3.2. Předpoklady úspěšného formování partyzánských skupin

Již na podzim roku 1944, kdy vládl ještě silný protektorátní teror, byly v lesích okolo Holic poschovávány skupinky utečenců ze zajateckých táborů. *Byli to převážně sovětsí vojáci, ale i Angličané a Poláci. S koncem roku utečenců stále přibývalo*⁴⁹. Tito zbědovaní, špatně oblečení muži byli spatřeni při cestách místních občanů přes les do Týniště. Následně bylo ověřeno hajným J. Kubínem, že se skutečně takoví lidé v lese nachází a prosí o chleba a cigarety. O zásobování těchto osob se starali, kromě jiných, i Karel Socha, Jan Božetický, Špaček [*předpokládám, že se jednalo o Josefa, nar. 1907, jelikož je uveden ve výpovědi Karla Sochy, nar. 1908 a v seznamu členů odboje M. P. Tůmy je uveden jako spojka od ledna 1945 – pozn. autora*], hajný František Černý a hajný Jan Kubín⁵⁰.

V únoru 1945 byly před ustupující německou armádou přes Holice hnány pochody smrti. Jednalo se o zajatce všech národností, většinou ve velmi špatném stavu. Obyvatelstvo jim i přes zákazy házelo alespoň kus chleba, nebo housky. Většímu přiblížení bránil německý doprovod, který místním zároveň vyhrožoval zastřelením. Občas se takový transport zastavil v Holicích na noc. *V tu chvíli se naplno projevovala solidarita českého lidu a okamžitě se organizovaly sbírky šatstva, obuvi, bylo poskytnuto ošetření a doneseno jídlo. Vařila se polévka, guláš, čaj, pekly se vdolky, chleba i buchty. Každý dal, co mohl a hned*⁵¹. *Z jednoho transportu, který byl po dva dny utábořen ve stodolách v Holicích a na Poběžovicích, uteklo za tyto dvě noci asi 60 zajatců. Ještě předtím byli oblečeni dva bývalí piloti, kteří chtěli utéct a byli polonazi*⁵². Tyto průchody zajatců začaly 22. 2. 1945, národnostně se skládaly ze zajatců anglických, francouzských, ruských a jugoslávských. *Potravin pro zajatce byly shromažďovány na radnici z celého okolí – Borohrádku, Velin, Ředic apod. a pomáhala celá holická veřejnost*⁵³. *Dělníci všech továren se zřekli svých obědů v jejich prospěch, každý občan odevzdal svůj dárek do společné sběrný potravin, prádla a obuvi v Sokolovně, kde se vařila, stejně tak i na Starých Holicích v č. p. 41, po tři neděle káva i polévka pro stovky zajatců. Pekaři pro ně pekli každý den chléb z mouky, kterou darovali rolníci a oba mlýny*⁵⁴.

V noci se potom podařilo mnohým zajatcům uprchnout a díky tomu během února a března silně vzrostl počet utečenců v lesích⁵⁵. Někteří našli úkryt u lidí v Holicích,

⁴⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁵⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Socha*.

⁵¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁵² Muzeum Holice: *Vzpomínky Jan Kubín*, str. 2.

⁵³ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 9.

⁵⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*, str. 4.

⁵⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

na Poběžovicích, na Koudelce a na Blažkovci⁵⁶. Tito uprchlíci byli zformováni do několika skupin, občané Holic se u nich postarali o řádné oblečení, obuv a pravidelné zásobování, a tak se mohly skupinky nadále skrývat v lesích mezi Holicemi a Borohrádkem, jiné v lesích za Poběžovicemi⁵⁷. *Za pomoci K. Korovina byly z utečenců tvořeny partyzánské oddíly*⁵⁸.

Koncem března 1945 zde byl vysazen paradesantní zpravodajský oddíl vedený kpt. Michajlovem [zřejmě Leonid – pozn. autora] a byl zde proveden i shoz zbraní. V té době měli partyzáni k dispozici už i vysílačku, kterou se napojovali na partyzánskou centrálu v Kyjevě⁵⁹. Tento oddíl ubytoval hajný Fr. Černý na Volském kopečku. Z něj pak vysílačkou navázali spojení s uznávaným vedoucím K. Korovinem a se štábem maršála R. J. Malinovského⁶⁰. Maršál SSSR, Rodion Jakovlevič Malinovskij byl velitelem 2. ukrajinského frontu a zasloužil se o osvobození České republiky z jižní strany.

Vysílačka žádala o dodávku léků a zbraní, čemuž bylo vyhověno a byl proveden shoz u Novoveského rybníka. Místo shozu označovalo několik zapálených ohňů⁶¹. Zbraně získávali partyzáni také bojovým způsobem. *Například již 24. 1. 1945 bylo z vlaku ve stanici Újezd opatřeno 9 zbraní i s náboji a tato akce byla pak ještě několikrát úspěšně opakována. Podobně byly 20. 3. 1945 získány zbraně při přepadu dvou německých nákladních aut na silnici mezi Holicemi a Novým Hradcem Králové u obce Hoděšovice. Při tomto přepadu byli ubiti čtyři Němci, obě auta poškozena a získány dva automaty, revolver a dvě bedny ručních granátů. Podobná akce byla podniknuta ještě třikrát*⁶².

Němci se samozřejmě snažili v rámci protipartyzánského tažení vymýtit tyto skupiny ze svého rajonu. Proto i na Holicku bylo občas, za pomoci četníků a hajných, prováděno pročešávání lesů. Ovšem tyto akce se zde neseťkaly s úspěchem, neboť partyzáni byli vždy včas varováni odbojovými pracovníky. Nebezpečným pro partyzány se stal jedině německý lesník Fremuth⁶³. Ten byl partyzány odsouzen a zastřelen⁶⁴, zřejmě 27. dubna 1945 poté, co sledoval partyzány až do jejich tábora, kde jej stráž zadržela a odzbrojila. *Partyzánským soudem byl poté odsouzen k smrti*⁶⁵. Právě na jeho žádost byla, asi koncem února, nařízena rozsáhlá prohlídka lesa, za povinné účasti obyvatelstva. *Uprchlíci byli ovšem převedeni jinam, kde se nehledalo a těch několik, na které se přišlo, dostalo dobře najíst od prohlížejících. Ovšem lesník*

⁵⁶ Muzeum Holic: *Vzpomínky Karel Socha*.

⁵⁷ Muzeum Holic: *Vzpomínky B. Odehnalová*

⁵⁸ Muzeum Holic: *Zápisky účastníků*, str. 9.

⁵⁹ Muzeum Holic: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁶⁰ Muzeum Holic: *Vzpomínky Karel Socha*.

⁶¹ Muzeum Holic: *Vzpomínky Karel Socha*.

⁶² Muzeum Holic: *Zápisky účastníků*, str. 1.

⁶³ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

⁶⁴ Muzeum Holic: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁶⁵ Muzeum Holic: *Vzpomínky Jan Kubín*, str. 5.

Fremuth prohlásil, že najde-li tyto uprchlíky v lese, zadrží je a předá je, kam patří⁶⁶. Značné množství uprchlíků v lese hrozilo i nadále prozrazením. Proto byla většina z nich odvedena do lesů k Chocni, kde si je převzali tamější lidé, podporující odboj⁶⁷. Partyzáni přestávali dbát na svoji bezpečnost, chodili po skupinkách po lese, kudy projížděl německý lesmistr, vykopali asi 6 bunkrů v oblasti lesního J. Kubína, kterému nakonec vyčítal i starosta obce Poběžovice, bývalý ruský legionář Říha⁶⁸, že pokud bude obce vypálena, padne to na něj. Dokonce jeden mladík z Koudelky je bral sebou do kina do Holic⁶⁹.

Z archivních záznamů vyplývá, že jedna z takových akcí gestapa byla provedena na popud Františka Vaniše, který někde promrhal peníze a uvedl, že byl přepaden partyzány. Při této razii došlo k obětem na životech⁷⁰. K akci ovšem nic bližšího nevím, ani čas, místo, ani jména obětí, takže je otázkou, zda se nejednalo jen o ojedinělou vzpomínku, která nemusí odpovídat skutečnosti, ale zasloužila by si více zájmu.

⁶⁶ Muzeum Holic: *Vzpomínky Jan Kubín*, str. 4.

⁶⁷ Muzeum Holic: *Vzpomínky Karel Socha*.

⁶⁸ Bohumil, str. 171. Legionáři okresu Pardubice, rodáci a občané 1914-1920; SOA Zámorsk 2006.

⁶⁹ Muzeum Holic: *Vzpomínky Jan Kubín*, str. 5.

⁷⁰ Muzeum Holic: *Zápisky účastníků*, str. 15.

3.3. Hirearchie, způsob řízení, struktura a kontakty partyzánů

Celý průběh vzniku partyzánské skupiny v lesích nad Holicemi a v prostoru směrem k Borohrádku je poznamenán konfliktem politického komisaře BMJH M. Pich-Tůmy a Konstantina Korovina. Mezi nimi panovali neshody z dob bojů na Vysočině. K. Korovin údajně nesouhlasil s tvrdým postojem komisaře vůči chybujícím spolubojovníkům. Těžko se dá z dostupných zdrojů vyhodnotit pravá příčina jejich nevráživosti. Pravdou je, že oba dva byli svéráznými a ústředními postavami partyzánských bojů s rozdílnými životními zkušenostmi a osobními zájmy. K. Korovin navázal během úkrytu v Licoměřicích intimní poměr s manželkou Bohumila Broma Anežkou, společně odchází na Holicko a z jejich vztahu se po válce narodil K. Korovin mladší. Možná i toto bylo příčinou sporů obou bojovníků.

M. Pich-Tůma o K. Korovinovi prohlašuje, že jde o dezertéra, na kterého vyžádal na vyšším velení RA příkaz k zastřelení. Ve svých vzpomínkách, které se týkají 5. oddílu BMJH, operujícího na Holicku, se o K. Korovinovi téměř nezmiňuje, ačkoliv ten je místními obyvateli udáván jako hlavní velitel a představitel partyzánské odboje. Dokonce se uvádí, že za účelem vykonání tohoto rozkazu byl na Holicku vyslán Volod'a Prigodič. Ten ovšem, po zjištění, že zde K. Korovin utvořil celý partyzánský oddíl, nijak dramaticky nezasáhl a naopak jej podpořil v další činnosti a zůstal přítomný až do konce války. Ve svém popisu činnosti BMJH píše M. Pich-Tůma, že na Holicko byl po zatýkání v Litoměřicích poslán B. Brom, aby tam organizoval NV a partyzánský boj. Ke konci února za ním byl poslán V. Prigodič s 12 muži, aby zorganizoval ruské zajatce a zahájil bojovou činnost, což on s úspěchem vykonal⁷¹.

Sovětský kapitán Alexej Konstantinovič Korovin byl z pověření štábu partyzánské brigády ustanoven organizováním a vedením odbojové činnosti. V jeho činnosti mu pomáhali Bohumil Brom/Horák, Karel Paldus, jako politický komisař, Anežka Bromová, pozdější Korovinova žena. K oddílu se později připojil Volod'a Prigodič, zkušený ukrajinský diverzant⁷².

Veškerý styk s holickými odbojáři vedl K. Korovin, který byl považován za vedoucího celého odboje⁷³.

Do odboje na Holicku se zapojilo mnoho místních obyvatel, stejně tak i představitelé místní samosprávy a dokonce i ozbrojené státní složky, četníci a hajní. Stejně tak představitelé dopravy, školství a úřadů dokázali vyvolat v očích německých okupantů zdání dostatečné loajality, aby byly povětšinou ponecháni na svých místech, odkud mohli být odboji a poté i partyzánům velmi prospěšní. Bylo to dané tím, že v Holicích vznikl první ilegální národní výbor již v r. 1940 a práce proti okupantům zde měla

⁷¹ M. Pich-Tůma: *I. popis činnosti*, str.4.

⁷² Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*, str. 1.

⁷³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Socha*, str. 1.

několikaletou tradici, kterou výrazně nepřerušilo ani období zvýšeného teroru ze strany Němců.

V prostoru holických lesů se ukrývala ještě jedna skupina partyzánů. Byli to výsadkáři, kteří seskočili 23. 3. 1945 do Borohrádku. Jednalo se o šestičlenný výsadek a nejednalo se o bojovou, spíše zpravodajskou skupinu. Dle doporučení přišli po seskoku za hajným Fr. Černým a dále se ubytovali na Volském kopečku. Mezi sebe přijali Růženu (Boženu⁷⁴) Lohnickou, která žila nějaký čas s rodiči v Rusku a perfektně zvládala jejich řeč. S BMJH nespolupracovali.

⁷⁴ Toto jméno je uvedeno, zřejmě nesprávně na str. 4 v archívu Muzea Holice: *Zápisky účastníků*. Zde se také můžeme dočíst, že *skupina neplnila své povinnosti, obohacovala se, přepadávala občany a zcizovala věci. Ty potom ukrývali ve skladu u pardubického nádraží a později je chtěli odvézt jako kořist. Po převratu byli odhaleni a postaveni před soud. Jedná se o přepsané vzpomínka Františka Příhody, které i názorem na K. Korovinu odpovídají názorům M. Pich-Tůmy, takže bych je nepovažoval za 100% věrohodné. Celá záležitost by si zasloužila hlubší archivní výzkum.*

3.4. Běžný život partyzánů a jejich soužití a komunikace s obyvateli

Na obyvatelstvu Holic a přilehlých obcí bylo, aby zajistili partyzánům vše potřebné. V Holicích to měl na starosti hlavně Josef Klepáč a Čeněk Cimburek, kteří soustřeďovali jídlo, šatstvo, obuv, léky i finance a dále tento materiál předávali do hájoven k partyzánům. Dokonce byly zajištěny i menší opravy partyzánských zbraní, díky Janu Švejdovi, bývalému zbrojíři⁷⁵.

Do domků při kraji lesa se chodili partyzáni občas najíst, případně převléknout a vykoupat. Pokaždé, když hrozil zátah Němců, se je podařilo ale včas varovat a mohli zmizet. Po jednom z neúspěšných zátahů byl jeden takový domek vydrancován a zničen⁷⁶. Jak vyplývá z jiného záznamu, jednalo se zřejmě o domek č. p. 60, který se nachází na Koudelce, což je holická čtvrť u lesa. Ten byl zdemolován Němci, hledajícími zbraně a partyzány 1. května⁷⁷. Tento domek patřil Vanišům, o kterých je dále ještě řeč. Dle zápisků se v pozdější době [po podzimu 1944 – pozn. autora] zapojili hlavně Josef Chmelař s manželkou, kteří umožňovali členům partyzánské skupiny se v jejich domku, kromě jídla, také vykoupat, oholit apod.. *Karel Zvěřina vždy včas informoval Františka Příhodu o chystaném zátahu. Ten byl s partyzány ve styku, takže se je podařilo vždy včas přemístit mimo prohledávanou oblast a poté vrátit. Ale do konce roku 1944 se ale nejednalo o partyzány, pouze o uprchlé válečné zajatce, kteří byli rozmístěni po lesích bez jakéhokoliv vedení, v různých skupinkách a na různých místech. Tyto skupinky o sobě ale navzájem věděly*⁷⁸.

*Za spolupráce hajných, četnictva, starostů, chudých i bohatých vlastenců Holicka byli partyzáni chráněni, zřízeno bylo 36 bunkrů, šaceno a živeno 500 osvobozených zajatců a 140 partyzánů*⁷⁹.

⁷⁵ Muzeum Holic: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁷⁶ Muzeum Holic: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁷⁷ Muzeum Holic: *Vzpomínky B. Odehnalová*

⁷⁸ Muzeum Holic: *Zápisky účastníků*, str. 3.

⁷⁹ Muzeum Holic: *Zápisky účastníků*, str. 2.

3.5. Destrukční a záškodnické akce

Pátý partyzánský oddíl prováděl svoji bojovou činnost ve velmi širokém okruhu. Většinou se jednalo o přepady menších německých skupin a německých vozidel. Při těchto akcích byly získávány další zbraně a střelivo⁸⁰.

Aby se Němci báli chodit do lesů, vymysleli partyzáni drastické, ale účinné opatření. Např. dne 22. 3. 1945 vylákali do lesa na Jezovinách 21 Němců a Vlasovců. Skupinu zajali, odzbrojili a přečetli jí rozsudek smrti a zastřelili. Kromě jednoho Němce, kterému byla dána možnost útěku, aby věc hlásil. *Utíkal nahý 12 km ke svým druhům, kteří si za dva dny přijeli pro své soukmenovce. Tento případ je tak vyděsil, že se již od té doby k lesu ani nepřiblížil*⁸¹. Jiná verze popisuje, že díky tomu, že Vlasovci, kteří hlídali na lukách kolem Žďárského rybníka koně pro německou armádu, měli zbraně, navázali s nimi partyzáni spojení a chtěli, aby přešli k nim. Sešli se s nimi nedaleko jejich tábora v lese. *Při vyjednávání se ale zjistilo, že tito Vlasovci bojovali v předešlých bojích proti partyzánům. Z tohoto důvodu je vyjednávající partyzáni odzbrojili a pobili. Bylo jich 20 a 2 se podařilo utéct a ti snad poté přivedli německé vojsko, které obsadilo a pročesávalo lesy. Na silnici rozestavěli kulometry a každého v lese zadrželi, i s pomocí psů. Našli sice tábor partyzánů, ale prázdný, neboť ti se po zakopání 18 mrtvých Vlasovců ještě v noci přesunuli k Chocni. V lese zadrženi lidé museli mrtvé vykopat a ti byli odvezeni do Albrechtic*⁸².

Čím více se přibližovala fronta, tím větší aktivitu projevovali partyzáni a další složky odboje. To velmi přispívalo ke zmatkům v týlu nepřítele, který neměl klid na ústup a zformování obranné linie. O všech akcích BMJH toho bylo napsáno mnoho. Také ze seznamu akcí 5. oddílu vybereme pouze několik, protože v rámci rozsahu této práce není možné promluvit o všech, ačkoliv s Holickým odbojem úzce souvisí.

Němci se několikrát pokoušeli zaměřit a zničit vysílačku partyzánů, která si vyměňovala informace se štábem partyzánského hnutí na východní frontě, ale to se jim nepodařilo a po neúspěšných pokusech toho raději zanechali a do lesa se již neodvažovali⁸³. V podstatě se Němci pokusili zaměřit partyzánské vysílání v lesích nad Holicemi dvakrát. Pokaždé se rozložili poblíž hájovny v Sedadlech, kde žil Fr. Černý. M. Pich-Tůma popisuje, že 20. 4. 1945 bylo přepaden první takový vůz, který byl zapálen, a tři němečtí vojáci byli zabiti. *O dva dny později přijeli Němci opět se zaměřovačem, tentokrát na voze taženém koňmi. Také v tomto případě pro ně akce nedopadla úspěšně a dva Němci byli zabiti a odposlouchávací zařízení zničeno*⁸⁴.

⁸⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

⁸¹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 2.

⁸² Muzeum Holice: *Vzpomínky Jan Kubín*, str. 4.

⁸³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

⁸⁴ M. Pich-Tůma: *I. popis činnosti*, str. 12.

Pátý oddíl se dále zaměřoval na získávání zbraní, destrukční akce na železnici a na telefonních linkách místních i dálkových tratí, přepadávání vojenských aut a přímý boj s menšími jednotkami ustupujících, nebo hlídkujících Němců.

Dle vyjádření M. Pich-Tůmy, který ale nebyl přítomný v této oblasti, *zneškodnil tento bojový partyzánský oddíl za dobu své činnosti 138 Němců a v době povstání dalších 480 + 90 jich zranil. Zničil 62 automobilů a 19 motocyklů, ukořistil 3.000 pušek, 100 automatů, 15 kulometů, 2.000 ručních granátů, 220 pancéřových pěstí, 6 polních děl ráže 150 mm se 150 náboji, 1 vysílací stanici, 7 sudů oleje po 180 litrech, 1.355 litrů benzínu, 100 sudů nafty a 10 elektromotorů*⁸⁵.

⁸⁵ M. Pich-Tůma: *I. popis činnosti*, str. 13.

4. Holické povstání den po dni

4.1. Atmosféra a události na přelomu dubna a května 1945

Již od jara 1945 byly na železniční trati Roveň – Borohrádek odstavené vagony s různým zbožím, převážně však s vojenským materiálem. Bylo zde zařízení do polních nemocnic, cisterny s lihem, vagony s cukrem a také se zbraněmi. Koncem dubna došlo k vystřídání strážní služby a místo německých vojáků začali vagony hlídat Maďaři⁸⁶. Někteří z nich uměli slovensky, brzy se proto domluvili s místními⁸⁷. Tyto vagony lákaly obyvatelstvo z okolních obcí, jelikož obsahovaly ve válečné době tak vzácné potraviny a materiál. Lidé se naučili chodit k vagonům a směřovat s hlídajícími vojáky různé zboží, nebo v horším případě přímo rozebírat ukryté poklady tajně. S hlídkami, které byly maďarské národnosti, obchodovali dokonce i partyzáni, kterým Maďaři dovozovali brát si zbraně, zejména když vojáci dostali civilní šaty a mohli utéci domů⁸⁸.

Údajně 4. května dostal 5. oddíl BMJH rozkaz, aby důležitá ústupová cesta, vedoucí z Moravy přes Svitavy, Vysoké Mýto, Holice a dále na Prahu, byla uzavřena a stala se pro Němce neprůchodnou⁸⁹. Partyzáni v lesích očekávali, že jim letadla z Kijeva shodí zbraně, ale letadla se musela vrátit, neboť byla napadena německými stíhači. Podruhé zase, vinou špatné organizace, nebyl nikdo na místě shozu, tak letadla odletěla⁹⁰.

V lesích nad Holicemi působila zpravodajská skupina kapitána L. Michajlova, která shromažďovala informace hlavně o pohybech 31. divize SS, která směřovala na frontu. Jednotlivé části této divize byly napadány a ničeny, došlo např. k vyhození tratě a vykolejení nákladního vlaku u Moravan, stejně tak byly ničeny telefonní a telegrafní spoje⁹¹. Jeden oddíl této divize SS byl ponechán nějaký čas v Holicích. Při jeho přesunu na frontu byly pro něj úmyslně pozdě objednány vagony a tím se odjezd zdržel o jeden den⁹².

⁸⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁸⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

⁸⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Socha*.

⁸⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁹⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jan Kubín*.

⁹¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

⁹² Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

Od března do května procházely městem tisíce německých uprchlíků z východu. Pohled na prchající Němce a zprávy o vítězném postupu spojenců na všech frontách vzbuzovaly v obyvatelích Holic odvalu⁹³.

Ráno, 1. května, směřovaly k lesu od Holic jednotky Němců. Předem postavili kulometry na silnicích i na rozhlednu na kopci. Partyzáni ze vsi ustoupili do lesa. Němci šli ale odzbrojit Maďary, kteří byli ve vagonech na trati. Proto byl také Němci obsazen okraj lesa, aby jim neutekli. Dále nešli, zřejmě se po zkušenostech z minulých týdnů báli. Přistihli ale Václava Vaniše se synem Zdeňkem na Blažkovci, jak ukrývají vojenskou pušku. Oba je sebrali a odvezli do Pardubic, kde byli zbití a za 3 dny propuštěni domů. Do jejich domku vhodili Němci granát a zničili jim zařízení⁹⁴.

V prostoru Čech se soustředila německá skupina armád Mittle (Střed), které velel polní maršál Ferdinand Schörner. Po rozhodnutí A. Hitlera přeneslo vrchní velení německé branné moci veškeré pravomoci v prostorách okupovaných českých zemích na jeho osobu. Skupina německých armád byla silným uskupením, které mohlo hrát významnou roli v dalším vývoji. Její součástí bylo několik dobře vyzbrojených divizí a kromě snahy dostat se do nejdále na západ, pryč od potenciálního ruského zajetí, neměla tato armáda příliš důvodů k odmítnutí poslušnosti a ke kapitulaci. Je znám tvrdý přístup samotného F. Schörnera i jemu podřízených velitelů, kteří ani v posledních chvílích neváhali věšet a střilet partyzány, odbojáře, ale i vlastní vojáky, pokud se dopustili deserce nebo odmítli vykonat rozkaz. Nejmladší maršál wehrmachtu si získal přezdívku Krvavý Ferdinand právě pro kruté potlačování jakýchkoliv pochybností o vítězství Říše. Pod jeho velením se jednalo o velmi dobře vyzbrojenou a funkční armádu, která rozhodně nebyla v rozkladu. V rozporu s kapitulačními podmínkami vydal F. Schörner ústní rozkaz k všeobecnému útěku na západ, organizovanému podle útvarů a skupin a nařídil, aby vojáci v případě obklíčení použili všech prostředků ke svému uvolnění⁹⁵.

K východním Čechám se blížily dvě armády, a to 1. a 4. ukrajinský front. Jeden postupoval směrem od Ostravy a druhý od Brna. Ačkoliv byla RA už na předměstích Berlína, v prostoru Čech se teprve probíjela směrem na západ a ku Praze a německá nadvláda tu skončila jen díky bezpodmínečné kapitulaci, podepsané 8. 5. v Remeši. Na jejím základě měly německé jednotky zůstat na místě a vzdát se spojencům (tedy i Rusům).

⁹³ Muzeum Holic: *Vzpomínky B. Odehnalová*

⁹⁴ Muzeum Holic: *Vzpomínky Jan Kubín*.

⁹⁵ Prof. PhDr. Vojtěch Žampach, CSc. Od Hronu k Vltavě, podíl 2. ukrajinského frontu RA na osvobození Československa. http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/Od_Hronu_k_Vltave.htm_k_15.2.2015

4.2. Den první – sobota, 5. květen

První den povstání v Holicích se probudili obyvatelé do chladného sobotního rána s vytrvalým deštěm.

Dle vyjádření J. Č. Roveňského byly v noci ze 4. - 5. května získány zbraně a střelivo a vydán rozkaz k naplánovaným akcím. Jako velitel pak J. Č. R. zajistil nenápadné obsazení nejdůležitějších míst a křižovatek v Holicích s 80 -ti revolučními bojovníky⁹⁶. Již v úvodu jsem se zmínil, že výpověď J. Č. R. nelze považovat za zcela věrohodnou. Je to směs polopравd, která měla pomoci v osobním prospěchu v poválečném hodnocení jednotlivců.

S uvedeným popisem ale souhlasí v některých bodech výpověď protektorátního starosty Antonína Pfeifera, podle něhož byly *již v noci ze 4. – 5. května celou noc odváženy zbraně a pohotovost projížděla okolí města*⁹⁷. Již den předtím, tedy 4. 5., byl vydán příkaz ke zřízení Národních stráží, které by byly označeny a pověřeny hlídáním materiálů ve vagonech, odstavených v katastru obce Holice. Uvedením vybraných hlídek byl pověřen četn. stráž. Karel Pavlík. Ačkoliv bylo obyvatelstvo upozorněno, že pokračování krádeží a plundrování z těchto vagonů je již považováno za rozkrádání národního majetku, byly vagony nadále velkým lákadlem pro mnohé obyvatele. Toho dne byl dokonce zatčen a do Dašic odvezen, pro vybrání munice z vagonů po parkem, syn hrobaře Ladislav Kašpar (propuštěn 7.5.)⁹⁸. Z jiného zdroje se dozvídáme, že k jeho zatčení došlo dokonce již 4. 5. a zřejmě na základě jeho výpovědi se objevil v Holicích v sobotu časně ráno hejtman dašické posádky, aby zatkl další občany⁹⁹.

Brzo ráno, již kolem 6 hod. ranní byl německými vojáky postřelen Josef Vondrouš ze Starých Holic čp. 227, který šel na pole směrem ke Koudelce. Byl zraněn do očí a poté, co jej tito vojáci ošetřili, byl odkázán Dr. Rudolfem Tomisem do nemocnice v Pardubicích, kde byl přes 2 měsíce léčen, přesto úplně přišel o zrak. Na tuto událost existuje svědek Fr. Pithard¹⁰⁰. Je otázkou, proč byl postřelen, zřejmě šlo o neuposlechnutí výzvy. Vzhledem k blízkosti vagonů jej zřejmě vojáci považovali za jednoho z těch, kteří se obohacovali z materiálu v nich uloženém.

Z podobných důvodů byl zřejmě zastřelen i první holický občan, a to František Koubek, nar. 1904, který zemřel na střelnou ránu do hlavy, kterou utrpěl brzo ráno na železniční trati¹⁰¹.

⁹⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁹⁷ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 10.

⁹⁸ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích.*

⁹⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹⁰⁰ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky.*

¹⁰¹ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky.*

Časně z rána dostavil se do Holic hejtman německé posádky z Dašic s ozbrojeným doprovodem s pokynem zatknout A. Chaloupku, J. Klepáče a Č. Cimburka. Ti byli prostřednictvím starosty A. Pfeifera a četnické stanice včas upozorněni a uprchli. A. Chaloupka pracoval pro partyzánskému hnutí od 12. 11. 1944¹⁰² a již dříve *docházel na četnickou stanici v Holicích, kde se poslouchal zahraniční rozhlas a byly plánovány přepady*¹⁰³. Ráno 5. 5. odešel tedy za partyzány, aby pomohli osvobodit Holice od Němců¹⁰⁴. Josef Klepáč byl jedním ze základních členů holického odboje a již před říjnem 1941 na něj chodila udání pro jeho vlastenecké přesvědčení a spolupráci s Fr. Pilným, které nakonec vyústilo v domovní prohlídku, zatčení a výslech, po kterém byl ovšem po 24 hodinách propuštěn¹⁰⁵. Od dubna 1945 byl členem revolučního národního výboru¹⁰⁶, s partyzány spolupracoval od 2. 2. 1945¹⁰⁷. Čeněk Cimburek byl také ve spolupráci s partyzány, konkrétně od 2. 2. 1945 s 5. oddílem BMJH¹⁰⁸, zároveň také s partyzánskou skupinou Michajlov (shozena cca 20. 3. 1945 do Borohrádku) a oběma nosil důležité zpravodajské informace¹⁰⁹. Díky jeho zprávám mohl např. 5. oddíl BMJH provést akci 20. 3. 1945 – přepad 2 nákladních vojenských aut, nebo 22. 4. 1945 – přepad vozu s odposlouchávacím zařízením u hájovny Sedadla atd.¹¹⁰

Tento den se v celých Východních Čechách objevují konkrétní zprávy, samozřejmě většinou nezakládající se na pravdě, o kapitulaci německého vojska, vyvěšování praporů, vyjednávání Národních výborů o převzetí místní moci apod.. Například v Chrudimi se rozlétna ráno zpráva, že celá německá armáda již kapitulovala, na nádraží v Hlinsku byla vyvěšena čsl. vlajka a zprávy o kapitulaci šly také z Německého Brodu do Chotěboře a dalších měst¹¹¹. V Holicích se okolo 9 hodiny ranní objevilo auto s MUDr. Františkem Pupsem z Kostelce nad Orlicí, ze kterého bylo rozhlášeno, že na Kostelecku a Rychnovsku již lidé strhávají německé nápisy¹¹² a dochází k převratu, který probíhá velmi hladce. To bylo dokládáno i tím, že okresní hejtman v Rychnově n. Kněžnou, Němec, svolal si několik dní předtím starosty okolních obcí, rozloučil se s nimi a poděkoval jim za práci, takže mohly poté bez obav vystoupit Národní výbory a začít s vyvěšováním vlajek¹¹³. Tuto skutečnost můžeme považovat za iniciační jiskru, která zapálila v holických občanech touhu nezůstat pozadu a vypořádat se konečně s okupačními jednotkami a převzít moc, ačkoliv zprávami z okolních měst se nedalo nic z uvedeného ověřit. Zřejmě se nadšení a síla davu stupňovala více, než logický rozum, který by velel spíše k umírněnějšímu řešení

¹⁰² Muzeum Holice: *M. P. Tůma IV. Seznam členů*

¹⁰³ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹⁰⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

¹⁰⁵ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹⁰⁶ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹⁰⁷ Muzeum Holice: *M. P. Tůma IV. Seznam členů*

¹⁰⁸ Muzeum Holice: *M. P. Tůma IV. Seznam členů*

¹⁰⁹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹¹⁰ Muzeum Holice: *M. P. Tůma I. Popis činnosti*

¹¹¹ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

¹¹² Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

¹¹³ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

situace. Dav a emoce je kořením každé revoluce. To, že pardubické Gestapo a německý státní a vojenský aparát funguje zatím bezchybně, bylo dokázáno ostatně i ranní návštěvou z Dašic, která měla zatknout již výše zmíněné občany. Starosta A. Pfeifer se dokonce telefonicky dotazoval u Dr. Rokůska¹¹⁴, který nabádal k opatrnosti a varoval před unáhlenými akcemi. Poté, co do Holic na náměstí z Kostelce přijelo nákladní auto, jehož osazenstvo vyzvalo místní shromážděné obyvatele, aby vyvěšovali vlajky a strhávali něm. nápisy, nedalo se ale již zabránit, aby se celá záležitost nezvrhla v lidové povstání¹¹⁵. Masa se dala do pohybu a dochází ke strhávání nápisů a k vyvěšování vlajek. Z okolních míst projížděla Holicemi auta ozdobená prapory a kvítím a řvala, že je konec války, že se Němci vzdali¹¹⁶, což jistě také výrazně přispělo k nadšení a euforii. Procházející německý voják je při této příležitosti odzbrojen mládeží, do toho se ozve hlas „pro zbraně, jsou na nádraží!“ Zde potom železničáři s několika civilisty začínají vydávat pušky a samopaly z odstavených vagonů a každý také dostává náboje¹¹⁷.

V průběhu dopoledne se Antonín Chaloupka odebírá za partyzány, ukrytými v okolních lesích, aby pomohli osvobodit Holice od Němců¹¹⁸. Asi kolem 10. hod. od Starých Holic napochodovali na náměstí ve čtyřstupech partyzáni se zbraní v ruce¹¹⁹. Více jak 120 dobře vyzbrojených partyzánů se chce svým dobrodincům odměnit pomocí v boji¹²⁰. Také přijíždí od Starých Holic nákladní a osobní auto, ve kterých p. Příhoda [zřejmě František, jelikož už od podzimu 1944 zásoboval partyzány – pozn. autora] přivážel partyzány, následně kapitán Michajl¹²¹ předal starostovi na radnici ověřovací listinu a K. Korovin vyhlásil z okna radnice odboj celého města¹²². Jednalo se o Oldřicha Příhodu, jehož otec František uvádí, že již *asi před 8 hodinou ranní přišel k nim partyzán Jožka Paldus s tím, že také Holice musí se zúčastnit povstání a pomoci Praze, že partyzáni v lesích jsou připraveni k nástupu do boje*¹²³. Jiný zdroj uvádí, že až na výzvu Prahy, která se obrací na všechny dobré Čechy s prosbou o pomoc, uposlechli odbojáři a svezli všechny partyzány k Josefu Špačkovi na Staré Holice, odkud pak šli na náměstí, pod vedením K. Korovina¹²⁴. Především jsou odzbrojeni a zajištění němečtí četníci¹²⁵.

Na radnici prohlašuje, se souhlasem Jožky Palduse, František Příhoda, který se odebral do úřadovny starosty, „pane starosto, vzhledem k situaci se ujímáme správy města a zahájíme odboj. Žádáme Vás, abyste se všichni zúčastnili a pomohli“, načež žádný

¹¹⁴ Nepodařilo se mi dohledat jméno.

¹¹⁵ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹¹⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

¹¹⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*.

¹¹⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

¹¹⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

¹²⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹²¹ Nepodařilo se mi dohledat jméno.

¹²² Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹²³ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 5.

¹²⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Socha*.

¹²⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

z přítomných neměl námitek, všichni byli pro zahájení odboje. Přítomní byli starosta A. Pfeifer, jeho náměstek Bažant¹²⁶, radní Karel Vojtěch, Jan Vohralík a další. Na náměstí se shromáždí velký dav lidí a ozývají se hlasy „do boje, do boje“¹²⁷, nebo „nedáme se oklamat, chceme bojovat“¹²⁸. Fr. Příhoda se společně s J. Paldusem vykloní z okna radnice a promlouvají k lidem, aby vyčkali příchodu partyzánů, poněvadž není dostatek zbraní, ty však budou brzo obstarány z vagonů na nádraží. *Někteří ovšem neberou ohled a žádají boj, proto oba schází dolů mezi lidi. V tu chvíli vpochoďovala na náměstí první četa partyzánů*¹²⁹. Ještě v průběhu projevu z okna radnic přijelo od Vysokého Mýta vojenské osobní auto, na které bylo stříleno, načež Němci střelbu opětovali, otočili se a ujeli zpět¹³⁰.

Velitelem posádky byl jmenován štáb. kapitán Antonín Valenta, který řídil i okamžité vydávání zbraní, munice a rozmístění hlídek¹³¹. Z jiných zdrojů se dozvídáme, že obyvatelstvo se vyzbrojilo zcela spontánně stovkami pušek a jiných zbraní, ukořistěných z vagonů¹³². Partyzáni se dostavili cca v 11 hodin a po proslovu nebylo již možné vzít na zřetel ani tu skutečnost, že odboj v Kostelci i jinde byl hned v počátku Němci zlikvidován¹³³. Příkladem takového nadšení z konce války a změny poměrů a následného zakročení německých oddílů může být město Litomyšl, kde se první hloučky na náměstí začaly tvořit po vysílání pražského rozhlasu kolem 12:30, poté cca v 15:00 projelo náměstím auto s čsl. vlajkou, do města dorazily zprávy o odboji v Chocni a ve Vysokém Mýtě. Nato byla v 16:00 vyvěšena první vlajka, poté přibývaly další. V 16:10 bylo rozhlasem vyhlášeno zástupcem podzemního hnutí, aby byl zachován klid, v 16:20 byla vyvěšena vlajka na nové radnici a provolávána sláva RA a J. V. Stalinovi a zpívána hymna. Vzápětí ovšem zakročily německé oddíly, obsadily poštu, přerušily spojení s okolím, byly vyklizeny ulice i náměstí, stříleno na vlajky, které se tím pádem velmi rychle uklízely. K ozbrojenému povstání v Litomyšli, i s tragickými následky, tak jako v Holicích, tedy nedošlo. V Cerekvici byli při pokusu o vyjednávání dva mladíci oběšeni, jeden zastřelen a další internováni¹³⁴.

Dle vyprávění J. Č. Roveňského, byly na smluvené znamení v 10:30 vztyčeny čsl. vlajky na rozhledně na Kamenci. Poté se z lesů vydává 120 ruských partyzánů směrem k okraji Holic a přitom postupně likvidují německá hnízda odporu¹³⁵.

Jeden z prvních úkolů povstání bylo získání výzbroje z vagonů, odstavených na trati u Holic. Z nich bylo postupně vyloženo mnoho zbraní, nábojů a dokonce i děla, která

¹²⁶ Nepodařilo se mi dohledat jméno.

¹²⁷ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 5.

¹²⁸ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 7.

¹²⁹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 5.

¹³⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

¹³¹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹³² Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I.*

¹³³ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

¹³⁴ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

¹³⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

byla potom umístěna na náměstí a jedno z nich u železničního přejezdu směrem na Vysoké Mýto¹³⁶. Jednalo se o pět děl, tři zůstala na náměstí a jedno ještě bylo zavezeno na Staré Holice¹³⁷. K těmto dělům se ovšem nepodařilo sehnat správné náboje, ani obsluhu. Ani k ostatním zbraním nepasovaly náboje a trvalo dost dlouho, než se podařilo v jiných vagoncích najít ty správné¹³⁸. Z tohoto důvodu bylo přísně nakázáno šetřit střelivem¹³⁹. Zbraně byly přinášeny a shromažďovány v radničním dvoře a v přízemí této budovy, kde byla zároveň i četnická stanice¹⁴⁰. Zde se z mužů sestavovala bojová družstva, přidělovaly se jim úseky a stanoviště, které mají bránit a dostávali pušky a střelivo, kterého bylo zásadně málo. Výdej pušek a střeliva byl písemně evidován na konkrétní osoby, ale tyto záznamy při následném požáru shořely¹⁴¹. Zbraně se rozdávaly na jméno, takže ke každému jménu se zapsalo číslo zbraně¹⁴². *Dbalo se na to, aby se zbraně nedostaly do rukou mládeže, ale přesto se nepodařilo zabránit tomu, aby se např. skupina mladých skautů nevyzbrojila sama ihned u vagonů*¹⁴³. Tyto vagony hlídali původně příslušníci maďarských jednotek, pro svoji nespolehlivost byli ale nahrazeni německými vojáky, kteří byli zajati, nebo utekli¹⁴⁴, zejména dvěma směry k Pardubicím¹⁴⁵. Na radnici také byly zbraně vydávány¹⁴⁶. Některé čtyři byly odvedeny na bývalé tržiště, kde je záložní četař učil, jak se nasazuje na pušku granátomet a střílí granáty¹⁴⁷. Zbraně se získávaly různými způsoby, např. Bohumil Kment uvádí, že se cestou z Moravan, kde společně s p. Čížkem¹⁴⁸ (jeho dcera sloužila jako pomocnice v kanceláři ČSD) vyvěšovali vlajku, zastavili v Rovni na nádraží, kde jim každému svěřili bedýnku granátů, aby je na kole dovezli do Holic. Očekával, že to každou chvíli bouchne, jelikož cesta byla samý lavor a na kole to s nimi velmi hrkalo. Tyto dvě bedýnky granátů nakonec skončily pod slámou ve stodole p. Valenty¹⁴⁹ v Roveňsku, jelikož se oba muži museli vyhnout Holícím z důvodu ostřelování z Kečkemetu¹⁵⁰.

Při čištění vagonů a tratě byl Němci zastřelen student Jiří Balcar, nar. 1929. Zemřel na střelnou ránu do břicha a vykrvácení¹⁵¹. Ve vzpomínkách V. Kmenta je označen jako první oběť povstání¹⁵², ale dle zjištěných informací byl první obětí tohoto dne výše

¹³⁶ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹³⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹³⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

¹³⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹⁴⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

¹⁴¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

¹⁴² Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

¹⁴³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*, str. 4.

¹⁴⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

¹⁴⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

¹⁴⁶ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

¹⁴⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*.

¹⁴⁸ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

¹⁴⁹ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

¹⁵⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

¹⁵¹ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězňů a příspěvky*.

¹⁵² Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

uvedený František Koubek. *Studenta J. Balcara zastřelila stráž ustupující od vagonů*¹⁵³. Byl ve skupince nadšenců, která se vydala pro zbraně do vagonů¹⁵⁴. Jak je vidět, trať, na které bylo odstaveno takové množství vagonů s materiálem, který byl v té době velmi vzácný, byla příčinou mnohých neštěstí i na konci války. Nicméně obsazení nádraží, kde se přítomní Němci vzdali bez boje, proběhlo bez obětí. Stejně tak byla obsazena i pošta, čímž bylo přerušeno jakékoliv spojení pro nepovolané¹⁵⁵. Na poště byla pomocí poštmistra Jana Vohralíka odpojena od telefonního spojení místní posádky v Kečkemetu a byla odposlouchávána státní linka Praha – Brno. Na všech úsecích hlavních silnic byly spuštěny zábrany¹⁵⁶.

J. Č. Roveňský označuje usmrcení Jiřího Balcara jako zákeřné zastřelení německými vojáky poté, co vztyčili bílou vlajku při obsazování železniční trati mezi Holicemi a Borohrádkem. Smrt mladého studenta poté měla pomstít bojová skupina vedená Stanislavem Žákem, která při postupu poběžovickou silnicí zahнала Němce do lesů a po přechodu silnice u rybníku Hluboký je likvidovali v Horních Ředvicích¹⁵⁷.

Řízení města se ujímá ilegální národní výbor, v jehož čele byl řídicí učitel František Pilný¹⁵⁸. Během počáteční fáze povstání probíhala na radnici jednání mezi vedením města, jmenovitě starostou A. Pfeiferem, a zástupci partyzánských jednotek, kapitánem Michajlem, K. Korovinem, V. Prigodičem. Na radnici se také sbíhaly zprávy od informátorů a hlídek, které měly město zabezpečit před nečekaným přepadem německým vojskem. Tyto hlídky podávaly také zprávy o přibližujících se Němcích, kteří byli poté odzbrojeni a zajati. Prvními odzbrojenými a zajatými Němci byli němečtí četníci, nacházející se v Holicích. Všichni zajatí byli odváděni k budově okresního soudu (za poštou), kde byli vyslýcháni a zajištěni¹⁵⁹. Zajatci byli dále soustředěni v Sokolovně. Práce se ujímá Národní výbor¹⁶⁰, některými pamětníky nazývaný jako Místní národní výbor¹⁶¹. Na náměstí byly instalovány rozhlasové zesilovače, které hrály Smetanovu skladbu *Má vlast, fanfáry a Libuši*¹⁶² a umocňovaly tak celkovou euforii vlasteneckého nadšení. Celkem bylo v Holicích zajato cca 300 Němců, kteří zde bydleli, nebo se městem snažili projet¹⁶³. Byli odvedeni do věznice okresního soudu¹⁶⁴ a následně odvedeni do Sokolovny.

Dle výpovědi J. Č. Roveňského se začalo s odzbrojováním skupinek Němců v Holicích pod parkem, na křižovatce u restaurace Na špici, v opatrovně u sokolovny, na Starých

¹⁵³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*, str. 3.

¹⁵⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹⁵⁵ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 5.

¹⁵⁶ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 10.

¹⁵⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

¹⁵⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

¹⁵⁹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

¹⁶⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

¹⁶¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

¹⁶² Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*, str. 3.

¹⁶³ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I.*, str. 1.

¹⁶⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

Holicích i jinde¹⁶⁵. S odzbrojováním menších skupin Němců pomáhali i příslušníci odbojové skupiny VOJTA z Horních Ředic. Ve 12:15 skončila první fáze obsazování Holice¹⁶⁶ a moc ve městě přebírá politický komisař Karel Paldus (zvaný Jožka), který po příchodu Revolučního národního výboru předává výkonnou moc Fr. Pilnému¹⁶⁷. Zde bych rád upozornil na jeden z mnoha rozporů zápisu J. Č. Roveňského. Dle jeho vyjádření byl K. Paldus již od konce roku 1944 pověřen spoluorganizátorstvím partyzánského hnutí na Holicku¹⁶⁸, ovšem dle seznamu spolupracovníků odboje se dal k partyzánům až 1.3.1945¹⁶⁹ a řízením protifašistických akcí je pověřen poprvé společně s V. Prigodičem v akci 25. 4. – poškození trati u Srubů¹⁷⁰.

Někdy kolem 12 hodiny začal vysílat pražský rozhlas revoluční výzvy, s tím, že v Praze propuklo povstání. Partyzáni se v tu chvíli v Holicích ujali bojových akcí¹⁷¹. Dle zdroje popisující události v Litomyšli, začal rozhlas vysílat žádosti o pomoc ve 12:30¹⁷².

Ve chvíli, kdy se o průjezd Holicemi snaží německé osobní auto, je zneškodněno granátem odvážným chlapcem¹⁷³.

Došlo k postavení hlídek, hlavně východním směrem a při hřbitovu na kopci, kde bylo nutné zajišťovat silnici od Vysokého Mýta¹⁷⁴, odkud se předpokládal hlavní nápor německých jednotek, které ustupovaly před RA a snažili se dostat co nejdále na západ a k Praze. Holice, jako jedna z křižovatek, odkud mohly tyto jednotky dále pokračovat na Pardubice, nebo Hradec Králové, si uvědomovaly svoji strategickou důležitost a ideové spojení odporu vůči okupačním silám s Prahou dodalo kuráž celému ozbrojenému vystoupení holických občanů. S odstupem času nelze vyhodnotit, do jaké míry hrála u obránců roli odvaha, vlastenectví, davové nadšení, nebo romantické představy o bojovnicích za svobodu. Hlavně tento romantismus a revoluční nadšení byly zřejmě příčinou zbytečné smrti mladých příslušníků Junáka a dalších). Každá revoluce asi potřebuje směs všech podobných emocí, žádná se nekoná z rozumu a neprobíhá plánovaně a bez obětí. Je těžké po čase prohlásit některé z obětí za zbytečné. Každý z bojujících prokázal, kromě nadšení, ohromnou osobní odvalu.

Velitelem jedné z hlídek byl určen Otto Barva z Vysokého Chvojna, kterému byl svěřen prostor nádraží a ten byl hlídán, až do neděle, do 6 hodin ráno, kdy došlo ke střídání. Hlídky chodily ve dvojicích a jejich heslem byla „PRAHA“¹⁷⁵.

¹⁶⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

¹⁶⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

¹⁶⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

¹⁶⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

¹⁶⁹ Muzeum Holice: *M. P. Tůma IV. Seznam členů.*

¹⁷⁰ Muzeum Holice: *M. P. Tůma I. Popis činnosti.*

¹⁷¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I., str. 3.*

¹⁷² Muzeum Holice: *Archivní věstník.*

¹⁷³ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

¹⁷⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

¹⁷⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

V počáteční fázi byla vyhlášena mobilizace všech bývalých vojáků. Hlavně z nich, také ale z početného množství dobrovolníků, převážně z řad mládeže, byly vytvořeny bojové formace. Ty byly potom rozestavěny v širokém okruhu kolem města. V některých okolních obcích právě tyto formace pozvedly místní odboj. Vše se dělo bez zajištění cizí pomoci a bez ohledu na situaci na jiných místech a převahu Němců¹⁷⁶. Rozhlasem byli vyzýváni muži, aby se přidali k odboji a přišli si na radnici pro zbraně¹⁷⁷. Tak je možné, poprvé po šesti letech, opět v ulicích spatřit uniformy československých důstojníků¹⁷⁸. Výzva vojákům, aby se zúčastnili odboje, měla dobrý ohlas a dostavila se řada osob. Horší bylo najít vyšší důstojníky, u nich se pochopení nenašlo. Jediný, který se sám okamžitě dostavil, byl Bohumil Faltys, který ihned počal tvořit bojové skupiny a vysílal je na místa, kde jich bylo nejvíce třeba¹⁷⁹. František Příhoda a Karel Vojtěch jdou za panem Slavíkem¹⁸⁰, aby se ujal velení jako nejvyšší důstojník. *Ten se ovšem zdráhá, že nemá vyžehlenou uniformu. Jdou tedy za Vinařem¹⁸¹, který je hrozně vystrašen a schován v krytu. Poté jdou za panem Antonínem Slavičkem, který okamžitě velmi ochotně slibuje podporu, sděluje jim ovšem, že není bojovým velitelem, ale týlařem¹⁸².* Velitel hasičů svolal zvonkovým zařízením členy sboru, byla utvořena pohotovost ve zbrojnici a zavedena pořádková služba. Ti mladší se chopili zbraní, nebo fungovali jako spojky. Současně byli svoláni i samaritáni, ti zaujali zpočátku postavení v radnici, posléze se přesunuli se svým stanovištěm do Sokolovny¹⁸³. Byly zřízeny stanice první pomoci, které byly u všech lékařů a ošetrovny Červeného kříže, umístěné do sokolovny a na radnici. Službu v nich konaly dobrovolné sestry se sanitním družstvem a Junáky¹⁸⁴. Do dobrovolnických jednotek se stále hlásili noví občané, nejsou pro ně ale už zbraně. Nastala vzácná shoda smyšlení a jednání, neexistovaly rozdíly politické, sociální, ani věkové. Vůle všech byla jednotná a směřovala ke svržení okupantů a nastolení svobodného a demokratického řádu ve svobodné republice. Byla to nádherná myšlenková shoda, možno říci bratrská jednota, shoda, která se vyskytne jen ve vzácných dějinných chvílích národa¹⁸⁵.

Další z hlídek je postavena do věže místního kostela. V odpoledních hodinách hlásí kolonu Němců, pochodujících od Dašic směrem k Rovni. Z tohoto důvodu bylo do Rovně vysláno auto s bojovníky¹⁸⁶. Další důvod pro zaslání auta s dobrovolnou pomocí pro Roveň byla žádost místního NV, že se německá posádka v tamější

¹⁷⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaniček I.*

¹⁷⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment.*

¹⁷⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹⁷⁹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 5.

¹⁸⁰ Janem – dle výpovědi Hany Faltysové, mail 15.2.2015.

¹⁸¹ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

¹⁸² Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 7.

¹⁸³ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment.*

¹⁸⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

¹⁸⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys.*

¹⁸⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

zemědělské škole odmítla vzdát. Auto s dobrovolníky dojelo do Rovně asi v 19:00 večer a oddílů velel Antonín Chaloupka¹⁸⁷.

Roveň sehrála v Holickém odboji také velmi důležitou úlohu. Do popisování událostí v Holicích zapadá i několik slov o dění v této obci. Během 5. 5. dobrovolně odevzdala početnější skupina Maďarů, původně určených na hlídání odstavených vagonů, své zbraně a následně bylo utvořeno několik odbojových čet k zajištění Rovně¹⁸⁸. *Odboj byl zahájen v poledních hodinách po získání zbraní asi od 150 Maďarů, kteří je odevzdali sami*¹⁸⁹. Zde byl také bez obtíží odzbrojen hlouček Rakušanů, zajištěn německý tank a zajištěna silnice ke Komárovu¹⁹⁰. *Rakušanů, kteří zde byli umístění jako strážní oddíl, bylo asi 60 mužů a zbraně odevzdali celkem rádi*¹⁹¹. Holičtí se chtěli zmocnit pancéřové pěsti, které byly v Rovni uloženy¹⁹². Hlavním úkolem ozbrojeného odboje v Rovni byla ovšem likvidace posádky zabarikádované v budově hospodářské školy, která se nehodlala vzdát. Během bojů, které probíhaly celou noc až do neděle 6. 5. bylo použito i pancéřové pěsti a do bojů zasáhly i partyzánské čety z Holic a z Čermné. Německé posádce z hospodářské školy se podařilo přivolat z Dašic pomoc, která dorazila ve směru od Komárova¹⁹³. Z jiného zdroje se dozvídáme, že jeden z Němců utekl oknem ze sklepa školy a doběhl pro pomoc až do Dašic. Četě, vyslané do Rovně na pomoc z Holic, velel Antonín Chaloupka¹⁹⁴. Po boji bylo v Rovni Němci zajato 35 lidí, kteří byli odvezeni do Dašic a propuštěni až po bezpodmínečné kapitulaci¹⁹⁵. V samotném Komárově došlo k bránění silniční zátarasy, k čemuž se na místo dostavil hlouček ozbrojených mužů od Rovně. Od Dašic na 4 nákladních autech přijelo německé vojsko, které počalo střílet, postupně obklíčilo celou vesnici a poté odvedli 64 komárovských občanů do dašických kasáren¹⁹⁶. *V neděli ráno, 6. 5. dorazila z posádky z Pardubic tak zvaná „Železná rota“ v počtu asi 200 mužů. Rozvinuli bojový řetěz od Komárova a chystali se k boji s povstalci. Při této přestřelce padli někteří partyzáni a jeden občan Holic* [zřejmě dále zmíněný F. Vohralík – pozn. autora]¹⁹⁷.

Vraťme se zpět do Holic a k bojům, které zde probíhaly. Dalším důležitým úkolem, které si vytýčil ozbrojený odboj v Holicích, bylo převzetí továrny na spravování oděvů a obuvi, zvanou Kečkemet (továrna byla přeložena z Maďarska), nebo-li Hirschovka (vlastníkem H. Hirsch). Tato továrna se nachází při silnici směrem od restaurace Na špici k Pardubicím a jejím velitelem byl Stábintendant, major rakouského původu

¹⁸⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*.

¹⁸⁸ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

¹⁸⁹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 13.

¹⁹⁰ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

¹⁹¹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 13.

¹⁹² Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 10.

¹⁹³ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

¹⁹⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

¹⁹⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

¹⁹⁶ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

¹⁹⁷ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 13.

Pfafelhuber¹⁹⁸. Osazenstvo tvořila silná německá posádka v počtu asi 60 vojáků útvaru Grosse Heeresbekleidungs Instand Werkstatt Nr. 201¹⁹⁹. Ze zápisů pamětníků se můžeme dozvědět, že útok na Hirschovku byl způsoben horlivostí několika jednotlivců, kteří se po vyzbrojení na nádraží sami rozeběhli k továrně s úmyslem ji obsadit²⁰⁰. *Z náměstí, kam vpochoďovaly první čtyři partyzánů a kde se shromáždily davy lidí, se s velikým jásotem a voláním „hurá na Kečkemet“, začalo vše valit směrem k továrně*²⁰¹. Hlavní bohatství této továrny se skrývalo v jejich skladech, kde bylo uloženo mnoho válečného materiálu. V továrně byli zaměstnání převážně holičtí obyvatelé, proto bylo nezbytné zabránit rozsáhlému poškození budov, skladů, strojů a zařízení. Směšně působila výzva velitele Kečkemetu dělníkům, aby nastoupili do práce²⁰².

Dle jiného zdroje chtělo osazenstvo továrny vyrazit na Prahu, na výzvu ke složení zbraní ovšem odpovídali střelbou na vyjednaváče s bílým praporem²⁰³. S jistotou se dá prohlásit, že velitel Kečkemetu a jeho ochranná četa se odmítli vzdát a odejít neozbrojeni²⁰⁴. Velitel partyzánů poslal vyjednaváče, kteří měli domluvit předání továrny a oznámit, že Národní výbor ručí za životy všech Němců, kteří složí zbraně. Ti ovšem odmítli a požadovali volný odchod z města. Ze skupiny vyjednavacích Němců třeskla rána a velitel vyjednavajících partyzánů padl mrtev k zemi. Obratný tlumočnick ihned zastřelil v odvetu dva Němce a třetího zranil. Tím vyjednávání skončilo a začal boj²⁰⁵. Jiný zdroj uvádí, že několik partyzánů, kteří přijeli na náměstí autem, odešlo vyjednavat s Kečkemetem společně s prvními dobrovolníky²⁰⁶. Nakolik toto vyjednávání bylo pojato jako vojenská akce, si můžeme pouze domýšlet. Místo vyjednávání došlo k přestřelce, kde byli zabiti 2 občané před továrnou a 1 na střeše tovární strojovny²⁰⁷. Němci stříleli z oken do dvora a na druhou stranu ulice na rozestavěné hlídky, čemuž se holičtí jen těžko bránili a proto jsou zde také první vážně ranění a mrtví. Auto s červeným křížem odjíždí k hradecké nemocnici²⁰⁸. Z oken tovární budovy byl zastřelen Alois Jilemnický, nar. 1889, Josef Pešek, nar. 1912 při pokusu o ozbrojení posádky a Rudolf Bílek, nar. 1915²⁰⁹, který při tom stál v uličce a po zásahu byl odnesen do blízké stodoly²¹⁰. Pravděpodobně při tomto střetnutí došlo také ke zranění Jana Švejdy, nar. 1906, který utrpěl průstřel pravého stehna a byl proto odvezen do nemocnice v Hradci Králové, *po vyléčení toto zranění nezanechalo*

¹⁹⁸ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

¹⁹⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

²⁰⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*.

²⁰¹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 5.

²⁰² Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

²⁰³ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal II*.

²⁰⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

²⁰⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

²⁰⁶ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

²⁰⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

²⁰⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

²⁰⁹ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězňených a příspěvky*.

²¹⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

*následky*²¹¹. Po utišení konfliktu se vyjednávání ujal továrník Karel Hendrych²¹², ovšem velitel chtěl jednat pouze se starostou města, kterému případně předá i celý sklad. Telefonicky byl předem dohodnut nerušený odchod vyjednávajících. Před útokem bylo totiž telefonní spojení továrny s okolním světem odříznuto, aby nedošlo k přivolání pomoci. Pro tuto chvíli jej musel pošt mistr krátkodobě obnovit. Poté se starosta A. Pfeifer, společně s Karlem Pavlíkem dostavili k vyjednávání do továrny²¹³. Karel Pavlík byl okresním četnickým strážmistrem, dle seznamu členů odboje se k partyzánům přidal již počátkem února 1945²¹⁴. Bylo jimi dojednáno, se souhlasem kapitána Michajla a K. Korovina, že se v okruhu 500 metrů okolo továrny nebudou pohybovat žádné ozbrojené osoby, aby posádka neměla důvod střílet. Nato Němci přislíbili, že nebudou vycházet, případně pouze se souhlasem starosty a za doprovodu našich lidí a po obdržení pokynu z vyšších míst bude vše v pořádku předáno do rukou holického starosty. Velitelem posádky bylo zaručeno, že nevyhodí továrnu do povětří, jak kolovaly fámy po Holicích²¹⁵.

Útok na továrnu můžeme považovat za nezdařený, jelikož cíl se nepodařilo splnit. Na druhou stranu došlo k částečné pacifikaci vojenské síly uvnitř Holic tak, že dále tato jednotka nemohla aktivně zasahovat do probíhajícího povstání. Dle výpovědi účastníků ale víme, že si velitel Kečkemetu vyžádal posily, zřejmě vysílačkou. Ty dorazily společně s Němci, kteří předtím uprchli od vagónů. Museli ale ustoupit k Ředicím. Zhruba v 17:00, při tomto ústupu, zapálili Němci, pravděpodobně zápalnou bombou, domek občana Krpaty na Podhrázi, což je právě směrem od Ředic. K požáru byla vyslána hasičská pohotovost, která byla ale zdržena přestřelkou, takže při příjezdu byl oheň již téměř uhašen. Cca v 19:00 se tedy tato jednotka hasičů vrátila zpět²¹⁶. Zřejmě při této přestřelce byl zraněn Jaroslav Nešetřil, nar. 1922, který byl na konci Podhráze střelen do levé nohy, ošetřen Dr. Václavem Pilařem a převezen do nemocnice v Hradci Králové²¹⁷. Je také pravděpodobné, ale ověřené to nemám, že se zde rozbuškou zranil na dlani levé ruky Miloslav Novák, nar. 1927²¹⁸.

Profil samotného velitele Pfaffelhubera, který se ocitl v poněkud ošemetné situaci a uprostřed ozbrojeného města bránil svěšené území, je poněkud rozporuplný. Domnívám se, že nepatřil k fanatickým stoupencům fašismu, původem byl Rakušan a snad z rozumného předpokladu blížícího se konce války mu šlo hlavně o zachování klidu a z hlediska vojenské cti o splnění rozkazu, bohužel i za cenu použití síly. V tom vidím příčinu, proč nereagoval na možnost svobodného odchodu celé posádky poté, co by složili zbraně. V sobotu 5. 5. ještě situace nedospěla tak daleko, aby si mohl velitel

²¹¹ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

²¹² Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích.; Vzpomínky V. Kment*.

²¹³ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

²¹⁴ Muzeum Holice: *M. P. Tůma IV. Seznam členů*

²¹⁵ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

²¹⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*. Nepodařilo se mi dohledat jméno Krpaty.

²¹⁷ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

²¹⁸ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

tak silného oddílu dovolit kapitulovat a odejít západním směrem, respektive do ruského zajetí.

J. Č. Roveňský v této souvislosti uvádí, že se v továrně zdržovala posádka o síle 40 -ti mužů, která se odmítla vzdát, takže Fr. Pilný a bývalý starosta vyjednávali s velitelem příměří²¹⁹. *Fr. Pilný odmítl doporučení zlikvidovat německou posádku v Kečkemetu nepřímým útokem s odůvodněním, že při použití výbušnin by mohlo dojít k poškození největší fabriky v Holicích*²²⁰. Zmiňuje také zastřelení Rudolfa Bílka při nenařízeném útoku na továrnu.

Z Ostřetína, obce ležící asi dva kilometry východním směrem od Holic, přichází pohotovové hlášení o každém vozidle, které se blíží k Holicím. Díky tomu měli obránci vždy dost času se připravit a zaujmout výhodné postavení na vysokomýtské silnici. Před městem byli prchající Němci vyzváni, aby se vzdali. Někteří uznali marnost boje a nechali se odzbrojit, ale některá dobře vyzbrojená auta se snaží uniknout²²¹.

Také u hospody Na špici dochází k přestřelce s posádkou terénního auta, které přijelo od Vysokého Mýta, Němci se sice vzdali, ale *zbloudilá kulka zabila mladého čtrnáctiletého Formánkova chlapce*²²². Zřejmě je oním chlapcem míněn Zdeněk Formánek, nar. 1929²²³, který zemřel v nemocnici v Hradci Králové toho dne v 19:00, kam byl převezen s průstřelem břicha.

V popoledních hodinách dostavil se do Holic starosta Komárova Dvořák²²⁴ a žádal 65 zatčených Němců k výměně za zajaté a odvečené civilní obyvatele z této obce. *Starosta Ant. Pfeifer oznámil hejtmanovi v Dašicích, že přijede v této věci do Dašic osobně vyjednávat později odpoledne. Když pak starosta nejel, byl několikrát volán telefonem, dokonce i přes četnickou stanici, aby přijel. Tento postup se mu ale zdál podezřelý a nápadný a hejtmanovi jej odřekl. Hejtman pro něj dokonce poslal osobní auto se sl. Horákovou a p. Duškem*²²⁵ z Horní Rovně, aby jej za každou cenu do Dašic přivezli. *Když se ale starosta ani na toto vyzvání nedostavil, prohlásil hejtman, že si to s Holicáky, tím spíše se starostou, vyřídí. Dle vyjádření komárovského starosty by se A. Pfeifer zpět již nevrátil*²²⁶.

Během dne probíhalo dále odzbrojování německých jednotek a město se snažilo zkonsolidovat a upevnit fungování a obranu a navázat styk i s dalšími odbojovými skupinami v dalších městech. To vše se neobešlo bez obětí. Tak byl Němci zastřelen před vlastním domem František Machatý, nar. 1905. Jako spojka na motocyklu byl zastřelen Antonín Žák, nar. 1913. O něm máme i zprávy, že padl před Rovní, při

²¹⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

²²⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

²²¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*

²²² Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček.*

²²³ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky.*

²²⁴ Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

²²⁵ Nepodařilo se mi dohledat jejich jména.

²²⁶ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*, str. 10.

ústupu před Němci v autě²²⁷. Společně s ním byl zasažen a usmrčen i Josef Kosek, svobodník v záloze, nar. 1911²²⁸, ale podle jiného zdroje byl zastřelen až druhý den při bojích v Rovni²²⁹. Na pomoc dorazili další dobrovolníci z Holic a okolí a dorazily i čtyři partyzánů z Horního Jelení a Čermné nad Orlicí. V průběhu dne bylo odzbrojeno cca 200 německých vojáků a zajištěni kolaboranti²³⁰. Večer je také vyslána do Holic pomoc z Borohrádku. Část této české jednotky se zúčastnila i bojů v Rovni a padl v ní Stanislav Jiroušek, otec tří dětí²³¹. *Při přestřelce s posádkou v hospodářské škole v Rovni, která se odmítla vzdát, padl Josef Hudousek*²³², nar. 1913 a také, zřejmě u Komárna, František Vohralík, nar. 1890. Ačkoliv je uváděn jako *58-letý legionář z Holic*²³³, kniha padlých, raněných atd. uvádí jméno Fr. Vohralík s datem narození 1890 a o jeho vojenské historii se nezmiňuje. Přesto se s padlým jiného jména nesetkáváme, takže předpokládám, že se jedná o tu samou osobu. Během dne také došlo v Holicích ke shoení protitankových zábran, které byly umístěny na Vysokomýtské silnici a u chlapecké školy. Tím se Holice staly pro německé transporty naprosto neprůchodnými²³⁴.

Večer a vlastně celou noc se zástupci odboje pokoušeli o telefonické spojení s okolními městy, ale zprávy, které takto získali, nebyly dobré. Bylo voláno do Hradce Králové, Pardubice, Kostelce n. O., Dašic a dalších měst a obcí. *Pomoc slibuje Borohrádek a Jelení a tento slib plní*²³⁵. Dle mého názoru se jedná o tutéž informaci, která je zmiňována výše a nešlo o další jednotky. Pomoc z Čermné byla ve skutečnosti z Borohrádku – v tomto případě šlo zřejmě o partyzány, či jejich spolubojovníky, kteří operovali v tomto prostoru, proto se výpovědi jednotlivých pamětníků rozchází.

V noci byly rozestavěny hlídky na silnicích, jmenovány spojky a bylo nasloucháno pražskému rozhlasu²³⁶. Tyto hlídky byly zesílené a nastal prostor pro krátký odpočinek²³⁷. Jiný zdroj uvádí, že bojováno bylo stejně tak přes den, tak i v noci na neděli 6. 5.²³⁸. Mobilizovaní občané byli soustředěni do chlapecké školy a byly pokusy o jejich roztřídění dle jejich vojenské odbornosti a použitelnosti. Noc byla klidná, byly kontrolovány stavy mužů, stanoviště nočních hlídek a zjišťovány stavy zbraní. Z německých zajatců byl vybrán jeden, který zaučoval družstvo ve škole v používání pancéřových pěstí, které byly získány od Němců, kteří se vzdali²³⁹. *Ve 22:50 byla*

²²⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

²²⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

²²⁹ Muzeum Holice: *Knih padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

²³⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*.

²³¹ Jiří Frajdl; *Květnové povstání ve východních Čechách*. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74. Str. 173.

²³² Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 13.

²³³ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 14.

²³⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

²³⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

²³⁶ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

²³⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

²³⁸ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

²³⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

rozhlasem v Pze vysílána výzva ke kapitulaci německých jednotek s podotknutím, že s těmi, kteří budou v boji pokračovat, bude naloženo jako s bandity²⁴⁰.

Jako nevěrohodnou, z hlediska časového odstupu výpovědi spíše za neúmyslně zaměněnou, pokládám výpověď jednoho z pamětníků, který tvrdí, že se již v sobotu 5. 5. odpoledne, objevilo nad Holicemi výzvědné letadlo²⁴¹.

Velení partyzánského oddílu sdílelo stejnou místnost v prvním patře radnice s vedením Národního výboru. Partyzáni operovali i mimo město, ale o těchto akcích předem neinformovali²⁴².

²⁴⁰ Stanislav Zámečník; *Český odboj a národní povstání v květnu 1945*. Naše vojsko 2006. str. 98.

²⁴¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

²⁴² Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

4.3. Den druhý – 6. květen

Druhý den povstání se Holice probudily do deštivého nedělního počasí²⁴³. V noci k bojům nedošlo, službu drží 12 hlídek, rozestavených po obvodu města. Byly počítány zbraně a náboje, kromě pušek mají holičtí k dispozici také 11 kulometů, tak je znovu přísně nařízeno šetřit municí²⁴⁴. Ke každému kulometu je k dispozici 30 nábojů a k 7 puškám po 5 nábojích²⁴⁵. Národní výbor povolává do zbraně všechny muže starší 45-ti let²⁴⁶, zřejmě poté, co povolal všechny bývalé vojáky. Z nich a z dobrovolníků a z mládeže potom byly vytvořeny bojové skupiny²⁴⁷. Dalo se předpokládat, že Holice, ležící v cestě ustupujícím německým jednotkám, navíc bez aktivní podpory blízkých okolních měst, budou muset své rozhodnutí, postavit se okupantům se zbraní v ruce, obhájit v boji. Bojové nadšení a euforie nepolevovaly, zejména mládež se prala o přední místa v bojích a bylo pro ni velkým dobrodružstvím získat zbraně a zařadit se po bok partyzánů. Těch, kteří již tolik měsíců v okolí Holic bojovali proti Němcům aktivně a o nichž šlo městem tichou poštou tolik zpráv. Již dávno bylo veřejným tajemstvím, že vedení města, spolků, dokonce i četnická stanice a někteří jednotlivci podporují tyto bojové jednotky, až do 5. 5. se ukrývají v lesích nad Holicemi. Nyní byli tito hrdinové a molodci tak blízko, přišli z lesů a v chlapecké škole pro ně byla zřízena ubikace²⁴⁸.

Holice stále pokračovaly v blokování silnice, nadále zde byli zatýkáni a odzbrojováni Němci, kteří se snažili městem projet²⁴⁹ a během dopoledne bylo již takto odzbrojeno více než 300 vojáků²⁵⁰, kteří byli drženi v Sokolovně a v Hendrychově továrně²⁵¹. *Kapitán L. Michajlov, V. Prigodič a K. Korovin se dožadují, aby zajatí Němci byli popraveni, o čemž s nimi vyjednává A. Pfeifer a Fr. Pilný*²⁵². Odzbrojení a zadržení Němců neprobíhalo vždy v poklidu. Tak byl dopoledne, mezi 10 – 11 hodinou raněn do pravého stehna Jiří Chvojka, nar. 1932, když vyšel na dvůr. Jeden z incidentů zmiňuje více pamětníků a pro dokreslení situace je vhodné ho uvést. Ukazuje živelnost povstání, které svěřilo zbraně i osobám bez vojenských zkušeností, což mělo bohužel i tragické důsledky, jelikož do styku se zbraněmi přišli i ti lidé, pro které se jednalo o nezvyklou situaci a v konfrontaci s německými jednotkami, které již byly prověřené bojem, nemohli obstát. Němci, zvyklí bojovat, byli přece jen agresivnější, rychlejší a měli schopnosti včas vyhodnotit a eliminovat nebezpečí. Jejich úskočnost se prokázala při zadržení několika osobních aut s vojáky a ženami pod hřbitovem. Němci zaujali palebné postavení, ale díky hbitému obklíčení neměli čas na střelbu a tak svolili

²⁴³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

²⁴⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

²⁴⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal II.*

²⁴⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

²⁴⁷ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

²⁴⁸ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

²⁴⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

²⁵⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal II.*

²⁵¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

²⁵² Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 11.

k tomu, se vzdát. Jedna z žen ovšem stihla odjistit a hodit směrem k holickým obráncům granát a tím usmrtit dvě osoby. Následovala střelba, při které byly této ženě prostříleny nohy. Přesto se musela po svých dostat z Vysokomýtské ulice až do sběrný zajatců²⁵³, předpokládám tedy do Sokolovny. Jinou lest použil Němec, který zastřelil jednoho z obránců zbraní, ukrytou pod bílým šátkem, který držel v ruce na znamení, že se vzdává²⁵⁴. Zřejmě při tomto incidentu *byl těžce raněn Vincenc Dejdar, nar. 1919. Byl střelen do plic, do ramene, krku a nohy, na pravé ruce byl raněn granátem, amputovaný pravý palec a chromý ukazováček a léčil se několik měsíců nepřetržitě v nemocnici, přesto zůstal trvale invalidní*²⁵⁵.

Navázaným telefonickým spojením byly dodáváno množství zpráv. Jedna z nich hlásila, že od Vysokého Mýta jede několik aut a již projíždějí Ostřetín. Byla proti nim vyslána posila, ale jedno z aut se rychle otočilo a ujíždělo zpět. Od Dašic se také začalo přibližovat německé vojsko, které se stahovalo za kopcem Maršákem k Podhrázi a ke Kečkemetu²⁵⁶. Proto byl obránci posílen úsek za Hirschovkou a dány instrukce pro případ boje²⁵⁷. Okolo poledne hlásí spojky pohyb mohutného útvaru říšského vojska od Ostřetína, načež obránci města spojují vagóny u silničního přejezdu v tomto směru a spouštějí dřevěné zábrany. Z předchozích zpráv vyplývá, že zábrany již byly shozeny, ale není to až tak podstatné. Po obou stranách silnice se rozvíjí německé roje a v širokém oblouku začínají obchvacovat město²⁵⁸. Jednalo se o řadu pancéřových aut a několik set, po zuby ozbrojených, příslušníků SS²⁵⁹. Ze všech vyšších domů, také z věže kostela, je vidět německá obrněná vozidla, přijíždějící od Vysokého Mýta, zastavují pod kopcem, cca 1 km od železničního přejezdu. Na vyvýšenině u Javůrky, což je samota ve východním směru od Holic na Ostřetín, rozložili štáb a zkoumají terén. Ze strany Starých Holic jsou napadnuti bojovou jednotkou šesti partyzánů a obránců města. V tom se poslední ozbrojený vůz stihl obrátit a ujíždí zpět, aby přivedl další posily z Vysokého Mýta. Z obou stran silnice se rozvíjí nepřátelské řady s lehkými i těžkými kulomety. Společně s nimi rozvinují i bílého plátěného hada, aby označili letadlům, kam až mohou shazovat bomby, tedy kde již leží německé jednotky. Toto vše pozorují obyvatelé z oken svých domů a také tyto přípravy vidí bojovníci, ukrytí za vozovou hradbou z vagónů. Uprostřed nepřátelských linií se ocitá náhle bílý praporečník a mává, aby odvrátil zkázu města a smrt, je třikrát jat a pokaždé beznadějně propuštěn. K boji proti přesile dopravují holičtí obránci na Vysokomýtskou silnici k přejezdu jedno z děl, ostatní dvě se již

²⁵³ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

²⁵⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová.*

²⁵⁵ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky.*

²⁵⁶ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

²⁵⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová.*

²⁵⁸ Muzeum Holice: *Archivní věstník.*

²⁵⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová.*

umístění nedočkala²⁶⁰ a zůstala stát na náměstí. Jednalo se o 15 cm houfnice, které se připravovaly k palbě, když se přiblížilo přivolané vojsko²⁶¹.

Jiný zdroj popisuje události následně. V Holicích je vyhlášena pohotovost poté, co se kolem 11:00 objevuje asi 6 – 8 nákladních aut německé armády. Jedna z čet, které velel opět O. Barva z Vysokého Chvojna odchází ke hřbitovu a odtud ze křoví pozorují přibližující se auta. Ta zastavují u prvních holických domů, protože zpozorovali přehrazený železniční přejezd. Zde s nimi vyjednávají parlamentáři. Z kopce u hřbitova je vidět, jak od Starých Holic postupují čtyři holických bojovníků, aby odřízli Němcům ústup k Ostřetínu. V tom se poslední auto obrátilo a dalo se na útěk zpět. To přerušilo vyjednávání a ozvala se oboustranná palba. Zaznělo několik výstřelů a výbuch – to jedna Němka v koloně hodila granát a těžce zranila dva ruské partyzány. U Němců je několik mrtvých a raněných, ostatní se vzdali a jsou odváděni do zajetí. Kromě jednoho vlasovce, který je na náměstí zastřelen K. Korovinem jako zrádce. Již v době přestřelky létá nad Holicemi německé průzkumné letadlo Storch. K obráncům přibíhá ruská dívka Olga Marčenkova, která uprchla z Nordhausenu a nabádá je, aby se stáhli zpět do města, jelikož partyzáni ustupují zpět do lesů²⁶².

Četa, kterou vedl 6. 5. Otta Barva byla složena z obránců, kteří hlídali v noci nádraží v Holicích a po krátké snídani a přestávce byla doplněna o ruského partyzána, který měl talířový automat a dva děle sloužící četaře v civilu. Prvním byl Oldřich Benda, později řidič sanitky, druhým František Horák, četař z „Balkánu“. K Josefu Kašparovi, který byl již 20. 9. 1940 zatčen pro ilegální činnost v komunistické straně a poté propuštěn, se chodili ptát, co hlásí Praha. Kolem poledne potom přišel pokyn, aby se po čtyřech odešli naobědvat na Špicí²⁶³. Dle vyjádření Boh. Kmenta se stihly vystřídat dvě skupiny a na něj se už nedostalo, takže odvozují, že taková skupina obránců měla cca 15 osob. K této skupině se přidal i Zdeněk Kašpar, nar. 9. 10. 1908, který je nedělně oblečen a pod pláštěm má samopal²⁶⁴. Ten je později 6. 5. zastřelen na začátku Erbenovy ulice.

Jiný zdroj potvrzuje již během dopoledne nad Holicemi výzvědné letadlo²⁶⁵. Snad již kolem 10 hodiny se objevilo nad Holicemi německé letadlo Storch²⁶⁶. Jiný pamětník uvádí, že již v *dopoledních hodinách byly Holice napadeny letecky a bombardovány*²⁶⁷, ale většina mluví o průzkumném letadle až v době popolední. Dle průzkumu terénu poté přilétla další letadla, která shodila několik bomb a zahnila obránce do úkrytů. To bylo snad již o půl druhé²⁶⁸, nebo až v 15:45, kdy se objevila 3

²⁶⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

²⁶¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I.*

²⁶² Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček.*

²⁶³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

²⁶⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

²⁶⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment.*

²⁶⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys.*

²⁶⁷ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 6.

²⁶⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys.*

německá letadla a shodila celkem 6 pum. Jedna spadla do státního nájemního domu, asi 130 metrů od pošty, dvě spadly na náměstí, jedna pod hřbitov na silnici, kde naplno zasáhla dělo. Pak byly nalezeny ještě další dvě nevybuchlé bomby. Jednalo se o tříštivé pumy, jejichž účinek byl patrný hlavně na náměstí, kde byla všechna okna, výlohy i střechy rozmetené a došlo k přerušení všech telefonních linek²⁶⁹. Jiný zdroj uvádí, že bomby zasáhly školu, státní dům, radnici, dělo a několik jich padlo na náměstí. Několik bomb nevybuchlo jen proto, že byly shozeny z malé výšky²⁷⁰. Letadla bombardovala z velmi malé výšky, snesla se jen několik metrů nad ulice města a hned první ranou bylo zasaženo dělo u přejezdu pod hřbitovem, druhá rána zasáhla radnici, třetí dopadla na náměstí. Z palubních zbraní byly ostřelovány domy, kostelní kupole a bylo stříleno na každého, kdo se pohyboval. Tento nálet trval zhruba hodinu a půl²⁷¹. Někteří obránci se před letadly schovali do betonových rour, které byly na horní straně náměstí připraveny ke stavbě kanalizace²⁷². K bombardování byly použita vzdušná torpéda o váze 50 – 75 kg²⁷³. Během této doby se pravděpodobně k Holicím, které již nemohly být dále udrženy, přesunuly další německé jednotky a připravovaly se na převzetí města a zprůchodnění hlavní silnice směrem na západ.

Jedno z bombardujících letadel, všechna typu FokeWulf 190, bylo zasaženo do motoru a letec byl zraněn. Po nouzovém přistání mezi Ostřetinem a Vysokou byl odvezen přispěchavším tankem. Jako střelec je uváděn Adolf Prošek, četnický strážmistr²⁷⁴, ale jelikož předpokládáme, že na letadlo střílelo více lidí, držel bych se spíše vyjádření, že nelze říci, kdo zasáhl toto letadlo²⁷⁵. Na letadlo střílel ze svého automatu i jeden z ruských partyzánů, který *během bombardování města vyběhl z radniční chodby a pátil neohroženě po letadle, což byla pro ostatní ukáзка tvrdého vojenského výcviku a osobní neohroženosti*²⁷⁶. Při pozdějším napadnutí malé partyzánské skupiny letadlem v prostoru dřívějšího koupaliště se opět projevila statečnost partyzánů, když se *jeden z nich při útoku letadla převalil na záda, zapřel si automat o břicho a pátil na letadlo. Jedno letadlo bylo tak sestřeleno a jedno silně poškozeno*²⁷⁷.

J. Č. Roveňský uvádí, že letadlo bylo zasaženo hromadnou salvou do benzínové nádrže a muselo nouzově přistát mezi Ostřetinem a Vysokou²⁷⁸. Těžko se mi vyhodnocuje, zda informaci o nouzovém přistání pouze převzal od jiné osoby, která se bojí v Holicích také nezúčastnila a zprávy získala pouze zprostředkovaně (viz.

²⁶⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

²⁷⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

²⁷¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

²⁷² Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*.

²⁷³ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I.*

²⁷⁴ Muzeum Holice: *M. P. Tůma I. Popis činnosti*

²⁷⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal II.*

²⁷⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*, str. 5.

²⁷⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*, str. 6.

²⁷⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

předchozí udání místa přistání ve vzpomínkách M. Pich – Tůmy), nebo to bylo naopak. Ale pro vývoj dalších událostí to není tak podstatné.

Zajatí Němci byli stále internováni v Sokolovně a starosta A. Pfeifer jednal s kapitánem L. Michajlovem o tom, zda mají být všichni popraveni a právě v té době se objevila nad Holicemi letadla a začalo bombardování²⁷⁹. Časově ze vzpomínek můžeme odvodit, že letadla přiletěla odpoledne, cca mezi 15:30 – 16:00. Další konkrétní zpráva hovoří o tom, že se v cca 16:00 objevila 3 bombardovací letadla a shodila cca 12 bomb, 1 na radnici, 1 na dělo²⁸⁰.

Dle vyjádření J. Č. Roveňského se vlivem bombardování rozpadá posádkové velitelství, které bylo v Holicích ustanoveno z důstojníků v záloze den předtím. Obránci přesto zatlačili Todtovu organizaci, která postupovala z Dolní Rovně podél železniční trati a silnici k Holicím. Od Pardubic po silnici šla německá jednotka, která zde zlikvidovala celé družstvo junáků. Bojovalo se na všech přístupových cestách do Holic, na Starých Holicích, v Ostřetíně, v Komárově, na Podhrázi a jinde. S podporou ruských partyzánů obránci města na Vysokomýtské silnici zneškodňují 15 nákladních aut a poškozují i 1 tank použitím pancéřové pěsti. K městu ovšem přijíždí další nepřátelé. Ze strany od Javůrky napadají Němce další partyzáni, čímž ulevují bojujícím obráncům, kteří již měli ztráty a stáhli se za vagony odstavené na trati protínající Vysokomýtskou silnici. Po vystřelení všeho střeliva musí obránci ustoupit do středu města, jelikož německé přesile v počtu asi 2.000 mužů nemohou dále čelit. Němci vnikají do Holic od Vysokého Mýta, Pardubic, Dašic i od Rovně, mají tanky a pancéřová auta a děla. Z tohoto důvodu se i ruští partyzáni stahují zpět do lesů nad Holicemi. Během těchto bojů padli podél silnice směřující na Ostřetín Stanislav Kašpar, nar. 11. 10. 191; František Latr, nar. 1. 7. 1901; Jaroslav Polák, nar. 9. 2. 1923 a Miroslav Valenta, nar. 30. 11. 1922. Při požáru radnice, který vznikl po bombardování, shořely cenné dokumenty, archiválie a obrazová galerie²⁸¹. V zásadních otázkách, co se dělo bezprostředně po bombardování zde zřejmě nedochází k zásadním rozporům s vyprávěním ostatních účastníků povstání.

Okolo 17 hodiny bylo ukončeno bombardování a ostřelování z palubních zbraní, poté vnikly do města jednotky SS. Příslušníci SS stříleli po každém muži, který jim přišel do cesty, vnikali do domů a vyváděli odsud muže, kteří následně museli za surového tlučení a nadávání, běžet se zdviženýma rukama na shromaždiště na poli, vzdáleném cca 2 km od Holic, směrem k Ostřetínu. Jednotky SS střílely do oken a zapálily vilu Dr. Josefa Machníka naproti poště, radnici a pak i obchod J. Skály. Bylo zakázáno hasit. Při prohlídkách bytů kradli němečtí vojáci vše, hlavně prádlo, šatstvo, obuv, potraviny, nápoje, ale i cennosti. Samozřejmě osvobodili zajatce a kolaboranty. V berním úřadu SS roztřístily pomocí pancéřové pěsti trezor a ukradly veškerá depozita. Na poštovní úřad vnikli mladí němečtí vojáci a vyvlekli odsud zaměstnance,

²⁷⁹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*, str. 11.

²⁸⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

²⁸¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I*.

kteří zde měli službu a hnali je bez kabátů na společné shromaždiště – byli to J. Vohralík, B. Krákora, J. Neuman, V. Branda, V. Vojtěch, P. Fryča, J. Machatý. V úřadu byly pro konání služby ponechány pouze M. Hrubá a L. Dvořáková. Němci ukradli i hodinky J. Vohralíkovi a dvě tisícové bankovky B. Krákorovi²⁸². Po tomto náletu byli také ze sklepa domu č. p. 10, jenž stál na náměstí v místě dnešní Komerční Banky, vyvedeni ze sklepa starosta obce, jeho rodina i s rodinou Kratochvílovou, což byla rodina jeho ženy, a byli odvedeni na četnickou stanici. Ostatní byli propuštěni a na stanici zůstal pouze starosta se svým synem Antonínem, na kterého se začal sápat jeden z Němců, že prý ho také odzbrojoval a kam prý dal svoji pásku [jednalo se o pásku označující účastníka povstání – pozn. autora]. Němci rabovali kanceláře a prohledávali spisy a skříně na četnické stanici²⁸³.

Ještě v průběhu náletu se jedna z hlídek, která čelila přesile německých sil od Rovně, na pokyn partyzánů stahuje, běží přes náměstí, které je ostřelováno z asi 18 mm lehkého leteckého kulometu. Běží kolem radnice, která ještě nehoří, garáží a dvora, kde je plno lidí a křičí na ně, že jdou od Rovně Němci. U chlapecké školy se odděluje František Kment, který běží na Hradeckou silnici, kde po něm už ale Němci střílí. Jedna kulka ho těsně míjí kolem ucha a opaluje mu na něm kůži. Zrovna v tu chvíli vyjíždí s autem označeným červeným křížem p. Janáček a říká Němcům, že je Fr. Kment jeho nosič raněných, čímž mu zachraňuje život. Jeden z partyzánů utíká směrem k lesu a u sadu Polednových ho zasáhla německá kulka z letadla²⁸⁴.

Město obsadily německé jednotky, které přijely od Vysokého Mýta v desítkách pancéřových autech. Byly po zuby ozbrojené a rozvinuly se směrem na Holice²⁸⁵. První holičtí občané, kteří byli dopadeni německými jednotkami, museli rozmetat zábrany, které byly za železničním přejezdem ve směru od V. Mýta²⁸⁶. Dle jiného svědka byli muži přistiženi na ulici střílení, ostatní vytahování ze sklepů a krytů a střílení [myšleno zřejmě Guss-Metal – pozn. autora], nebo odvádění za město v celkovém počtu asi 500 osob²⁸⁷. Muži stiženi na ulici a vytažení z krytů byli buď na místě střílení, nebo odváděni za hřbitov, kde byli postřeleni²⁸⁸. Po náletu byly slyšet těžké kulometry²⁸⁹. Obyvatelé byli pod bodáky vytahování ze sklepů a úkrytů, ženy a děti museli zpět do domů, muži byli prohledáváni a u koho našli jediný náboj, byl na místě zastřelen²⁹⁰.

U nádraží je stříleno na Bohumila Kmenta, který běží přes Holubovu zahradu z náměstí a nereaguje na upozornění p. Nového, který se schovává nedaleko pod keři,

²⁸² Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

²⁸³ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

²⁸⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

²⁸⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal II.*

²⁸⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

²⁸⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I.*

²⁸⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

²⁸⁹ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

²⁹⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

aby šel zpátky. Němci na něj křičí „*halt, halt*“, střílí ze stanice ČSD pod jeho nohy, a když sebou plácne a dělá mrtvého, přijdou jej prošacovat dva Němci. V ruce třímá pušku, kterou při pádu odhodil. U sebe má asi 10 nábojů, které nepřátelé nachází, načež jej obrátí, dají mu je na prsa a oba vystřelí dva až tři náboje vedle něj. Poté si nabíjí jeho náboje a po krátké době odchází pryč²⁹¹. Ano, i taková náhoda mohla rozhodovat o životě, či smrti v posledních dnech války. Německé jednotky jistě neměli při potlačení povstání pokyn střílet vedle, což nám dokazuje i další průběh událostí.

Němci zapálili některé domy, budova radnice byla zapálena zápalnými destičkami²⁹². Během náletu i po něm zůstala v hasičské zbrojnici pohotovost 4 mužů se zástupcem velitele Krpatou, k nim se uchýlili další 4 hasiči z Kečkemetu. Němci bylo povoleno hasit obchod p. J. Skaly, vilu Dr. J. Machníka, ale zakázáno bylo hasit holickou radnicí. Byla povolena, pod pohružkou vypálení celého města, pouze hasičská ochrana okolních domů. K dispozici byly ovšem pouze 2 stroje a 8 lidí. Nebyla kapacita na zvládnutí požárů²⁹³.

Při obraně Holic a během útoku německých vojsk padl Vlastimil Krpata, nar. 1922, který padl v bojích před radnicí. Na ostřetínské silnici padl Ing. Otakar Telec, nar. 1911.

J. Č. Roveňský uvádí, že podél trati a silnici z Dolní Rovně postupuje jednotka Todtovy organizace, která byla zatlačena, když před tím nedbali Němci na vyjednávání R. Hendrycha, který z pověření MNV přijel vyjednat příměří. V těchto bojích padl Josef Dvořák, Karel Minář, nar. 1926 a Antonín Žák²⁹⁴ [o něm z jiného zdroje víme, že zahynul jako spojka na motocyklu již 5. 5. – pozn. autora].

Další přesila německých vojáků útočí podél pardubické silnice, kde bylo zničeno celé družstvo junáků, kteří drželi určené pozice do posledního muže. V těchto bojích na severní straně silnice padli: Jaroslav Novák, nar. 1922, Milan Odstrčil, nar. 1924, Ladislav Jedlička, nar. 1924, Karel Kantner, nar. 1927, Otakar Navrátil, nar. 1922, Oldřich Branda, nar. 1911²⁹⁵. V prostoru V lipkách v Holicích padl i František Král, nar. 1911. Tato skupina Němců mohla přijít i ze směru od Dašic, jak uvádí jeden z pamětníků²⁹⁶.

Při odvádění zajatých mužů z Holic směrem k Javůrce, se museli všichni srovnat dle rozkazu „hodně sevřít řady a zákryt“ a pod ústím 4 hlavňového kulometu opustit bráněné město. Všichni očekávali, že jsou vedeni na smrt. Také hned pod kopcem za Holicemi rozkazuje německý velitel „tady, hned, na místě“. Naštěstí druhý velící důstojník odporuje, že by „to“ překáželo provozu, další rozkaz tedy zní „tak všechno

²⁹¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

²⁹² Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

²⁹³ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*.

²⁹⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II*.

²⁹⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II*.

²⁹⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

do pole²⁹⁷. Úmysl provést zde hromadnou popravu holických mužů, kteří byli postaveni před kulomet, potvrzují i další zdroje. K této popravě nedošlo jen díky rozvážnosti jednoho z vedoucích důstojníků²⁹⁸, který vedl zásah proti odboji. Na rozmoklém poli u Javůrky je tedy soustředěno asi 500 mužů civilního obyvatelstva Holice, jsou stavěni do řad a podrobeni kapesní prohlídce. Jsou silně střeženi a je jim vyhrožováno, že budou všichni postříleni a všechny domy zapáleny²⁹⁹. Šikování zajatců na poli pozorovaly i německé ženy, usazené v autě na silnici. Během této doby bylo u hřbitova stále slyšet výstřely³⁰⁰. V bojích u hřbitova u rozhledny padl Jaroslav Kratochvíl, nar. 1918³⁰¹. Fašisté hledali velitele a partyzány, proto každého, kdo měl při osobní prohlídce u sebe zbraň, nebo jen zamazané šaty a obuv, bili do hlavy a vyslýchali. Jeden ze zajatých mužů vyzývá ostatní „hoši, pojďme na ně, už je to jedno“, ale přibíhají osvobození Němci a vybírají si ty, kteří je předtím zajali³⁰².

Dle vyjádření J. Č. Roveňského byli všichni muži, kteří u sebe měli zbraň, nebo měli zamazané boty nebo oděv, označeni za partyzány a zastřeleni za hřbitovem. Z mužů bylo vybráno 30 osob, kteří byli jako rukojmí odvezeni do Vysokého Mýta³⁰³.

Na nádraží pomáhají náčelník Mašek, Valenta „Rauzák“ z Podhráze, skladník Petráň, Komínek³⁰⁴ a další B. Kmentovi, který se vzpomíná z šoku poté, co na něj stříleli Němci a on hrál mrtvého. Jelikož je celý zablácený a mokrá, povídá mu náčelník, aby šel honem pryč, jelikož vypadá jak partyzán. Strhávají z něj boty a plášť a kalhoty a p. Mašek mu dává nové čisté oblečení svého syna. Ve vrchní kapse blůzy najde jednu prázdnou nábojnici a zahazuje ji do žumpy³⁰⁵.

Nakonec je domluveno, že všichni bezzávadní muži budou propuštěni za těchto podmínek:

- druhý den se zapálí všechny vagony, které jsou odstavené na železniční trati
- město přeruší všechny styky s partyzány
- k německému vojsku a obyvatelům se budou holičtí chovat slušně
- při průchodu dvou německých divizí, který se očekává v příštích dnech, nebude ze strany obyvatel ničeho podniknuto
- odevzdají se všechny zbraně.

Při opakování násilných činů vůči Němcům budou Holice vypáleny³⁰⁶. Napětí u Javůrky trvalo asi tři hodiny, teprve co se vrátil německý velitel, který potvrdil, že je

²⁹⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

²⁹⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček II.*

²⁹⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

³⁰⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

³⁰¹ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky.*

³⁰² Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

³⁰³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁰⁴ Nepodařilo se mi dohledat jejich jména.

³⁰⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

³⁰⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

město očištěno od všeho zlého, byli muži puštěni domů. Propuštění muži, v počtu asi 400 osob, šli zpět po vysokomýtské silnici podél svých padlých spolubojovníků³⁰⁷.

Do Vysokého Mýta bylo odvezeno, společně s padlými německými vojáky, 30 vybraných osob³⁰⁸. Jejich seznam je součástí této práce v oddíle 4.7.2.. Právě ti, u nichž bylo nalezeno střelivo, náboje či zbraně byli postaveni do příkopu s vodou a posléze byli odvezeni do Vysokého Mýta, kde byli vězněni až do úterý 8. 5.³⁰⁹. Jiný zdroj hovoří o 28 vybraných a odvezených³¹⁰, další o odvláčení 30-ti osob³¹¹. Oněch 30 občanů bylo odvezeno k popravě³¹². Do V. Mýta byli vybráni ti muži, u nichž bylo podezření pro jejich zevnějšek, zejména z důvodu zabláceného oděvu, dlouhých pláštěů apod., že se zúčastnili odbojového hnutí, nebo jsou partyzány. Později bylo jen namátkou vybráno cca 30 osob, kteří byli odvezeni jako rukojmí, nebo pro provedení represálií. Uvedení muži byli propuštěni na zákrok v Holicích usedlých Němců, bývalého továrník Fr. Benda a obchodníka Švarce³¹³. František Benda byl německé národnosti, ale za celou válku nikomu neublížil a podařilo se mu přesvědčit německé velení ve V. Mýtě, že zajatí jsou nevinní lidé, že odboj provedli partyzáni, kteří mezitím uprchli do lesů³¹⁴. Kniha Jiřího Frajdlu uvádí, že po potlačení povstání v Holicích, byla část rukojmí odvedena do Ostřetína, kde je nacisté týrali a kladli jim stále otázku: „*Wer ist besser, Hitler oder Stalin?*“³¹⁵.

Z domů je namátkou vybraných deset [správně asi 9 – poznámka autora] mužů a jsou odvedeni ke hřbitovnému plotu od východu k zastřelení. V tom skrz plot na hřbitov utíká Alois Šindelář, nar. 1912, tak je zastřelen společně s ostatními. Proto je tam na pomníčku jen devět jmen, desátý byl zastřelený na hřbitově³¹⁶. Z jiných zdrojů se ovšem dozvídáme, že A. Šindelář byl zatčen při prohlídkách domů, kdy němečtí vojáci hledali ozbrojené osoby. Po tomto nešťastném zatčení byl zřejmě odveden k popravě na hřbitov. U cesty podél východní strany u hřbitova v Holicích byli popraveni Hrnčič Antonín, nar. 13. 1. 1888 a jeho synové Hrnčič Josef, nar. 19. 1. 1922 a Hrnčič Karel, nar. 11. 5. 1926; Fuksa Karel, nar. 16. 8. 1911; Zámíš František, nar. 6. 3. 1921; Faltys Karel, nar. 6. 7. 1910; Faltys Karel, nar. 20. 11. 1907; Radimský Václav, nar. 27. 11. 1890³¹⁷.

³⁰⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

³⁰⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

³⁰⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

³¹⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment.*

³¹¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček II.*

³¹² Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys.*

³¹³ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček II.*

³¹⁴ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 6.

³¹⁵ Jiří Frajdl; *Květnové povstání ve východních Čechách*. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74. Str. 194.

³¹⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

³¹⁷ Muzeum Holice: *Přehled pomníčků, stav z r. 2000*. Sepsal Pavel Hladík s přispěním Ladislava Zemánka.

Během této doby jsou také předáni veliteli Kečkemetu starosta obce se synem jako rukojmí za záruku, že nepadne do rána, ani příští den, v Holicích jediný výstřel, jinak budou Holice smeteny z povrchu³¹⁸. Starosta se zaručuje za zajatce odvedené na ostřetínskou silnici, odkud měli být odvezeni dále do Vysokého Mýta, takže nakonec, kromě několika vybraných, jsou zajatí přivedeni zpět do města ke Špici. Tady jsou obráceni obličejem ke zdi, prohledáni a odvedeni do Sokolovny s příslibem, že pokud nepadne v dalších hodinách žádný výstřel, budou ráno propuštěni³¹⁹. Situace popisuje jiný svědek i tak, že propuštění muži šli zpět do města z vysokomýtské silnice s rozkazem zapálit všechny vagony, kterých bylo několik set, ale tento rozkaz zřejmě změnil velitel Kečkemetu. Právě u Špice byli všichni muži zastaveni a s rukama zdviženýma postaveni ke zdi byl vydán rozkaz, že „všichni muži budou uzavřeni v Sokolovně, pod dohledem nacistů a těžkých kulometů a ozve-li se jediný výstřel, budou muži zavražděni a domy, včetně žen a dětí vypáleny“³²⁰. Tuto skutečnost ostatně potvrzuje více zdrojů, např. tím, že bylo oznámeno, že pokud padne výstřel, budou všichni zastřeleni a město vypáleno³²¹. Během této nedobrovolné zastávky, kdy museli holičtí stát obličejem ke zdi, zády k silnici a se zdviženýma rukama, odjelo 8 nákladních aut s uloupenými svršky obyvatelstva³²². Tato auta, umístěná na náměstí, museli ukradeným zbožím naplnit zajatí Češi, kteří byli pak u aut zastřeleni. Němci vykradli obchod p. Holického, p. Čížka, kavárnu p. Staňka³²³, byl vykraden hotel U krále Jiřího. Nejvíce ovšem loupili v domech při vysokomýtské silnici³²⁴.

Před Špicí byl z mužů vyvolán přednosta poštovního úřadu Jan Vohralík, předveden před majora Pfafelhubera, který mu sdělil, že jedině jeho nyní pustí, aby se postaral o 3 důležitá telefonická spojení, za což ručí svým životem³²⁵. Zřejmě na tento popud přijíždí během pozdního večera do Holic auto telefonního stavebního úřadu a zařizují veliteli Kečkemetu přímé telefonní spojení s Pardubicemi³²⁶. Kromě něj byli u Špice vyjmutí ze zadržených také řezník Kejzlar aj.³²⁷. Ze zadržených v Sokolovně si večer ještě mohl zástupce velitele hasičů Krpata vzít hasiče k hašení požárů. Byli zde ale pouze tři, takže od vybuchující munice a hořící radnice byly zcela zničeny ostatní domy³²⁸. Bylo zakázáno hasit, ale v noci hrozil požár celého náměstí, takže k osmi hasičům bylo dáno ještě dvacet mužů k hašení okolí³²⁹. Při požáru radnice byl zničen všechn listinný a spisový materiál. Ve sklepě shořely také originální malby Mikoláše Alše, Jožky Úprky, Ferdinanda Engelmüllera, Alfonse Muchy atd., přivezené do

³¹⁸ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*, str. 12.

³¹⁹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³²⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

³²¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment.*

³²² Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

³²³ Nepodařilo se mi dohledat jejich jména.

³²⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová.*

³²⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

³²⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

³²⁷ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*. Nepodařilo se mi dohledat jeho jméno.

³²⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment.*

³²⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

úschovy z Pardubic³³⁰, kde měli strach z jejich zničení při bombardování, kterým si Pardubice také v minulých měsících prošly. V Pardubicích se jednalo o bomby shozené spojeneckými letadly. Zachována zůstala pouze stará část městského archivu, který přežil v klenuté komůrce v přízemí, ale bohužel shořely privilegia J. Neptalima z Frimburka z r. 1493, práva trhová z r. 1680 a sbírka krojů z Holic a okolí, archiv fotografií, kulturní kartotéka a dokumentární filmy o pochodech zajatců³³¹ ad..

Odvádění zajatých mužů se odehrávalo zřejmě až večer, jelikož při průchodu kolem hořící radnice se dozvídáme o osvětlení, které tento oheň vydával³³². V Sokolovně, navzdory situaci, kterou lze právem považovat za velmi vážnou, se zadrženým vrátil humor a dokonce žádali na dozorujícím veliteli, zda by si nemohli zkrátit dlouhou noc filmem. Díky vodě, chlebu a cigaretám povolily nervy i svaly³³³.

Na nádraží je celkem klid. Do budovy přichází Němec v civilních, krásně nažehlených šatech, na hlavě helmu a na krku automat. Ptá se velitele Maška, zda tu nejsou partyzáni, ale ten mu odpovídá, že zde má pouze železničáře, kteří se potřebují dostat domů, aby mohli ráno opět nastoupit do služby. Němec slibuje, že pošle jednoho vojáka, který je dovede domů. Někteří se dostanou domů díky červeným páskám, které si nasazují. Tyto pásy železničářům umožňují, aby se mohli dostat do služby i během náletu apod.³³⁴.

Dle J. Č. Roveňského bylo v podvečer uvězněno v Sokolovně přes 500 holických mužů³³⁵.

Do 21:00 byl v Kečkemetu držen starosta A. Pfeifer a bylo zde vyjednáváno o podmínkách, aby nedošlo k vypálení Holic. Bylo zakázáno hasit radnici, vyjednáváno o vyhození vagonů na trati a o dalších podmínkách, které měly být rozhodnuty po příjezdu nějakého generála. Bylo povoleno vyzvednout si ze zadržených v Sokolovně 40 mužů k hlídání Holic a tito byli vyzvednuti zástupcem velitele hasičů účetním Krpatou, který si mezi nimi měl vybrat schopné hasiče. Zástupce velitele hasičů dostává také pověření k hašení radnice, ale to nemělo žádný výsledek, jelikož v budově stále vybuchovaly náboje a ostatní uschovaná munice³³⁶. Starosta odchází na poštu, kde se shání po Fr. Pilném a dalších členech národního výboru a dává příkazy k informování partyzánů, že v Holicích nesmí být stříleno, že nesmí padnout jediná rána, mají-li být Holice ušetřeny dalšího zabíjení, eventuálně vypálení celých Holic. Tato informace je předána i pomocí spojky učitele Novotného, Antonína Vaniše ze St. Holic, Božetického a dalších³³⁷. *K hlídce byli určeni Záleský, Rychter a Herbst*³³⁸.

³³⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

³³¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

³³² Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

³³³ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III*.

³³⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

³³⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I*.

³³⁶ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³³⁷ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³³⁸ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 11., nepodařilo se mi dohledat jejich jména.

Partyzáni měli v plánu v noci naše zajatce osvobodit³³⁹, jenže to by přineslo zkázu celému městu.

K 23 hodině byl starosta opět volán do Kečkemetu, kde se nacházel již onen obávaný generál, který měl rozhodnout o dalším osudu Holic a o podmínkách dalšího postupu. V ruce držel seznam osob, do kterého se ale starostovi nepodařilo nahlédnout. Generál začal s vyšetřováním, které bylo z počátku dosti hrubé. Postupně se zmírnilo tím, že se starosta zeptal generála přímo, co by dělal on, kdyby byl v rukou po zuby ozbrojených partyzánů? Při této otázce si starosta sáhl bezděky na zadní kapsu kalhot a s úžasem zjistil, že má v kapce stále revolver. Na tuto otázku odpověď nepadla, byly podkládány další otázky ze strany generála, společně s příkazy a neustále bylo vyhrožováno, že budou Holice smeteny z povrchu zemského, nebudou-li všechny rozkazy přesně vykonány. Od vyhození vagonů na trati, na které starosta svedl největší tíhu zla, které vlastně všechny nepříjemnosti v Holicích měly zavinit, bylo již při této rozmluvě upuštěno³⁴⁰.

Členové sanitního družstva se rozchází do ulic, aby přiváděli raněné na ošetřovny. Těžce ranění jsou převáženi do hradecké nemocnice, která pro holické bojiště zavedla vlastní pavilon³⁴¹.

Jedna z tragédií Holického povstání se 6. 5. odehrála před budovou Gussmetal, dříve továrna Šimona Schika, tzv. Šikovka. Děj na ulici před továrnou popisují svědci při procesu s Martou Bičišťovou, která byla po válce obžalována z kolaborantství s nacisty a odsouzena. Jeden z nich, František Příbyl vypovídá, že se *kolem 15 hodiny, při obsazování města německým vojskem, ukryl ve sklepě Gussmetalů. Bylo tam i mnoho žen a dětí. Po nějaké chvíli přišli dva němečtí vojáci a začali rvát „zwei Mann heraus“. Nikomu se nechtělo jít, přesto začali vyvádět po dvou přítomné muže ven, odkud bylo slyšet výstřely. Poslední ve sklepě zůstal právě Fr. Příbyl, ale nakonec byl také vyveden. Před budovou byl postaven k plotu na chodníku, vedle stojícího Bohumila Horáka a Karla Bidla. Ve vratech stojící mladý německý voják, příslušník SS, zastřelil nejdříve Bohumila Horáka, nar. 17. 12. 1926. Pak střelil Karla Bidla. Bohumil Horák po zásahu z pušky křičel „mami, mami“ a bohužel tuto exekuci nepřežil. K. Bidlo měl ruce vzhůru a po ráně se hned svalil, byl střelen pod pravým okem, po válce se léčil v nemocnici. Fr. Příbyla zachránila jeho odvaha, protože se otočil na mladého SS-mana, který zatím nabíjel znovu pušku. Nebyl ochotný dát ruce nahoru a snažil se po něm plivnout. V tu chvíli vyšla střela, která jej zasáhla do tváře a prošla na druhé straně. Svalil se na zem a dělal mrtvého³⁴².*

Josef Musílek popisuje události ze svého pohledu tak, že *6. 5. po ústupu před Němci, po bombardování Holic, dostal se až k budově Gussmetalů. Tam byli obránci*

³³⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

³⁴⁰ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³⁴¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

³⁴² Výslech svědka Františka Příbyla na MNV v Holicích 8. 3. 1946

ostřelování kulometem, proto se skryl ve sklepě tovární budovy, kde bylo mnoho dalších lidí. Po nějaké době se vyšli podívat ven, ale od nádraží na ně bylo opět střeleno, tak se vrátili dovnitř. Po nějaké době přišli do sklepa tři němečtí vojáci a všechny muže vyzvali, aby šli ven. Když procházeli chodbou, začali na ně Němci střílet. Svalil se na chodník před budovou a dělal mrtvého. Kolem leželi další ranění, nebo zastřelení. Bylo slyšet, že do některých raněných Němci ještě stříleli a do jednoho vrazili bodákem. Nakonec, asi po dvou hodinách, se zvedl a mohl odejít. Vyvázl bez zranění³⁴³. Oba shodně udávají, že po exekuci vyběhla z budovy matka zastřeleného Bohumila Horáka, Růžena Hrdličková, která jej předtím volala, lehla si na něj a byla s ním.

Před budovou Gussmetalů byli dále zastřeleni Bohumil Dařílek, nar. 17. 2. 1906, Miroslav Ludvík, nar. 13. 9. 1928, Václav Miškovský, nar. 25. 5. 1912, Alexandr Myslivec, nar. 26. 2. 1903, Václav Valenta, nar. 30. 6. 1913 a Adolf Lébl, nar. 25. 5. 1911.

³⁴³ Výslech svědka Josefa Musílka na MNV v Holicích 8. 3. 1946

4.4. Den třetí – pondělí, 7. květen

Brzo ráno byli ze zajatců v Sokolovně propuštěni pekaři, aby se postarali o napečení chleba, dle výpovědi došlo po 9 hodinách čekání k propuštění i ostatních³⁴⁴, jiný zdroj časově udává propuštění o ½ páté ráno³⁴⁵ a zhruba tento čas potvrzují i jiní pamětníci³⁴⁶.

Je vyhlášena pracovní povinnost na úklid města, nařízeno povinné odevzdání jakýchkoliv zbraní a munice, je vydána výstraha, mající charakter stanného práva³⁴⁷. *Povinnost složit všechny zbraně na náměstí je vyhlášena hasičskou trubkou³⁴⁸. Zbraní bylo odevzdáno malé množství, poněvadž většina lidí se zbraněmi byla v lesích³⁴⁹.*

Na hřbitov začali obyvatelé svázet oběti odboje a ukládali je do prostoru urnového háje³⁵⁰. Mrtví obránci byli zjišťováni a napočítáno jich bylo 51³⁵¹. Všichni mrtví byli odneseni do urnového háje a byly vykopány společné hroby³⁵². *V prostoru bojů museli být sebráni také všichni mrtví němečtí vojáci a důstojně pochováni na místním hřbitově. To bylo provedeno, ale po 9. květnu byli Němci vykopáni a odvezeni ze hřbitova na kopec Maršák³⁵³.*

Většina Němců opouští město, zůstává ale velitel továrny s několika muži posádky³⁵⁴.

Po náletu a vraždění lidí z předchozího dne byly Holice liduprázdné, většina obyvatel se odstěhovala do okolních míst a obcí. Ani na četnické stanici nikdo nebyl, což velmi ztěžovalo situaci při vyjednávání s Němci. Dokonce i starosta chtěl Holice opustit. Měl v úmyslu utéct na Světlou za Borohrádkem, nebo se alespoň ukrýt ve sklepě, obzvlášť když o něj jevil velký zájem dašický hejtman, který se ho chtěl za každou cenu zmocnit. Vydržel však na svém místě a ve svém úřadě³⁵⁵. Mnoho Holických občanů uprchlo i z důvodu rozšíření zprávy, že vojáci vyhodí do povětří odstavené vagony s municí³⁵⁶.

V pondělí 7. května 1945 se před polednem dostavil ke starostovi zvláštní posel z Vysokého Mýta a předal mu seznam zajatých spoluobčanů s tím, že jim může město

³⁴⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

³⁴⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

³⁴⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment*

³⁴⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Miloslav Kment.*

³⁴⁸ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 11.

³⁴⁹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 6.

³⁵⁰ Muzeum Holice: *Archivní věstník.*

³⁵¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

³⁵² Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček.*

³⁵³ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 6.

³⁵⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová.*

³⁵⁵ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³⁵⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček.*

opatřit nějaké jídlo. To bylo zajištěno a během odpoledne do V. Mýta zasláno. Starosta se obrátil na velitele Kečkemetu se žádostí, aby se přimluvil o propuštění zajatých³⁵⁷.

Dle výpovědi J. Č. Roveňského bylo odpoledne vyhlášeno příměří, které s německým velitelem města a posádky zprostředkoval on sám, podmínkou bylo odevzdání zbraní a střeliva, byla vyhlášena a nařízena pracovní povinnost na úklid města³⁵⁸. My ale také víme, že odevzdáním zbraní a střeliva bylo již den předtím podmíněno propuštění mužů zajatých pod Javůrkou. Takže v tomto případě šlo zřejmě o podobně znějící rozkaz, jak o něm mluví i zdroj výše.

Další rozpor je ve výpovědi pamětníka, který uvádí, že Němci zapálili radnici teprve na odchodu. Zároveň chtěli zkontrolovat i splnění dalších podmínek, např. vydání zbraní, odchod partyzánů, ale neměli čas kvůli RA³⁵⁹.

V tento den byl také propuštěn ze zajetí Ladislav Kašpar, který byl zajat a odvezen 4. 5. do Dašic pro vybrání munice z vagonu pod parkem³⁶⁰.

V lese nad Holicemi probíhá dále boj partyzánů s ustupujícími německými jednotkami. 5. oddíl BMJH u hájovny Sedadla poškodil granátometem lehký německý tank, zabil z něj 7 německých vojáků a další 4 byli zajati³⁶¹. Na rozkaz Němců, aby nebyly nevyváleny Holice, nesměli partyzáni podnikat žádné další akce a museli odstranit záseky v lese. Ještě před skončením této práce přijela silná tanková jednotka, která musela chvíli čekat. V noci partyzáni přece jen jednu kolonu tanků napadli. Němci si odnesli mrtvé a raněné a za silné střelby do lesa odjeli směrem na Borohrádek³⁶². Zde je důležité si uvědomit, že pro přetížení hlavní silnice na západ, využívali ustupující německé jednotky často taky vedlejší objízdné trasy a jedna z nich vedla právě přes les nad Holicemi.

Zřejmě v tento den, možná o den později, bylo sebráno z Kečkemetu posledních deset Němců, naši vojáci je hnali na kopec k „Černému kříži“, kde si museli sami vykopat hrob a tam je zastřelili³⁶³. Fotografii těsně předcházející popravě najdeme ve fotografické příloze, foto č. 1. O způsobu zajetí těchto, později popravených Němců, existuje více verzí.

³⁵⁷ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³⁵⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁵⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I.*

³⁶⁰ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³⁶¹ Muzeum Holice: *M. P. Tůma I. Popis činnosti.*

³⁶² Muzeum Holice: *Vzpomínky Jan Kubín.*

³⁶³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

4.5. Den čtvrtý – úterý, 8. květen

V tento den byli, podle některých zdrojů, pohřbeni padlí³⁶⁴. Byli ukládáni do hrobů za účasti kněží všech zdejších církví³⁶⁵. Pochovávání mrtvých probíhalo v úterý 8. 5. a prvních 12 mrtvých mělo rakve, ostatní dávali do společného hrobu bez rakví³⁶⁶.

Podle J. Č. Roveňského padlo celkem 58 spolubojovníků, z toho 19 mladých, 9 ruských partyzánů, dalších několik desítek zraněných, včetně Rusů se léčili v nemocnici v Pardubicích³⁶⁷.

Tohoto dne si přišel velitel posádky v Kečkemetu s několika ozbrojenými vojáky pro starostu města a donutil jej, aby je doprovázel na hřbitov k prohlídce zastřelených německých vojáků a projednal s nimi jejich pohřbení. Starosta znovu opakoval svoji žádost o propuštění zajatců internovaných ve Vysokém Mýtě, odvolává se na to, že ze strany města byly všechny podmínky dodrženy. Velitel slíbil, že se pokusí do V. Mýta zatelefonovat a že se bude snažit vysvětlit vše tak, aby zajatí byli propuštěni. Nakonec na další dotaz starosty mu bylo sděleno, že budou skutečně propuštěni, takže bylo ihned posláno pro auto p. Josefa Michálka, který všechny zajaté dovezl v pořádku zpět. To bylo již k večeru³⁶⁸. Dle mého názoru k tomuto došlo již o den dříve, tedy v pondělí 7. 5., jak je uvedeno³⁶⁹ v podstatě ze stejného zdroje, pouze zde došlo asi k nesprávné interpretaci data.

Jiný zdroj uvádí, že již časně ráno došlo k předání továrny a skladů H. Hirsch do rukou představitelů obce a zbylí Němci opouští město³⁷⁰.

Lidé, kteří město opustili, se začínají pomalu vracet poté, co byla vyhlášena výzva, že nebezpečí je již zažehnáno. V tento den došlo také ke konečnému předání celého skladu a zařízení Kečkemetu a veliteli byl zaručen volný odchod z Holic. Po předání skladu Němci ve velice krátkém času z Holic zmizeli³⁷¹. *Velitel prohlásil, že věci potřebné pro Němce musí být vydány a musí být zaručený volný odchod*³⁷².

Dle J. Č. Roveňského nacisté spěšně utíkají před blížící se RA. Dle jeho slov odjíždí on sám, společně s J. Kohlem, do Vys. Mýta, kde se setkává s příslušníky RA a tuto zprávu přináší do Holic. Do města se podle něj stahují skupinky 5. oddílu BMJH a zaujímají stanoviště v opuštěném Kečkemetu. *Při odzbrojování německých jednotek*

³⁶⁴ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

³⁶⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*.

³⁶⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*.

³⁶⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁶⁸ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

³⁶⁹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 11.

³⁷⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky B. Odehnalová*.

³⁷¹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

³⁷² Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 12.

došlo k dalším obětem v Ostřetíně, Horních Ředvicích, Platenicích, Moravanech, ale i Němci utrpěli větší ztráty³⁷³.

Již v době pohřbu se v Holicích objevují první výzvědné oddíly ruských vojsk³⁷⁴.

Večer se koná první schůze národního výboru v kancelářích továrny Hirsch, jelikož radniční budova shořela³⁷⁵. Večer o 23. hodině vstupuje v platnost všeobecná kapitulace³⁷⁶ a svět spěje ke konci světové války.

V Holicích zůstalo také asi deset Němců, kteří museli odklízet trosky kolem radnice. Hlídal je p. Marek s pistolí. Tito Němci [není jasné, zda se jednalo o vojáky, nebo civilisty – pozn. autora], museli také vykopat popravené německé vojáky u Černého kříže, *protože hrob byl mělký a smrděl a museli je znovu zakopat na Maršáku*³⁷⁷.

³⁷³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁷⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček.*

³⁷⁵ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích.*

³⁷⁶ Muzeum Holice: *Archivní věstník.*

³⁷⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment*, str. 4.

4.6. Poslední válečné hodiny a první dny svobody

Na středu 9. 5. byl naplánován pohřeb padlých v odboji v Holicích, kterých bylo 56³⁷⁸. Toto číslo potvrzují i jiné zdroje³⁷⁹, ale u dne pohřbívání si nejsem zcela jistý, zda neproběhlo již předchozí den. Možná se jedná o pokračující smuteční obřady na hřbitově³⁸⁰.

Dle J. Č. Roveňského byla bezpodmínečná kapitulace německých vojsk vyhlášena až ve středu 9. 5. ráno. Městem začínají projíždět první jednotlivé skupiny Rudoarmějců³⁸¹.

Ovšem z jiného zdroje se dozvídáme, že RA v tento den nepřijela, spěchala z Vysokého Mýta přes Hrochův Týnec k Chrudimi a dále ku Praze. Ráno do města přichází asi 50, před polednem již 300 partyzánů. K večeru ale dokonce přilétají dvě německá letadla a střílejí z palubních zbraní na obyvatele, přesto celý den pokračuje zajišťování Němců ve městě. Ještě předtím jsou z jiných letadel shazovány letáky s výzvou velitele II. Ukrajinského frontu maršála Rodiona Jakovleviče Malinovského, které jsou určené důstojníkům a vojákům německé branné moci³⁸².

V tento den vtáhli do Holic také partyzáni, kteří se po náletu a varování o tom, že v Holicích nesmí padnout další dny jediný výstřel, stáhli do lesů v okolí. Ubytovali se v Kečkemetu³⁸³.

Dne 10. května se na náměstí shromažďují partyzáni a obyvatelé Holic a společně s hudbou odchází na hřbitov, kde vzdávají hold padlým. Na hřbitov přijíždí ruský kapitán rozvědčíků na koni a promlouvá k lidu, který jej bouřlivě vítá, jak je patrné z dochovaných fotografií. Během dopoledne přijíždí na autech od Borohrádku první sled RA a ve směru od V. Mýta se řítí celé kolony RA. V poledne projíždí městem motorizované dělostřelectvo směrem na Horní Ředice a Pardubice, následované dlouhými kolonami povozů. Všechny chodníky a okraje silnic a cest jsou přeplněné jásajícími davy³⁸⁴.

Díky povstání v Holicích se Schörnerova armáda nemohla přesouvat po bezproblémové trase, byla nucena odbočit na Vysočinu a tím došlo ke značnému zdržení postupu k bojující Praze³⁸⁵.

Národní výbor úřadoval až do 19. června v budově Okresní hospodářské záložny a po rezignaci starosty na členství v národním výboru se přestěhoval do tovární budovy

³⁷⁸ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

³⁷⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaníček I.*

³⁸⁰ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

³⁸¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁸² Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

³⁸³ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

³⁸⁴ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

³⁸⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

Šteinovy, kde se dosud nacházel podnik Guss-Metall³⁸⁶. Správně se asi jedná o tzv. Šikovku.

Během válečných let bylo velmi těžké pro představitele místní správy vystupovat ve shodě jak s německými vládnoucími kruhy, tak s místními odbojovými organizacemi. Bylo těžké plnit nařízení, která směřovala proti potlačení svobod a práv, na druhou stranu hájit zájmy obyčejných lidí. Ne každý byl ochotný a schopný převzít na sebe takovou zodpovědnost a většina akcí z protektorátní doby byla utajena, jelikož většina ilegálních spolupracovníků končila ve vězení, nebo na popravišti. Tato práce v utajení byla i jedním z důvodů, proč byli někteří představitelé holického odboje osočováni z kolaborace a vyšetřováni. Předsedou NV po válce se stal Fr. Pilný. S každým dalším týdnem svobody řešil MNV úkoly spravedlivého potrestání kolaborantů a spolupracujících s Němci a zároveň znovuobnovení výroby, zásobování, bezpečnosti a klidu v ulicích Holic. V té době v Holicích, bohužel, nefungoval stále rozhlas, takže mnozí obyvatelé měli pocit, že pro ně NV málo dělá, nebo dokonce kryje spolupracovníky Němců. Národní výbor se snažil informovat obyvatele i pomocí vyhlášek, ale to opravdu nestačilo. Na popud některých z nespokojených občanů byl vyšetřován i bývalý starosta A. Pfeifer, za kterého se ovšem postavili všichni ti, kteří věděli o jeho zapojení do odboje již od doby Heydrichiády.

³⁸⁶ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*.

4.7. Oběti a následky

4.7.1. Seznam padlých během bojů

Oběti, které přinesly cenu nejvyšší, jsem seřadil dle časové posloupnosti událostí, v jejichž důsledku zahynuly. Časovou představu jsem získal z dostupných materiálů, popis poranění uveden dle *Knihy padlých, raněných, vězněných ...* Muzeum Holice. Pokud jsem neměl jiný zdroj a nemohl jsem určit přesnou dobu, přiřadil jsem jméno oběti pouze ke dni.

Počet obětí se různí, do seznamu jsem uvedl všechny osoby, které jsem zjistil, že padli v období dnů 5. – 6. 5. , nebo v důsledku těchto událostí. Mezi padlými bylo i 9 partyzánů, z toho 7 neznámých³⁸⁷.

1. Koubek František – nar. 15. 6. 1904, obuvník, zastřelen brzo ráno 5. 5. na žel. trati, střelná rána do hlavy
2. Balcar Jiří – nar. 25. 3. 1929, student, zastřelen 5. 5. do břicha při čištění vagónů a trati, vykrvácel
3. Jilemnický Alois – nar. 11. 2. 1889, dělník, voják, italský legionář, zastřelen 5. 5. z oken továrny H. Hirsch, střelná rána do hlavy, poranění mozku.
4. Pešek Josef – nar. 16. 10. 1912, natěrač, četař v záloze, zastřelen 5. 5. při pokusu o ozbrojení posádky Kečkemetu, střelná rána do hlavy, poranění mozku.
5. Bílek Rudolf – nar. 4. 2. 1915, soukr. úředník, desátník cyklist. praporu, zastřelen 5. 5. při obsazování Kečkemetu, střelná rána do hlavy
6. Machatý František – nar. 1905, rolník, střelen 5. 5. do břicha před vlastním domem, odvezen do nemocnice, kde zemřel 7. 5.
7. Žák Antonín – nar. 16. 1. 1913, dělník ČSD, zastřelen 5. 5. jako spojka na motocyklu, střelná rána do hlavy. Dle J. Č. Roveňského padl 6. 5. v bojích u žel. trati směrem na Roveň, odkud postupovala Todtova organizace³⁸⁸. Člověk z rodiny uvádí, že byl zasažen při ústupu z Rovně v autě³⁸⁹.
8. Kosek Josef – nar. 11. 7. 1911, holič, svobodník v záloze, zastřelen při bojích v Horní Rovni, střelná rána do hlavy. Zasažen při ústupu v autě³⁹⁰
9. Formánek Zdeněk – nar. 16. 6. 1929, zámečník, střelen 5. 5. na náměstí zbloudilou kulkou při přestřelce u hospody Na špici³⁹¹, zemřel v nemocnici v Hradci Králové v 19:00 na průstřel břicha utrpěný při odboji³⁹²

³⁸⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*.

³⁸⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II*.

³⁸⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment..*

³⁹⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment..*

³⁹¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*.

³⁹² Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

10. Jiroušek Stanislav – padl 5. 5. při bojích v Rovni, *přijel na pomoc z Borohrádku*³⁹³
11. Hudousek Josef – nar. 25. 8. 1913, zedník, zastřelen 6. 5., *padl v bojích o Roveň*³⁹⁴
12. Vohralík František – nar. 6. 3. 1890, dělník, zastřelen 6. 5., střelná rána do hlavy. *Padl v bojích o Roveň, legionář*³⁹⁵.
13. Polák (Hanzl)³⁹⁶ Jaroslav – nar. 9. 2. 1923, soustružník kovů, zastřelen 6. 5. dopoledne na Ostřetínské silnici, střelná rána do hlavy.
14. Kašpar Stanislav – nar. 11. 10. 1910, zastřelen 6.5. během bojů na St. Holicích pod Mařánkem, jiný zdroj uvádí že zemřel na Ostřetínské silnici³⁹⁷, střelná rána do hlavy.
15. Latr František – nar. 1. 7. 1901, holič, zastřelen 6. 5. na Vysokomýtské silnici, střelná rána do hrudníku, poranění plic.
16. Valenta Miloslav (Miroslav)³⁹⁸ – nar. 30. 11. 1922, kotlář, zastřelen 6. 5. odpoledne na Javůrce (na Ostřetínské silnici³⁹⁹), střelná rána do hlavy.
17. Dvořák Josef – holická kniha padlých ho nezmiňuje, zprávu o jeho smrti máme ze zprávy J. Č. Roveňského⁴⁰⁰ a nepřímo i ze vzpomínek J. Vohralíka, který dodává, že bratr Ludmily Dvořákové, pomocné dělnice na poště v Holicích, původem z Rovně, byl zastřelen při povstání⁴⁰¹. Pokud byl její bratr také z Rovně, vysvětluje to, proč bojoval na trase vedoucí od této vesnice a proč není zmiňován v Knize padlých.... Jiný zdroj uvádí, že *padl u Holic*⁴⁰². Dle seznamu padlých a pohřbených mimo společný hrob z 27. 6. 1974 byl pohřben v rodinné hrobce v Horní Rovni.
18. Minář Karel – nar. 30. 4. 1926, strojní zámečnický, zastřelen 6. 5. v Holicích pod parkem, střelná rána do hlavy. Dle J. Č. R. padl při bojích u trati od Rovně⁴⁰³
19. Novák Jaroslav – nar. 13. 5. 1922, soustružník kovů, zastřelen 6. 5. na pardubické silnici, střelná rána do hlavy. Dle J. Č. R. člen junáckého družstva⁴⁰⁴.
20. Odstrčil Milan – nar. 14. 12. 1924, strojní zámečnický, zastřelen 6. 5. na pardubické silnici, střelná rána do hrudníku. Dle J. Č. R. člen junáckého družstva⁴⁰⁵.

³⁹³ Jiří Frajdl; *Květnové povstání ve východních Čechách*. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74. Str. 173.

³⁹⁴ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 14.

³⁹⁵ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 14.

³⁹⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁹⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁹⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

³⁹⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

⁴⁰⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴⁰¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

⁴⁰² Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 13.

⁴⁰³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴⁰⁴ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴⁰⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

21. Jedlička Ladislav – nar. 25. 5. 1924, obuvník, padl 6. 5. na pardubické silnici, střelná rána do břicha. Dle J. Č. R. člen junáckého družstva⁴⁰⁶.
22. Kantner Karel – nar. 10. 12. 1927, soustružník kovu, zastřelen 6. 5. na pardubické silnici pod kopcem v příkopě, střelná rána do hlavy. Dle J. Č. R. člen junáckého družstva⁴⁰⁷.
23. Navrátil Otta (Otakar⁴⁰⁸) – nar. 28. 10. 1922, strojní zámečnick, zastřelen 6. 5. v Holicích v Lipkách, střelná rána do hlavy. Dle J. Č. R. člen junáckého družstva⁴⁰⁹.
24. Král František – nar. 3. 11. 1911, strojní zámečnick, padl 6. 5. v Holicích v Lipkách.
25. Branda Oldřich – nar. 17. 11. 1911, obuvník, vojín v záloze, zastřelen 6. 5. při náporu Němců na Holice. Dle J. Č. R. člen junáckého družstva⁴¹⁰.
26. Kratochvíl Jaroslav – nar. 13. 1. 1918, kočí, zastřelen 6. 5. u hřbitova u rozhledny, střelná rána do hlavy.
27. Faltys Karel – nar. 6. 7. 1910, zedník, zastřelen 6. 5. při obraně Holic, střelná rána do hlavy.
28. Telec Otakar Ing. – nar. 3. 8. 1911, úředník, zastřelen 6. 5. na vysokomýtské silnici před č. p. 185, střelná rána do hlavy. Dle J. Č. R. padl 5. 5. na náměstí⁴¹¹.
29. Kašpar Zdeněk – nar. 9. 10. 1908, řezník, vojín leteckého pluku, zastřelen 6. 5. na začátku Erbenovy ulice, střelná rána do hrudníku. Padl na hrázi u kolejí u hřbitova⁴¹².
30. Krpata Vlastimil – nar. 26. 4. 1922, strojní zámečnick, padl v boji 6. 5. před radnicí, střelná rána do hrudníku.
31. Hrnčír Antonín – nar. 13. 1. 1888, kočí, zastřelen 6. 5. Němci, kteří vnikli do Holic, střelná rána do hlavy.
32. Hrnčír Josef – nar. 19. 1. 1922, strojní mechanik, zastřelen 6. 5. Němci, kteří vnikli do Holic, střelná rána do břicha. Syn Antonína Hrnčíře.
33. Hrnčír Karel – nar. 11. 5. 1926, učeň, zastřelen 6. 5. Němci, kteří vnikli do Holic, střelná rána do hrudníku. Syn Antonína Hrnčíře.
34. Šindelář Alois – nar. 8. 7. 1912, vojín v záloze, zastřelen 6. 5. Němci, střelná rána do hrudníku. Zastřelen náhodou, jelikož utíkal přes plot hřbitova zrovna ve chvíli, kdy zde byli odvedeni holičtí muži k popravě⁴¹³. V poválečném jednání byla obžalována z podílu na jeho smrti Marta Bičišťová, na základě jejího označení měl být zatčen při razíích jako jeden z ozbrojenců a zřejmě poté

⁴⁰⁶ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴⁰⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴⁰⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴⁰⁹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴¹⁰ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴¹¹ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

⁴¹² Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

⁴¹³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment.*

odveden k popravě, ale z tohoto zločinu byla později po jednání MLS v Chrudimi zproštěna⁴¹⁴.

35. Dařílek Bohumil – nar. 17. 2. 1906, res.. finační strážce, desátník v záloze, zastřelen před Gussmetalem 6. 5., střelná rána do hrudníku, vykrvácení.
36. Horák Bohumil – nar. 17. 12. 1926, strojní zámečnick, zastřelen 6. 5. při vyvádění z Gussmetalů na chodníku, střelná rána do hlavy.
37. Ludvík Miroslav (Karel) – nar. 13. 9. 1928, tovární dělník, zastřelen 6. 5. před budovou Gussmetalů, střelná rána do hlavy.
38. Myslivec Alexander – nar. 26. 2. 1903, výrobce obuvi, zastřelen 6. 5. před Gussmetalem, střelná rána do hrudníku.
39. Valenta Václav – nar. 30. 6. 1913, zedník, zastřelen 6. 5. před budovou Gussmetalů, střelná rána do hlavy.
40. Lébl Adolf – nar. 25. 5. 1911, kovotepec, svobodník v záloze, zastřelen 6. 5., střelná rána do hlavy. Uveden na pomníčku před bývalým Gussmetalem.
41. Miškovský Václav – nar. 25. 5. 1912, obchodní vedoucí, střelen 6. 5., zemřel po převozu do nemocnice, střelná rána do hlavy a hrudníku. Uveden na pomníčku před bývalým Gussmetalem.
42. Fuksa Karel – nar. 16. 8. 1911, zahradník, voják v záloze, zastřelen 6. 5. u hřbitova, střelná rána do hlavy.
43. Faltys Karel – nar. 20. 11. 1907, tovární dělník, zastřelen 6. 5., střelná rána do hlavy.
44. Němec Oldřich – nar. 3. 6. 1920, truhlářský dělník, padl 6. 5., střelná rána do hlavy.
45. Plech Václav – nar. 28. 9. 1872, krejčovský dělník, voják v záloze, zastřelen 6. 5. na prahu své chalupy⁴¹⁵ v Josefské ulici, střelná rána do hlavy.
46. Radimský Václav – nar. 27. 11. 1890, obuvnický dělník, zastřelen 6. 5., střelná rána do hlavy.
47. Tužil Karel – nar. 13. 11. 1930, žák měšťanské školy, zastřelen 6. 5., střelná rána do hlavy.
48. Velinský František – nar. 20. 10. 1919, kolář, voják v záloze, padl 6. 5. při odporu německému vojsku, střelná rána do hlavy.
49. Velinský Václav – nar. 12. 9. 1908, zámečnick, zastřelen 6. 5. při útoku na Holice, střelná rána do hlavy.
50. Zámiš František – nar. 6. 3. 1921, číšník, zastřelen 6. 5. na stanovišti u hřbitova, střelná rána do hlavy.
51. Kysek Josef – nar. ? , z Rovně, uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou.
52. Neznámý muž – Čech, z Rovně, uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou. Kabát černý gumový, kalhoty letní, červený svetr. Část hlavy uražená.

⁴¹⁴ Rozsudek LS 235/46 z 9. dubna 1946.

⁴¹⁵ Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

53. Neznámý muž – partyzán, z Rovně, uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou. Levá ruka tetovaná 2 ptáčky, baret. Bodnutý do krku.
54. Neznámý muž – Turovec. Uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou. Má u sebe ruský dopis, nalezen u radnice.
55. Neznámý muž – uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou, položka č. 4. Vyplývá, že padl 5. 5.
56. Neznámý muž – uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou, položka č. 24. Vyplývá, že padl 6. 5.
57. Neznámý muž – uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou, položka č. 43.
58. Neznámý muž – uvedený v seznamu padlých – hřbitovní deník, psáno tužkou, položka č. 54.
59. Konstantin Alexejevič Korovin – nar.
60. Michal – nar ? , partyzán, kapitán, těžce raněn a po několika týdnech v nemocnici v Hradci Králové svým zraněním podlehl. *Pochován na holickém hřbitově s ostatními partyzány*⁴¹⁶.
61. Karol Petr Andrejevič – nar. 25. 6. 1914, Žaškov, ruský partyzán, raněn v bojích o Holice, zemřel v nemocnici v Hradci Králové 29. 5. ve 23:30, střelná rána do hlavy, hnisavý zánět mozkových blan.
62. Velinský Karel – nar. 17. 10. 1915, onemocněl nachlazením při odboji v Holicích, zápal podhrudnice, zemřel v nemocnici v Hr. Králové 8. 8. 1945

⁴¹⁶ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků str. 4.*

4.7.2. Seznam osob odvezených do Vysokého Mýta

Tento seznam byl vytvořen dle záznamů uchovaných v archivu Muzea města Holice – památník Dr. Emila Holuba. Zde se setkáme s více seznamy, nejvíce autentický je patrně ten, který je psaný na stroji a doplněný poznámkami psanými tužkou, ale vyhotovitel uvedený není. Zřejmě z tohoto seznamu vychází potom další upravené verze, jedna z nich je již podepsaná holickým archivářem Františkem Ottmarem z května 1975. Jeden ze seznamů je snad opisem z kroniky města Holic z r. 1945, níže uvádím jména a povolání, případně i obec, pokud daná osoba nepochází z Holic. V těchto seznamech lze zaznamenat drobné rozdíly ve jménech i příjmeních, stejně tak i v místech bydliště a č. p., k čemuž nejspíš došlo v důsledku nesprávného opisování. Rozdíly ve jménech, které by mohly být zásadnější pro další výzkum, uvádím v poznámkách pod textem.

Seznam dle opisu z kroniky města Holic (dle poznámky na str. 7):

- 1) Arazim Josef – četnický praporčík
- 2) Bednář Jan – resp. finanční stráž
- 3) Černý Karel – knihař
- 4) Hájek Rudolf – zámečník
- 5) Hladík Oldřich – dělník
- 6) ⁴¹⁷ Hledík – bytem Žacléř, bývalá hájovna u Hlubokého
- 7) Hloušek (Kloušek⁴¹⁸) Karel – obuvník
- 8) Hošek Oldřich – zámečník
- 9) Chládek Antonín – dozorce vězňů⁴¹⁹
- 10) Kment Václav – rolník
- 11) Kotfald Václav – výběrčí el. podniku
- 12) ⁴²⁰ Košerod – bydliště neznámo
- 13) Křepelka Ladislav⁴²¹ – student
- 14) Kukla – Borohrádek ⁴²²
- 15) Kuruc Alexandr – partyzán, Ostřetín 34
- 16) ⁴²³ Lochman Jaroslav
- 17) Mandys Václav – dělník na pile⁴²⁴
- 18) Novák Antonín – cestář

⁴¹⁷ Ve verzi na str. 2 uveden navíc. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴¹⁸ V původní verzi uveden jako Kloušek. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴¹⁹ Určen k zastřelení - Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

⁴²⁰ Ve verzi na str. 2 uveden navíc. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴²¹ Ve verzi na str. 3 uveden jako Vladislav. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴²² Ve verzi na str. 2 uvedeno bydliště Rakovník. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*, ale dle Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích* zmíněn jako od p. Mlatečka z Borohrádku

⁴²³ Ve verzi na str. 2 uveden navíc. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴²⁴ V původní verzi uveden i jako raněný. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*.

- 19) Novotný Milan – dělník
- 20) Poláček Antonín – zedník (obuvník⁴²⁵)
- 21) Pulda František – dělník v Semtíně, Dolní Roveň
- 22) Rázek – Ostřetín
- 23) Rosenberg Jaroslav – zámečník⁴²⁶
- 24) Slavíček Antonín – řídící učitel⁴²⁷, Ostřetín
- 25) Schejbal František (Jaroslav⁴²⁸) – rolník
- 26) Synek Václav – hoteliér
- 27) Vaniš Antonín ml. – rolník
- 28) ⁴²⁹ Vohralík Miroslav – rolník
- 29) Vojtěch Jaroslav - rolník
- 30) Voříšek Josef – rolník
- 31) Zámíš Karel – číšník
- 32) Záruba Jaroslav – dělník

Jestliže mnoho pamětníků uvádí přesně 30 osob, odvedených do V. Mýta 6. 5., tento souhrn všech uchovaných seznamů nám dává 32 jmen. Otázkou je, zda jména 5 a 6 nejsou totožná. Také Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky⁴³⁰ ... uvádí, že *Václav Mandys byl 6. 5. vážně zraněn střelou, utrpěl průstřel plic a byl léčen v nemocnici v Pardubicích*. V této knize není uvedeno, že by byl s takovým zraněním odvezen jako rukojmí do V. Mýta, ale jelikož jeho jméno figuruje ve všech seznamech, kde je uváděn dokonce jako raněný, nelze to vyloučit.

⁴²⁵ V původní verzi uveden jako obuvník, poté přeškrtnuto a přepsáno rukou. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴²⁶ Určen k zastřelení - Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

⁴²⁷ V původní verzi uveden jako v. v. (ve výslužbě). Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴²⁸ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

⁴²⁹ V původní verzi uveden navíc. Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

⁴³⁰ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*. Str. 63.

4.7.3. Seznam četníků spolupracujících s odbojem

V tomto seznamu jsou uvedena jména podle výpovědi M. Pich – Tůmy, tak jak jsou uvedeny v kopiích v Muzeu města Holice. O něm víme, že se osobně bojů v Holicích nezúčastnil, proto je jeho seznam případně doplněn o další jména, dle mého průzkumu.

- 1) Arazim Josef – čet. praporčík⁴³¹
- 2) Burian Václav – četn. Strážmistr
- 3) Eliáš Jaromír – čet. Štb. Strážmistr, Dolní Ředice
- 4) Hubáček Zdeněk – čet. Okr. Št. strážmistr, Týniště n. O.
- 5) Kastner Jaroslav – čet. Štb. Strážmistr
- 6) Keynovský Antonín – strážmistr
- 7) Kovařík Karel – strážmistr
- 8) Kříž František – vrchní četn. Strážmistr
- 9) Mandys Ludvík – četn. Štáb. strážmistr
- 10) Michálek Josef – četn. Strážmistr
- 11) Pacalt Jiří – četn. Strážmistr
- 12) Pavlík Karel – četn. Strážmistr
- 13) Prošek Adolf – četn. Strážmistr⁴³²
- 14) Pudil Karel – vrchn. Četn. Strážmistr; velitel stanice v Holicích⁴³³
- 15) Rudolf Václav – četn. Štáb. strážmistr
- 16) Šimák Jan – četn. Štáb. strážmistr
- 17) Štosek Jan – četn. Podstrážmistr
- 18) Zvěřina Karel – četn. Štáb. strážmistr⁴³⁴

⁴³¹ Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích*

⁴³² Uveden v mnoha jiných materiálech o odboji, dokonce sám M.Pich-Tůma jej uvádí jako střelce, který sestřelil jedno z letadel bombardujících Holice 6. 5. 1945, ale zde na něj zapomněl a neuvádí jej.

⁴³³ Muzeum Holice: *Vzpomínky Jan Vohralík*.

⁴³⁴ Uveden v mnoha materiálech o odboji, dokonce sám M.Pich-Tůma jej navrhuje na vyznamenání za chrabrost, přesto v jeho Seznamu spolupracovníků chybí, zřejmě jako další.

5. Události po osvobození

Tato kapitola se věnuje událostem, které bezprostředně ovlivnily závěr povstání a některá rozhodnutí na obou stranách. Konečné osvobození města od Němců neproběhlo v bojích, spíše naopak. Po násilném potlačení povstání německými jednotkami, které ustupovaly z východní fronty a snažily se dostat co nejdále na západ, aby případně padly do zajetí západních spojenců, byla další situace holických obyvatel zcela v rukou fašistických velitelů. Právě tlak RA z východu, který zesiloval a vyvolával ve zbylém německém vojsku téměř paniku, zabránil tomu, aby holické otázky a represivnímu potrestání města a jeho obyvatel věnoval některý z ustupujících německých velitelů více pozornosti. Díky blížící se RA nebyl čas na rozsáhlejší akce. Možná si také mnozí němečtí vojáci uvědomovali, že další udržení obranné linie je nemožné a válka spěje k rychlému konci, proto ztráceli své zapálení pro Třetí říši a nechtěli zbytečně provokovat a zasáhnout z pozice síly vůči odzbrojeným civilním obyvatelům více, než bylo nutné. Na druhou stranu je nutné zmínit, že Němci plánovali v prostorách Čech vytvořit obranný val, který měl umožnit stažení jejich dalších vojsk a vrchní velitel armád Střed armádní generál Ferdinand Schörner, který měl své stanoviště nedaleko ve Velichovkách, zaujímal velmi tvrdý postoj vůči jakémukoliv projevu odporu. V tomto duchu by nebylo překvapením, kdyby němečtí velitelé rozhodli 6. 5. o hromadné popravě zajatých holických mužů. To by jistě posloužilo jako odstrašující výstraha pro okolní města, která by případně stála ustupujícím vojákům v cestě. Jenže právě díky represím, které okupační správa uplatňovala během celé války, zejména ve větších městech, se podařilo udržet relativní klid během pražského povstání v Pardubicích i v Hradci Králové. *Nezapojení těchto měst do národního povstání mělo za následek soustředění většího počtu německých sil vůči střediskům odporu, jako byly Holice, nebo jim podobná města ve východních Čechách, např. Hořice, Turnov, Jimramov, Choceň atd*⁴³⁵.

V Holících nelze tedy mluvit o osvobození ve smyslu otevřeného boje, jelikož povstalecké síly byly potlačeny a partyzáni, kteří se podíleli na zvýšení bojové nálady obyvatel, odešli po bombardování města a nástupu mnohonásobné přesily zpět do lesů a s jejich podporou nemohlo být dále výrazně počítáno. Jejich další iniciativa a pomoc byly vlastně nežádoucí, protože po převzetí města Němci hrozilo reálné nebezpečí vypálení celých Holic a provedení hromadné exekuce vůči místnímu obyvatelstvu.

Dá se říci, že ve městě došlo po převzetí správy a vlády zpět do německých rukou ke zklidnění situace, kdy obě strany vyčkávaly dalšího vývoje situace. Rakouský velitel Kečkemetu zřejmě obdržel rozkaz k ústupu, proto se nezdráhal, oproti situaci ze soboty 5. 5., předat sklady a zařízení továrny a vlastně i veškerou správu ve městě do

⁴³⁵ Jiří Frajdl; *Květnové povstání ve východních Čechách*. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74. Str. 215.

rukou národního výboru a po vyjednání volného odchodu odejít s celou posádkou pryč, vlastně utéci před RA. Pro mnoho německých vojáků byla představa ruského zajetí tou nejhorší variantou ze všech. Většina Němců se snažila ustoupit co nejdále na západ, nejlépe do zajetí amerického. Město bylo tedy nakonec předáno, pod tlakem blížící se RA, do rukou starosty a národního výboru.

Do Holic se začínal pomalu vracet normální život, ačkoliv zatím velmi poznamenaný událostmi posledních dní. Od 11. 5. – 17. 5. konala ve městě a v okolí pořádkovou službu právě BMJH. K té se dostavili nakonec představitelé 4. Ukrajinského frontu z partyzánského štábu. Brigáda byla demobilizována a její členové nastoupili civilní povolání, nebo konali službu v bezpečnostních útvech⁴³⁶. 12. 5. vydal kolportér Marek vývěsku o posledních událostech⁴³⁷ a z Terezína se vrátila položidovka Marie Krylová⁴³⁸.

Další den, 13. 5. přišly do Holic první noviny⁴³⁹ a do Holic se začali vracet vězni z koncentračních táborů. Tento den byl ze Sachsenhausenu propuštěn Jindřich Schwarzkopf, od prosince 1942 držený v Terezíně pro svůj židovský původ⁴⁴⁰. Poté se 17. 5. vrátil Ladislav Petránek, nar. 1907, který byl odvezen gestapem 20. 9. 1940 a souzen pro ilegální činnost v komunistické straně⁴⁴¹. Pro činnost v komunistické straně byl také odsouzen k trestu smrti v Norinbergu Josef Šimek, nar. 1899, který byl zatčen gestapem v květnu 1944 v Semtíně, prošel řadu koncentračních táborů, od Terezína až po Straubing a vrátil se zpět 19. 5.. V tomto táboře se měla konat jeho poprava, ke které již ale naštěstí nedošlo. Zúčastnil se pochodu smrti od 20. 4. 1945 do 1. 5., ve kterém z 3 000 účastníků přežilo jen 900. Nakonec byl převzat americkým vojskem a do Holic se vrátil s poškozeným zdravím⁴⁴². Dalšího dne, tedy 20. 5. se z Mauthausenu vrátila Hana Neumannová, nar. 1930, která odjela 6. 12. 1942 na vyzvání s rodiči do Pardubic, odtud pak transportem do Terezína. Z Terezína 5. 10. 1944 do Osvětimi a pak přes Freiberg do Mauthausenu, kde byla 5. 5. osvobozena Američany⁴⁴³. Dalším zatčeným a zadrženým byl Jan Marhold, nar. 1893, který byl za přechovávání zbraní zatčen gestapem doma již 27. 5. 1943, poté vyšetřován v Praze na Pankráci a nato odsouzen na 4 roky do Untermassweldu, odkud byl 12. 5. propuštěn a do Holic se vrátil až 26. 5. Jeho syn, Václav Marhold, nar. 1923, byl zatčen již 24. 5. 1943 ve Vídni, kde byl na práci a také odsouzen za přechovávání zbraní na 2 ½ roku. Po osvobození ruským vojskem 11. 4. 1945 se vrátil do Holic již 17. 4. 1945⁴⁴⁴ a podle mého názoru se aktivně zapojil do odboje a ozbrojeného povstání – dle dokladů je to

⁴³⁶ Muzeum Holice: *M. P. Tůma I. Popis činnosti*

⁴³⁷ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

⁴³⁸ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

⁴³⁹ Muzeum Holice: *Archivní věstník*.

⁴⁴⁰ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

⁴⁴¹ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

⁴⁴² Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

⁴⁴³ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

⁴⁴⁴ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

jedna z ozbrojených osob, doprovázejících mladé německé vojáky na popravu v posledních dnech války – viz. foto č. 1 v příloze.

Při bojích v Holicích byl raněn a následně 29. 5. zemřel v nemocnici Petr Andrejevič Karol, nar. 1914⁴⁴⁵, proto jej také uvádím v seznamu obětí, ačkoliv většina materiálů ho mezi ně nepočítá.

Nejpozději se z koncentračních táborů vraceli vězni židovského původu, jako v červnu z Terezína Theodor Pick, nar. 1869, kam byl odvezen v srpnu 1942⁴⁴⁶. A až v červenci se vrátil z koncentračního tábora Lagesheim u Münsteru Jaroslav Zahradko, nar. 1916. Zde byl od ledna 1945 a po osvobození americkou armádou 29. 4. nastoupil dlouhou cestu domů. Vrátil se také Čestmír Peniška, který byl zatčen 2. 10. 1944 v Hradci Králové při vykonávání ilegálních rozkazů a poté byl držen v Terezíně.

⁴⁴⁵ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

⁴⁴⁶ Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky*.

5.1. Politické události a souvislosti

Před začátkem druhé světové války a během ní došlo k několika politickým událostem, které český národ vnímal jako zradu spojenců. Mnichovský diktát, kdy jsme byli přinuceni předat bez boje své pohraničí, snížil důvěryhodnost nejen vůči západním zárukám, ale i vůči politickému směřování E. Beneše. Již během války se mezi lidmi šíří víra, že po vyhraném boji není možné, aby se k moci vrátily předválečné způsoby vládnutí, politického přešlapování a diktátu bohatých průmyslnických skupin. Tato nálada byla podporována sovětskou propagandou, jejímž cílem bylo prosadit socialistické myšlení do původně demokratických zemí západu. Stalin, kromě bojové fronty vůči německému fašismu, zároveň jinými prostředky bojoval s anglosaským liberalismem o politickou nadvládu v Evropě. Tyto rozpory mezi spojenci nakonec vyvrcholily ve studenou válku, která rozdělovala starý kontinent na dva nepřátelské tábory ještě několik desetiletí po ukončení největšího válečného konfliktu. Díky přímé podpoře, kterou odboji poskytovala RA, díky dodávkám zbraní i odhodlaných partyzánských skupin si získal Sovětský svaz mezi českými lidmi velmi dobré jméno a podporu pro myšlenku přiklonit se politicky, hospodářsky i kulturně více na východ. Důležitým faktorem zde bylo i působení politických komisařů, v našem případě M. Pich-Tůmy, kteří byli pověřeni, aby v oblastech působení zakládali Národní výbory a zřizovali organizace, které by se po proniknutí RA staly základnami pro sovětzací společnosti. No a samozřejmě také fakt, že většinu území našeho státu osvobodila RA, dával lidem pocit vděčnosti a sounáležitosti s blízkým slovanským národem.

Z těchto důvodů došlo v poválečné době k potlačení demokratických principů, jak je známe z Československa první republiky. Jestliže nositeli těchto represí byla v prvních týdnech po válce sama vláda, která se vrátila z emigrace, společně s místní správou, která byla volena z těch nejspolehlivějších osob, potom další měsíce a roky docházelo již ke zcela otevřenému pošlapování základních vlastnických a lidských práv a svobod.

Pobouření také přineslo některým bojovníkům, když dodatečně zjistili, že pod dokladem o přidělení hrdého znaku partyzánské brigády Mistra Jana Husi *je podepsán člověk bezcharakterní, zločinec Tůma*⁴⁴⁷.

Také v Holicích na konci války a po jejím skončení dochází k politizaci odboje a po komunistickém puči k pronásledování hlavních představitelů. Samozřejmě, jednalo se o složitou dobu a některé souvislosti mohly být lidmi v prvních týdnech nepochopeny. Přece jen nebylo ihned zřejmé a jasné, kdo se jak za války choval. Také složitá situace, kdy se k rozhodovací moci dostalo mnoho nových lidí, kteří nebyli vždy dostatečně vybaveni, nebo připraveni, vedly k rozpačitému hodnocení jejich současníků. Tak se můžeme dočíst např. v zápisu z mimořádné schůze Národního výboru v Holicích z 13. 6. 1945, že předseda Fr. Pilný musí před delegací lidu shromážděného na náměstí,

⁴⁴⁷ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*, str. 7.

v odpovědi na otevřený dopis továrníka Karla Hendrycha, obhajovat nejen své dosavadní působení předsedy NV, ale řešit i obvinění z kolaborantství vůči dalšímu představiteli RNV, bývalému starostovi A. Pfeiferovi. Tím, že v Holících nefungoval veřejný rozhlas, mohl NV komunikovat s většinou obyvatel pouze pomocí schválených vyhlášek, což bylo málo. Politika není jen o množství vykonané práce, ale i o způsobu její prezentace. Vidíme, že již měsíc po válce zavdala špatná komunikace práce NV a rozdílný názor občanů na některé jejich sousedy (během jednání se řeší i postup vůči dalším lidem, např. těm, co se vracejí z koncentračních táborů, stejně tak vůči označeným kolaborantům a jejich rodinným příslušníkům apod.) důvody k otevřené rozepři občanů s NV.

Roky, následující po vyhrané válce, zejména komunistická nadvláda, umožnila zneužití odboje pro vlastní prospěch *a účastník J. Č. Rovenský se neštítí žádné lži*⁴⁴⁸.

Politická agrese jedné strany v následujících letech vedla v květnu 1948 k vyloučení Fr. Pilného z veřejného života, o čemž rozhodl Akční výbor Národní fronty. Ten byl odvolán ze všech spolků i z MNV a poté i zatčen a dne 23. 6. 1949 znovu odsouzen, tentokrát Státním soudem v Praze, pro zločinné přípravy k úkladům o republiku k těžkému žaláři v trvání 2, 5 roku, zostřené a doplněného tvrdým ložem čtvrtletně a k peněžitém trestu 5.000 Kč, eventuálně k 10 dnům těžkého žaláře a ke ztrátě občasných občasných práv na 3 roky⁴⁴⁹.

Další z představitelů odboje v Holících, Josef Klepáč, byl v roce 1946 přeložen do Sokolova (Falknov nad Ohří), poté v r. 1951 zatčen a po měsíční vazbě odchází na „dobrovolnou“ brigádu do hnědouhelných dolů (v té době mu bylo 58 let), kde pracuje dva roky. Poté je znovu zatčen StB a 12. 2. 1954 odsouzen k 15 letům vězení, propadnutí ¼ majetku a k sedmileté ztrátě občanských práv. Ve dvoudenním tajném přelíčení bez svědků a přítomnosti rodiny byl odsouzen pro trestní čin vyzvědačství. Prošel Jáchymovem, Mírovem, Valdicemi a zemřel ve vězeňské pevnosti Leopoldov.

⁴⁴⁸ Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*, str. 7.

⁴⁴⁹ Hana Faltysová: *Holický odboj za druhé světové války*. AB-Zet Pardubicka, KPP 2012, sešit 62.

5.2. Nevyřešené otázky

Asi největší záhadou, která nebyla do dnešního dne zřetelně objasněna, je smrt jednoho z hlavních představitelů partyzánského hnutí na Holicku, Konstantina Korovina. Jeho tragická smrt dodnes obestírá mnoho otazníků. K. Korovin byl zastřelen v Holicích na náměstí dne 21. 5. 1945. Po průstřelu hlavy a krku zemřel, po převozu do pardubické nemocnice, ve 12:40. V ten den odjízďeli ruští partyzáni do našeho pohraničí, kde se měli podílet na ochraně hranic a vést boje s Němci a jejich přívrženci. Hustě zalesněné hornaté pásmo, které obklopuje Českou kotlinu, přitahovalo zbytky poražených vojsk, které se stahovaly na západ. Používaly všechny prostředky, aby se dostaly ze sféry ruského vlivu.

V archivu Muzea Dr. Emila Holuba, kde jsou uloženy dokumenty, které se týkají holického povstání a odboje, jsem našel několik poznámek k smrti K. Korovina. Jsou zřejmě zaznamenané Františkem Ottmarem, bývalým holickým archivářem, který se o toto období výrazně zajímal, vyzpovídal některé pamětníky a mnoho dokumentů roztřídil a seřadil. V seznamu naskenovaných dokumentů je nalezneme pod složkou vzpomínky – zápisy účastníků. Tento dokument na str. 15 uvádí, že se jedná o vyprávění Rudolfa Příbyla ze dne 12. 11. 1964. Přímou zde čteme, že *v den smrti K. Korovina stáli na náměstí shromáždění představitelé MNV. Fr. Pilný tahal R. Příbyla za rukáv a nabádal ho „chod' se mnou, stůj vedle mne“.* *Vedle sebe stáli K. Korovin, Fr. Pilný, R. Příbyl. Naproti nim stála skupina partyzánů a střílela salvy na rozloučenou. Za nimi stáli příslušníci RA a stříleli a v tom náhle zraněn padl K. Korovin. Ihned vypukl menší zmatek, když se kolem K. Korovina nahrnuli partyzáni. V tom Fr. Pilný táhne R. Příbyla pryč a říká mu „pojd', pojd' od toho, to je záležitost RA“.* *Poté ještě říká „já jsem to trochu zahlédl, v druhé řadě stál voják, střílel salvy, náhle sklonil samopal směrem k nám a Korovin padl“.* *To tvrdí Fr. Pilný s tím, že je lépe do toho nemluvit, že je to určitě vyřizování účtů RA. Po pádu K. Korovina nastal chvíli zmatek a shon lidí a v tom zmatku také skutečně odjelo z náměstí auto s příslušníky RA, neznámo kam⁴⁵⁰.*

Ze stejného zdroje také víme, že Č. Cimburek, coby zmocněnec partyzánů za čs. stranu vyprávěl o K. Korovinovi, že *ten se na něj obracel, aby ho ochránil a schoval v posledních dnech války⁴⁵¹.*

Za předtuchou K. Korovina stojí jeho zásadní spor s politickým komisařem BMJH Miroslavem Pich-Tůmou. Ten byl vycvičen na ruském území a poté vysazen již na podzim 1944⁴⁵² na Vysočině. Zde s ostatními partyzány organizoval odboj a staral se o zakládání národních výborů. Jelikož během bojů u Leškovic⁴⁵³ zahynul velitel brigády,

⁴⁵⁰ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 15.

⁴⁵¹ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 15.

⁴⁵² 26. 10. 1944 u Lichnice

⁴⁵³ 27. 3. 1945, padli zde i další partyzáni Perchunov, Čepurov, Poljakovová, Lydie Smek, Janáček, Coufal

je M. Pich-Tůma po válce glorifikován a sám píše vzpomínky brigády a jeho hlas je velmi slyšet, když prohlašuje o K. Korovinovi, že je jedinou skvrnou 5. oddílu BMJH. Prohlásil o něm, že *jako jeden z velitelů, se starší leiténant K. Korovin dvakrát zpronevěřil partyzánské přísaze. Nejprve dezercí od brigády, později nezřízeným pitím a neplněním rozkazů štábu brigády. Byl hlášen štábu fronty jako dezertér a vydán rozkaz k jeho zastřelení*⁴⁵⁴.

Podobné prohlášení máme i od Františka Příhody, který k osobě K. Korovina prohlašuje, že *žil více životem dobrodružným, než aby věci pomohl. Byl neomezený samozvanec, a po příchodu skupiny majora A. V. Fomina prováděl věci, které byly neslučitelné s počinám bojovníka za svobodu. Bromovi za všechnu péči, kterou mu věnoval ve svém domě v Licoměřicích, odloudil ženu. Velitelství vyneslo rozsudek nad zajatcem, nikoliv partyzánem a k výkonu rozsudku byl na Holicko vyslán Vodod'a Prigodič a Jožka (Karel) Paldus. Tito se často zdržovali v domku jeho syna Oldřicha Příhody. Vzhledem k tomu, že zde měli oba řadu úkolů a na Holicku zaváděli pořádek a kázeň v oddílech utečenců i partyzánů, byl rozsudek stále odkládán a proveden až po skončení války NKVD na náměstí. V. Prigodič byl určený štábem jako velitel a již v té době byl na K. Korovina vydán rozsudek a ten nosil V. Prigodič stále v kapse. Mezi nezasvěcenými se vydával K. Korovin za velitele a tím se mnozí pletli*⁴⁵⁵.

Ovšem, pokud by se K. Korovina za velitele pouze vydával a nebyl kompetentní k formování partyzánské skupiny na Holicku, těžko by ho tolik jiných účastníků uvádělo jako hlavního představitele partyzánů, který k ostatním promlouval a vedl je v bojích. Proto myslím, že většina prohlášení o K. Korovinovi z pozdější doby, která ho činí nedůvěryhodným, jsou důsledkem osobní nevraživosti mezi ním a jinými čelnými představiteli odboje, zejména M. Pich – Tůmou, který se, coby zapřísáhlý komunista, dostává na výsluní nejen po únorovém převratu, ale díky své práci v partyzánské brigádě MJH získává značný podíl na hodnocení poválečných událostí všude tam, kde BMJH působila. K. Korovin si jistě nezískával pouze přátele, říkalo se o něm, že má rád alkohol a ženy. Svým přístupem a chováním jistě nezapadal do šablony kladného hrdiny sovětského partyzána, ale jeho podíl na holickém povstání a formování ozbrojených sil v lesích nad Holicemi mu nemůžeme upřít a jsem rád, že se nepodařilo ani jeho vrahům, ani těm, kteří se po únoru 48 dostali k moci, vymazat jeho jméno z archívů a z paměti spolubojovníků.

V naskenovaných dokumentech, se kterými jsem pracoval v průběhu této práce, mám i vyprávění jednoho z přímých účastníků, který vzpomíná, že *21. května 1945 přijeli od Vysokého Mýta vojenskými autem, které nechali zaparkované u Občanské záložny, čtyři muži. Byli ve vojenských uniformách a postavili se do dveří Staňkovy kavárny (č.p. 32). Ve chvíli, kdy dal K. Korovin pokyn k vypálení salvy na počest odjezdu sovětských vojáků, zvedli muži pistole a K. Korovina zastřelili, respektive zasáhli do krku. První pomoc mu poskytla sestra Čsl. Červeného kříže, modistka Vlasta Fikejzová, která mu*

⁴⁵⁴ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 2.

⁴⁵⁵ Muzeum Holice: *Zápisky účastníků*, str. 4.

do zasažené tepny na krku cpala tampony. Oni čtyři muži odešli zpět k auta, nasedli a odjeli k V. Mýtu. Další zpráva pak uvádí, že při vyšetřování byla učiněna prohlídka 1. patra hotelu U krále Jiřího, zda nebylo na K. Korovina vystřeleno odsud⁴⁵⁶.

⁴⁵⁶ František Branda vypráví o Korovinovi. Zapsala H. Faltysová 11. 11. 2005.

6. Závěr

Cílem této práce bylo především podat ucelený souvislý přehled nejdůležitějších událostí Holického povstání. Proto se zaměřuje na dva nejdůležitější dny, 5. 5. kdy se obyvatelé Holic nebáli povstat se zbraní v ruce a 6. 5., kdy se Holice staly místem bojů německých jednotek, které nakonec ovládly celé město. Tuto statečnost zaplatilo mnoho občanů cenou nejvyšší a tato práce měla za úkol ukázat i jakým způsobem bojovali, jednali a umírali v posledních dne války ti nejstatečnější. Není možné nedotknout se konkrétních jmen, i co se týká osob spolupracujících s Němci. Nebylo smyslem této práce vytvořit syntézu těchto vztahů a poválečného uspořádání v Holicích, ale okrajově jsou zde zmíněné některé události, které souvisí s povstáním a odbojem.

Pro objektivnost mé bakalářské práce, jsem zde uvedená data čerpal převážně ze vzpomínek přímých účastníků Holického odboje a vycházel jsem i ze soukromých archívů a materiálů, které nebyly dosud zpracovány. Ač jsou některé informace v rozporu s ostatními, dostáváme obrys toho, jak povstání v posledních válečných dnech roku 1945 na Holicku probíhalo, poměrně přesně. Ale na druhou stranu uznávám, že konfrontace vzpomínek, které mohou být ovlivněny osobním prožitkem a pocity zapisovatele, vůči dalším materiálům, zejména ve zpracovaných knihách a v archivech, nemusí být vždy nejpřesnější. Téma Holického povstání a odboje v okolních lesích, zejména činnost 5. oddílu BMJH je natolik komplexní téma, že by si zasloužilo dalšího rozpracování, zejména doplněné o nově nalezené dokumenty, nebo uložené archiválie.

Do doby dokončení této práce se mi podařilo sehnat různé vzpomínkové knihy, z nichž pro mě největší vypovídající hodnotu mají ty vydané do r. 1948, ale jejich seznam neuvádím, byl by dlouhý a někdy s tímto tématem souvisí jen nepřímo. Bohužel jsem do doby odevzdání bakalářské práce nestihl zpracovat vlastnoručně vyplněné a podepsané Dotazníky o činnosti v odboji pro Svaz národní revoluce, většinou z konce roku 1945 až 1946. Jedná se o několik stovek lidí, kteří zde popisovali svoji práci v odboji na Holicku, včetně vzpomínek, potvrzení apod.. K tomuto materiálu jsem se dostal až cca měsíc před obhajobou své práce, proto nebylo možné jej zpracovat, ale důkladná analýza poskytne podrobnější přehled událostí, o kterých se píše výše. Myslím, že pro další pokračování se jedná o důležitý zdroj informací.

Jelikož se blíží 70 výročí konce druhé světové války, je téma Holického povstání vlastně nyní docela aktuální. Málokdo už ovšem může být považován za pamětníka. V květnu 2015 se v Holicích uskuteční pietní akce na hřbitově a na ni bude navazovat 6. 5. beseda v místním Kulturním domě. Na tomto setkání bude představené II. rozšířené vydání publikace Hany Faltysové a díky podpoře města a KD Holice zde bude možnost získat další materiál od zúčastněných lidí, kteří se s námi budou chtít

podělit, nejen o vzpomínky. A tento materiál bude, stejně jako Dotazníky a další, zpracován později v navazující práci.

Ačkoliv některá literatura dnes nepovažuje partyzánské ozbrojené vystoupení na konci války vždy za přínosné⁴⁵⁷, lépe řečeno, bez ohledu na to, je potřeba si stále připomínat památku těch, kteří byli ochotní, právě na konci války, nasadit své životy a zdraví za budoucí pokojný život dalších pokolení, nás všech. Věřím, že tato práce k tomu svým dílem také přispěla.

⁴⁵⁷ Bořivoj Nebojsa; *Jak to bylo s partyzány*. Sursum 2002.

7. Seznam pramenů

Prameny písemné:

Rodinný archiv hajného Františka Černého, Borohrádek

Rodinný archiv hajného Jana Kubína

Rodinný archiv letce Stanislava Srazila

Rodinný archiv protektorátního starosty Antonína Pfeifera, Holice

Muzeum Holice: *Kniha padlých, raněných, vězněných a příspěvky.*

Muzeum Holice: *Národní odboj v Holicích.*

Muzeum Holice: *M. P. Tůma I. Popis činnosti, strojopis*

Muzeum Holice: *M. P. Tůma IV. Seznam členů, strojopis.*

Muzeum Holice: *Seznam odvezených do V. Mýta*

Memoáry:

Muzeum Holice: *Vzpomínky A. Vaniček I.*

Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal II.*

Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Číhal III.*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Jan Kubín.*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Faltys*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumila Odehnalová*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský I.*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Jožka Čermák Roveňský II.*

Muzeum Holice: *Vzpomínky J. Vohralík*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Tuček*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohuslav Kment (v nadpisu uveden jako Bohumil)*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Karel Socha*

Muzeum Holice: *Vzpomínky Miloslav Kment*

Muzeum Holice: *Vzpomínky V. Kment.*

Prameny tištěné:

Muzeum Holice: *Archivní věstník.*

Muzeum Holice: *Zápisky účastníků.*

Zdeněk Balcar; *Ve vzpomínkách přímých svědků.* KD města Holic 1995.

Miloslav Kment; *Holické povstání – květen 1945.* Město Holice, neprodejná příloha Holických listů 2005.

8. Seznam literatury

Hana Faltysová; *Holický odboj za druhé světové války*. AB-Zet Pardubicka. Klub přátel Pardubicka 2012. Sešit 62.

Hana Faltysová, Lenka Šindelářová; *Hrst vzpomínek ... židovské rodiny z Holicka*. Monte Christo 2009. Festival Děvět bran.

Jiří Frajdl; *Květnové povstání ve východních Čechách*. Kruh, Hradec Králové 1975. ISBN 46-010-74.

Jiří Frajdl, Josef Kmoníček; *Květen 1945*. Východočeské nakladatelství 1965. ISBN 46-008-65

Karel Hromádka a kol.; *Přímým pohledem – květen 1945 ve východočeských kronikách*. Kruh, Hradec Králové 1985. ISBN 46-004-85

Boris Charitonov; *Zápisky rozvědčíka*. Kruh, Hradec Králové 1971. ISBN 46-022-71

Miloslav Chmela; *Naplňný čas života*. Naše vojsko 1989. ISBN 22-052-89.

Zdeněk Jelínek; *Leškovice, z historie partyzánské brigády MJH*. Okresní vlastivědné muzeum a SOka Havlíčkův Brod 1994.

Konstantin Korovin; *Náčrt historie partyzánské brigády Mistra Jana Husa*. Katedra historie a archivnictví, FF UJEP 1977. konzultant práce docent PhDr. František Mainuš, CSc.

Bořivoj Nebojsa; *Jak to bylo s partyzány*. Sursum 2002.

Miroslav Pich-Tůma; *Útěk a návrat*. Kruh, Hradec Králové 1986. ISBN 46-016-86

Zdeněk Plachý; *Protektorát proti Londýnu – 38 dní Heydrichiády*. Vydavatelství & Nakladatelství Plachý, Nové Sedlo u Lokte 2006. ISBN 80-903556-2-5.

SOA Zámorsk 2006; *Legionáři okresu Pardubice, rodáci a občané 1914 – 1920*. ISBN 80-86487-06-7.

L. Štoll; *Partyzáni na Železných horách – stručné vyličení historie bojů partyzánské brigády Mistra Jana Husa ve východních a jihovýchodních Čechách*. František Ottmar, Holice 1945.

František Ťopek; *Lidé stateční a ti druzí*. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1961. N-13-02366

Karel Veselý – Štainer; *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938-1945*. Sfinx Bohumil Janda, Praha 1947. Svazek 1021.

Stanislav Zámečník; *Český odboj a národní povstání v květnu 1945*. Naše vojsko, Praha 2006. ISBN 80-206-0812-5.

9. Seznam použitých zkratek

Brigáda MJH, BMJH – Brigáda Mistra Jana Husa

Gestapo – Geheime Staatspolizei, tajná státní policie

KD – Kulturní dům

Kripo – kriminální policie

KSČ – Komunistická strana Československa

MLS – Mimořádný lidový soud

NV – Národní výbor

PVVZ – Petiční výbor věrni zůstaneme

R 3 – Rada tří

RA – Rudá armáda

RNV – Revoluční národní výbor

ROH – Revoluční odbojové hnutí

SOkA Pardubice – Státní okresní archiv v Pardubicích

SD – Sicherheitsdienst, bezpečnostní (zpravodajská) služba

SSSR – Svaz Sovětských socialistických republik

1. Fotografická příloha⁴⁵⁸

Foto č. 1.: Němečtí uprchlíci mířící na západ, nám. Holice, duben 1945.

Foto č. 2.: Náměstí v Holicích, kde se začínají shromažďovat místní, 5. 5. 1945.

⁴⁵⁸ Použité fotografie z digitálního archivu Hany Faltysové, původně Muzeum města Holice

Foto č. 3.: Vyhlášení odboje z okna radnice v Holicích, 5. 5. 1945.

Foto č. 4.: Ozbrojené hlídky na náměstí v Holicích, 5. 5. 1945.

Foto č. 5.: Odvádění zajatých Němců do Sokolovny, 5. 5. 1945.

Foto č. 6.: Zajatý německý důstojník odváděný hlídkou, nám. Holice, 5. 5. 1945.

Foto č. 7.: Situace od náměstí směrem na Hradec Králové, v pozadí spuštěné zábrany a budova pošty, 5. 5. 1945.

Foto č. 8.: Část 5. oddílu BMJH v lesích nad Holicemi. Uprostřed K. Korovin, vlevo dole V. Prigodič (?). Datum neurčité.

Foto č. 9.: Evidence zbraní, Hirschovka, Holice, zřejmě 8. 5. 1945.

Foto č. 10.: Osvobození RA, křižovatka na Pardubice, v dále torzo radnice, asi 8. 5. 1945.

Foto č. 11.: Pohřbívání padlých v Holicích na hřbitově, zřejmě 8. 5. 1945.

Foto č. 12.: Kapitán RA na pohřbu padlých v Holicích na hřbitově, 8. 5. 1945.

Foto č. 13.: Pohřeb K. A. Korovina, Holické náměstí, 24. 5. 1945.

Foto č. 14.: Letadlo sestřelené nad Holicemi, dovezené od V. Mýta, foto z náměstí, později umístěné v parku u Sokolovny, 12. 6. 1945.

Foto č. 15.: Němečtí vojáci odvádění na popravu. Totožnost českých partyzánů je známá a jsou jimi Václav Marhold a Václav Jeřábek z Koudelky⁴⁵⁹. Vojáci byli zřejmě popraveni u boční stěny Hirschovky. Nejsou mi přesně známa jejich jména, ani dnešní uložení jejich ostatků⁴⁶⁰.

⁴⁵⁹ Dle popisku na zadní straně fotografie z archivu Hany Faltysové.

⁴⁶⁰ O způsobu zajetí této skupiny existují dvě verze. Podle jedné se jednalo o skupinu vojáků, kteří se opili v hostinci v Ředvicích a následně byli zajati. Podle druhé verze se jednalo o zajatce, kteří byli chyceni během posledních hodin války v okolí Holic. Dle dohody měla německá posádka Kečkemetu zajištěný volný odchod města, pokud nevyhodí do povětří sklady materiálu a továrnu, takže se zřejmě nejedná o část této posádky. Více viz. Muzeum Holice: *Vzpomínky Bohumil Kment*.